

**ANALYSE AF INTERNE PROCEDURER,
KONTROLLER OG BESLUTNINGSTAGNINGER
I DANSKE BANKS HVIDVASKSAG**

Analysis of internal procedures, controls and
decision-making in Danske Bank's money
laundering case

**KANDIDATAFHANDLING (2. Forsøg)
CAND. MERC. AUD.**

Udarbejdet af:

Yasin Kayhan
Studie-nr. 91966
Copenhagen Business School

Muhamed Batuhan Yakut
Studie-nr. 52738
Copenhagen Business School

Vejleder: Leif Christensen

Antal sider: 119
Antal anslag: 271.403 (119 normalsider)

Dato for aflevering: 16. september 2019

Abstract

Analysis of internal procedures, controls and decision-making in Danske Bank's money laundering case

Yasin Kayhan, Copenhagen Business School

Muhammed Batuhan Yakut, Copenhagen Business School

Danske Bank's possible money laundering case in Estonia could become one of the world's biggest money laundering cases. Since acquiring the Finnish bank Sampo Bank in 2007, the Estonian branch that was included in the purchase seems to have caused more trouble for Danske Bank than good.

The decision-making and the timeline behind the Estonian Branch, however, indicates that there were a lot of gaps between internal controls and procedures when comparing to the international standards and Danish national law. Although receiving multiple warnings from both the Danish and the Estonian FSA regarding the non-resident clients at the Estonian branch, Danske Bank seemed to have a false sense of security regarding their non-resident portfolio in Estonia, therefore seeming confident that the portfolio was covered by proper risk management measures. This, however, changed after an employee at the Estonian branch filed a whistleblower report, which made Danske Bank Group dig deep. The results of the investigation proved, that some internal procedures were not followed. This had resulted in a client base infested with suspicious activity and Danske Bank not having the required information about their client base to comply with international money laundering standards.

When the implementation of money-laundering measurements at Danske's Estonian Branch is put through Burns and Scapens theory of Institutional Framework, there are signs of constant improvements and setbacks throughout the years and never really came through Encoding phase, which resulted in the shutdown of the non-resident portfolio of the Estonian Branch in 2016.

Furthermore, the whistleblower and media coverage resulted in a massive "scandal" of Danske, as the criticism and estimated money laundered skyrocketed without a court case even concluding the actual money laundered through the Estonian Branch. The journalism and media coverage has without doubt played a huge role in shifting the public opinion regarding Danske's case in Estonia, which has yet to be concluded. Because of this, there is also a chance that many figures and estimates given in articles might deviate from factual numbers and therefore there is a risk of Danske being publicly punished for an unjust reason.

The purpose of this thesis was to analyze and understand Danske Bank's internal procedures and controls, three lines of defence and decision-making and understand how all these controls might have been defective and allowed Danske Bank to become potentially one of the world's biggest money laundering scandals in modern history.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1: Indledning.....	4
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Afgrænsning.....	5
1.3 Kildekritik	6
1.4 Metode	7
1.5 Teori.....	13
1.6 Afhandlings struktur.....	15
1.6.1 Redegørende afsnit.....	16
1.6.2 Analyseafsnittet.....	16
1.6.3 Diskussionsafsnittet.....	17
1.6.4 Perspektiveringsafsnittet	18
Kapitel 2: Redegørelse.....	18
2.1 Hvad er hvidvask.....	18
2.1.1 Udvikling af hvidvask gennem tiden.....	19
2.1.2 Udviklingen af finansielle hvidvaskssager i Danmark siden finanskrisen	23
2.1.3 Hvidvaskningsfaser	24
2.1.4 Afhandlingens definition af hvidvask	25
2.2 Danske Bank-sagen uddybet	26
2.2.1 Sampo Bank og erhvervelsesperioden.....	27
2.2.2 Driftsperioden	29
2.2.3 Lukningsfasen af non-resident porteføljen.....	33
2.3 Love og Regler	42
2.3.1 Financial Action Task Force	43
2.3.2 EU-direktiver.....	45
2.3.3 Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme (Hvidvaskloven).....	50
2.4 De tre forsvarslinjer	62
2.4.1 Udviklingen af modellen	63
2.4.2 Modellens opbygning.....	64
2.4.3 Love og regler	65
Kapitel 3: Analyse.....	66
3.1 Erhvervelsesfasen (2006-2007).....	66
3.1.1 Risikovurdering og risikostyring.....	66

3.1.2	Institutionaliseringsgraden i den estiske compliancefunktion	69
3.1.3	Delkonklusion	69
3.2	<i>Driftsfasen (2008-2013)</i>	70
3.2.1	Sampo Pank - Fra Datterselskab til filial.....	70
3.2.2	Risikovurdering og risikostyring.....	71
3.2.3	Non-resident porteføljes risikoprofil	73
3.2.4	Kundekendskabsprocedure.....	79
3.2.5	Undersøgelses-, notering- og underretningspligt og samarbejdet med tilsynsmyndighederne.....	83
3.2.6	De tre forsvarslinjer	86
3.2.7	Institutionaliseringsgraden i den estiske compliancefunktion	92
3.2.8	Delkonklusion	95
3.3	<i>Lukningsfasen (2014-2015)</i>	98
3.3.1	Whistleblowerordningen	98
3.3.2	Institutionaliseringsgraden i den estiske compliancefunktion	101
3.3.3	Delkonklusion	104
Kapitel 4.	Diskussion	105
4.1	<i>De tre forsvarslinjer – Kan de forbedres?</i>	105
4.1.1	Første forsvarslinje.....	105
4.1.2	Den anden forsvarslinje.....	107
4.1.3	Tredje forsvarslinje	109
4.2	<i>Har journalistikken fejlet ved afdækningen af Danske Bank-sagen?</i>	111
Kapitel 5.	Konklusion	113
Kapitel 6.	Perspektivering.....	117
Litteraturliste		120

Kapitel 1: Indledning

Hvidvask indenfor den finansielle sektor i Danmark er i løbet af de sidste par år blevet mere aktuelt, eftersom Danske Bank er involveret i en af verdens muligvis største hvidvaskssager. Danske Bank har fyldt meget i medierne, idet der har været tegn på manglende handling mod hvidvask i bankens estiske filial og accept af bødeforelæg på 12,5 mio. kr. i forbindelse med en sigtelse for overtrædelse af hvidvaskloven (Olsen & Lund, 2017). Hvidvaskområdet fangede derfor vores opmærksomhed, eftersom vi undrede os over, om Danmarks største bank kan have fejlet ved at have overset potentielt 1.500 milliarder kroner, der kan have været overført i forbindelse med hvidvask.

Interessen for hvidvask opstod også ved underen over, hvad hvidvask egentlig er? Hvad indebærer definitionen af hvidvask? – Disse spørgsmål fik vækket en særlig interesse om Danske Bank sagen i Estland. Hvilke foranstaltninger i Danske Bank kan have svigtet i sine forpligtelser, og i sådanne tilfælde, hvordan det stået til i funktionerne, som var ansvarlige for disse foranstaltninger?

På baggrund af de ovenstående overvejelser har vi valgt at undersøge de interne forhold hos Danske Banks estiske filial samt forholdet til koncernen. Afhandlingen vil i forbindelse med dette undersøge Danske Banks interne hvidvaskkontroller og -procedurer samt eventuelle uoverensstemmelser i forhold til hvidvasklovens krav. Vi vil derfor også fremhæve de bagvedliggende EU-direktiver samt internationale hvidvaskstandarder, der er fundamentet bag hvidvaskloven.

Derudover vil afhandlingen også afdække Danske Banks forsvarsmekanisme, de tre forsvarslinjer, og deres ansvar i forebyggelse af hvidvask, og forsvarslinjernes roller i den estiske hvidvaskssag. Yderligere vil afhandlingen også vurdere institutionalisering af implementeringen af forskellige foranstaltninger under hvidvaskhændelsen, som blev vedtaget i den estiske filial og dermed også vurdere, om de implementerede foranstaltninger efterlevede Danske Banks forventninger til forbedrede AML-procedurer.

Afslutningsvis vil der diskuteres om eventuelle forbedringsmuligheder i den finansielle sektors tre forsvarslinjer for at fremhæve eventuelle svagheder, der muligvis kan eksistere i de nuværende forsvarslinjer. Derudover vil medieafdækningen også vurderes ift. sagen i Estland, eftersom Danske Bank er blevet udsat for hård kritik på en endnu ikke afsluttet sag. Journalistikken kritiseres for at

anvende subjektive kilder med personlig gavn i sagen, hvorfor angivne estimer og lignende kan være afvigende fra faktuelle forhold, hvormed Danske Bank udsættes for uretfærdig offentlig negativ omtale.

1.1 Problemformulering

Hvordan har bekæmpelse af hvidvask i Danske Bank fejlet i Estland i perioden 2006-2015, i forhold til den gældende danske hvidvasklov pr. 8. juni 2017, og hvilken bagtanke var grundlag for Danske Banks compliancetiltag under hvidvaskforløbet?

- Hvordan har Danske Bank opfyldt hvidvaskningsbekæmpelseskravene, og hvilke eventuelle mangler har spillet en rolle i Danske Banks hvidvasksag i Estland?
- Hvordan forløber institutionaliseringsgraden på complianceområdet i Danske Banks estiske filial under hvidvaskforløbet 2006-2015?
- Hvordan har Danske Banks tre forsvarslinjer haft indflydelse på hvidvaskforløbet, og har disse forsvarslinjer opfyldt deres forpligtigelser?

1.2 Afgrænsning

Afhandlingen tager udgangspunkt i Danske Banks hvidvaskepisode i Estland ved anvendelse af tilgængelige rapporter præsenteret for offentligheden udarbejdet via professionelle virksomheder og offentlige myndigheder. Dette betyder, at afhandlingen primært baseres på allerede eksisterende rapporter, der afdækker hændelsesforløbet i Danske Banks estiske filial. Nuværende eksisterende rapporter er ikke udarbejdet med akademisk interesse, men eksempelvis foretaget som en professionel vurdering af sagen (Bruun & Hjejle), som fik særligt indsigt i sagen efter anmodning fra Danske Bank. Derudover har Finanstilsynet udarbejdet en rapport, der afdækker deres syn på tilsynsforløbet og eventuelle fejl fra både myndigheden og Danske Bank. Da der er tale om et følsomt område og sagen på nuværende tidspunkt endnu ikke er afsluttet, har muligheden for indsamling af primære kilder være meget begrænset, hvorfor afhandlingen ikke indeholder primære kilder, hvad angår Danske Bank sagen. Informationssøgningen ifm. afhandlingen blev afsluttet d. 20. august 2019, hvormed der ikke er taget højde for oplysninger vedrørende Danske Bank sagen efter denne dato.

I forbindelse med analysen af Danske Bank sagen vil afhandlingen endvidere tage udgangspunkt i seneste danske hvidvasklov gældende siden d. 8. juni 2017. Eftersom ændringer i dansk lov mellem 2007-2017 især har været på baggrund af overgang fra EU's 3. direktiv til 4. direktiv. I overgangen fra 3. direktiv til 4. direktiv har hvidvaskloven hovedsageligt fået tilføjelser samt bilagsmateriale til assistance, der definerer forventede procedurer (særligt ifm. risikovurdering), som tidligere var beskrevet overfladisk i Bekendtgørelse af lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme, der trådte i kraft d. 15. december 2007. Desuden fokuserer afhandlingen udelukkende på hvidvaskområdet, hvilket betyder, at der ikke tages højde for lov vedrørende terrorisme og finansiering af terror.

Finanstilsynet har, i oktober 2018, udgivet en vejledning til hvidvaskloven, som vil anvendes ifm. analysen af Danske Banks handlinger. I forbindelse med brugen af vejledningen, vil afhandlingen ikke kritisere Danske Bank for ikke at opfylde vejledningsanbefalingerne, men derimod anvende vejledningen som supplerende materiale ift. om Danske Bank burde have handlet anderledes.

Afhandlingen vil nødvendigvis ikke give et endegyldig svar på udfaldet af Danske Bank sagen, eller hvordan sagens indhold fremadrettet vil påvirke andre finansielle institutter, eftersom risikoen for udeladte oplysninger i rapporterne vurderes at være stor. Derudover kommer der løbende ny viden om hændelsen, hvorfor nogle nævnte oplysninger ved afhandlingens afleveringstidspunkt kan være forkerte ved læsers læsetidspunkt.

1.3 Kildekritik

Der er i forbindelse med afhandlingen primært anvendt sekundære kilder. Da primære kilder er begrænset, eftersom hvidvaskområdet på nuværende tidspunkt er et meget følsomt område hos de finansielle institutter, vurderede vi under empiriindsamling, at muligheder for at indsamle relevante og brugbare oplysninger via primære kilder ville være meget begrænset. Derudover er de anvendte sekundære hovedkilder primært fra anerkendte, professionelle eller offentlige organisationer, hvormed det bagvedliggende materiale er på baggrund af troværdige kilder.

Det bør dog nævnes, at hele Danske Banks hvidvaskskandale opstod på baggrund af Berlingskes kontakt til whistlebloweren, og dermed fik afdækket sagen i sådan en grad, at historien blev markeret ekstrem mærkværdig på dansk jord. Journalistik omhandler dog også meget om at "sælge en historie",

hvorfor der kan være anvendt de højeste estimater for at oppuste episodens størrelse. Dette kan således betyde, at de faktiske tal i Danske Banks-sagen ikke er i nærheden af de eksempelvis 1.500 milliarder kroner, der blev nævnt indledningsvis. Da der på nuværende tidspunkt ikke findes en akademisk gennemgang af Danske Bank forløbet, vurderede vi, at Berlingskes afdækning af historien, samt rapporterne fra Bruun & Hjejle og Finanstilsynet, være de mest troværdige kilder tilgængelige på nuværende tidspunkt. Bruun & Hjejle er dog blevet kritiseret offentligt på baggrund af deres tidligere forhold med Danske Bank, eftersom Bruun & Hjejle tidligere foretog kommunikationsopgaven med Finanstilsynet på vegne af Danske Bank ifm. hvidvasksagen. Der er derfor et spørgsmål om advokatfirmaets uafhængighed. Derfor skal der lægges vægt på, at advokater har de advokatetiske regler som blev vedtaget på advokatrådets møde 25. august 2016. På baggrund af dette nævner Bruun & Hjejle også følgende i rapporten:

”Danske Advokater har udarbejdet en vejledning vedrørende advokatundersøgelser, hvoraf fremgår, at en ”uvildig” undersøgelse er begrænset til at angå undersøgelser foretaget af advokatfirmaer, som ikke fast benyttes af den virksomhed, der er genstand for undersøgelsen. Danske Banks bestyrelse har ikke forud for iværksættelsen af de igangværende undersøgelser benyttet Bruun & Hjejle som advokat, men Bruun & Hjejle rådgiver Danske Bank i andre sager. Selv om undersøgelsen således ikke opfylder kravene for at kunne anses for ”uvildig”, er undersøgelsen foretaget i overensstemmelse med de hovedprincipper, som Danske Advokater har fastlagt for uvildige undersøgelser. Med henblik på at undgå misforståelser er undersøgelsen ikke præsenteret som (fuldstændigt) ”uafhængig”, uanset at Bruun & Hjejle selvsagt har efterlevet kravene til uafhængighed som fastsat i de advokatetiske regler vedtaget af Advokatrådet.”

På baggrund af nævnte forhold skal der i forbindelse med afhandlingen gøres opmærksom på, at de angivne tal og beskrivelser af hvidvasksagen kan være afvigende i forhold til de faktiske forhold, hvorfor læser ikke bør tage anvendte beskrivelser og estimater for givet.

1.4 Metode

I forbindelse med afhandlingen vil metodeafsnittet klargøre, hvilken tilgang der er anvendt i forbindelse med valgt af kilder samt, hvordan disse er analyseret i afhandlingen. Afhandlingen vil analysere, hvordan Danske Bank koncernen har ageret under perioden 2006-2015 ifm. non-resident

porteføljen i Danske Banks estiske filial, samt hvordan compliancefunktionen i den estiske filial har fulgt de lovgivningsmæssige krav i forhold til den danske hvidvasklov.

Der er flere kategorier af casestudier. Yin (Yin, 2003) nævner tre typer af casestudier – et beskrivende, forklarende og eksplorativ casestudy. Et beskrivende casestudy bruges til at analysere en række begivenheder, der har fundet sted. Her handler det om at kunne klarlægge et bestemt fænomen. Et forklarende casestudy, har til formål at besvare spørgsmål som ”hvorfors” og ”hvordan”, hvilket sætter mere fokus på årsagssammenhængen mellem forskellige fænomener (Yin, 2003, s. 6). Derimod forsøger eksplorative casestudy at finde svar på spørgsmål som ”hvem” eller ”hvad” (Yin, 2003, s. 6). Den eksplorative metode, frembringer interessante spørgsmål til nærmere studie. Ifølge Ib Andersen, går den eksplorative undersøgelsesform en skridt videre end den beskrivende, da man i den eksplorative er interesseret i at afdække nye sammenhæng mellem dele af problemet (Andersen, 2019, s. 66). Derudover kan de ovenstående metoder opdeles i single og multiple casestudy (Yin, 2003, s. 40). Ved brug af en single casestudy, kan der foretages en mere dybdegående analyse af episoden, hvorimod en multiple casestudy, vil give en mere overfladisk gennemgang.

For at afdække afhandlingens problemstilling, har vi således valgt at foretage et eksplorativ single – casestudie, der baserer sig på hvidvaskforløbet i Danske Banks estiske filial i perioden 2006-2015. En eksplorativ single casestudy er hensigtsmæssigt for afhandlingen, da Danske Banks situation med non-residentporteføljen i Estland, kan være den historisk største hvidvaskssag nogensinde i Danmark og muligvis også i Europa. Herved kan komplekse forhold mellem compliance, lovgivning og tilsyn undersøges nærmere. Desuden kan der ved brug af den eksplorative single casestudy, udarbejdes en mere dybdegående undersøgelse af den enkelte enhed, hvilket kan gavne fremadrettet research vedrørende denne enkelte case. I afhandling vil den dybtgående undersøgelse fokusere på Danske Banks non-resident portefølje i Estland, der fungerer som en enkelte enhed.

Det bør dog understreges, at der på baggrund af denne casestudy, ikke kan generaliseres på hvidvaksituationen i den finansielle sektor. Derfor vil afhandlingen først og fremmest skabe en bedre forståelse af problemet, men vil ikke kunne give en enetydeligt svar, da det undersøgte problem på nuværende tidspunkt, befinder sig i den indledende fase, hvor senere opstået ny data og indsigt, kan ændre udfaldet af problemet.

Afhandlingens eksplorative single casestudy, er udarbejdet på baggrund af Yins fem punkter for et casestudy undersøgelsesdesign (Yin, 2003, s. 21):

1. Problemformulering
2. Propositioner (Arbejdsspørgsmål til casen)
3. Afgræsning – I forhold til hvad der skal analyseres
4. Analyse – Her skabes en logisk link mellem ens data og problemformulering
5. Konklusion

Et par eksempler på andre undersøgelser, der er baseret på single eksplorative casestudy undersøgelsesdesign:

- Adam Lindgreen & Michael Antioco, 2005, Customer relationship management: the case of a European Bank – Undersøgelsen afdækker udviklingen og implementeringen af CRM (Customer Relationship Management) i en større europæisk bank over en 5-årig periode. Formålet med undersøgelsen var, at afdække om den teoretiske beskrivelse af implementering af CRM-programmet i banken afviger, når implementering skal foretages i praksis. På baggrund af de fund der blev konstateret i undersøgelsen, havde undersøgelsen også til formål, at fremhæve det gap, der findes mellem den teori og praksis i CRM-implementeringen. Grundet de identificerede gap mellem CRM-programmets teori og udførelsen i praksis, har man kunne tilpasse retningslinjer på sådan en måde, at afvigelsen mellem teori og praksis bliver minimal/elimineret. Den europæiske bank er ikke navngivet, da der i undersøgelsen er anvendt fortrolige oplysninger.
- Sylvian Charlebois, 2016, Policy-change Triggered Environmental Uncertainty in a Dairy Cooperative: The Case of Mila in South Tyrol – Undersøgelse af hvordan en andelsmejeriet, ejet af flere landmænd, i det nordlige Italien kom under pres, da EU løftede kvoterne for mejeriprodukter. Denne case var unik i den forstand, at en forøget mælkeproduktion oftest betyder lavere priser pr. liter mælk, men da andelsmejeriet havde en fastlagt pris på en liter mælk, der var markant højere end den dermed faldende markedspris, resulterede dette i en presset økonomi og krævede en justering i forhold til strategien for, hvordan andelsejerne skulle kompensere for den mælk, der blev leveret.

- Havenga Werner & Linde Herman, 2012, Adoption of Human Resource practices within a South African small business: A case study – Undersøgelsen af dækker hvilke resultater en HR-praksis kan skabe i en mindre sydafrikansk virksomhed, da HR-fokus oftest er for dyrt og upassende i forhold til små virksomheder. I Werner og Hermans undersøgelse finder man dog frem til, hvordan denne virksomhed henover flere måneder begynder med at opnå større overskud efter implementeringen af HR-praksis og virksomheden fik lettere ved at finde kvalificeret arbejdskraft. Derudover fandt man dog også ud af, at det overordnede arbejdsmiljø bliver meget hurtigere påvirket i den mindre virksomhed idét, at en negativ oplevelse mellem leder/medarbejder påvirker hele firmaet på baggrund af virksomhedens størrelse.

På baggrund af sagens omfang og omtale har det således resulteret i, at det har været vanskeligt at få kommentarer og/eller interviews fra Danske Bank, hvorfor løsningen primært har været baseret på et litteratur-studie. Derfor har tilgangen til empiri primært blevet foretaget via Google Scholar samt CBS Library. På baggrund af dette har vi identificeret følgende væsentlige kilder, som værende særligt relevante i forhold til diagnoser af forhold i Danske Banks estiske afdeling under hvidvaskforløbet:

- Bruun & Hjejle, 19. september 2018, Rapport om non-resident porteføljen i Danske Banks estiske afdeling – Rapporten om non-residentporteføljen er udarbejdet med hensigt på, at undersøgelsen af forholdene er objektive og grundig. Objektiv betyder, at undersøgelsen varetages af Bruun & Hjejle, således at den ikke ville kunne påvirkes af modstridende interesser internt i banken eller på anden vis. Grundig betyder, at undersøgelsen søger at afdække alle omstændigheder, der potentielt kan have betydning for undersøgelsen uanset konsekvenserne.
- Finanstilsynet, 28. januar 2019, Redegørelse om Finanstilsynets tilsyn med Danske Bank i forhold til Estland-sagen – Finanstilsynet har grundet deres tilsynsrolle i Danske Bank også stået over for kritik i forhold til sagens udvikling i Estland, da der blev sat spørgsmålstejn ved, om Finanstilsynet havde levet op til sine tilsynsmæssige forpligtelser. Finanstilsynet har dermed udarbejdet en redegørelse af tilsynsforholdene samt adressering af de væsentligste kritikpunkter. Da Finanstilsynet har en subjektiv rolle i Danske Banks forhold i Estland, vil

redegørelse dog kun anvendes som supplerende kilde, hvis dette også kan bekræftes af andre kilder.

- BIS, 2005, Compliance and the compliance function in banks – BCBS (Basel Committee on Banking Supervision) udarbejde i april 2005 en vurdering af specifikke ansvarsroller i bankernes direktioner og senior management i compliance, og dermed også klarlægge deres rolle i forhold til udarbejdelse af retningslinjer i bankernes compliancefunktioner. Basel Komiteens redegørelse vil således anvendes til at analysere, om Danske Banks complianceforhold har været i overensstemmelse i forhold til Basel Komiteens vejledende retningslinjer.
- BIS, 2017, Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism – På baggrund af udviklingen af risici for bankers udnyttelse til hvidvask har Basel Komiteen udarbejdet en vejledning i juni 2017 til beskrivelse af, hvordan banker skal inkludere hvidvask- og terrorfinansieringsrisici i deres overordnede risk management. Denne vejledning er særlig interessant, da den bl.a. bygger risikovurdering og forståelse af risici samt de tre forsvarslinjer, hvilket kan anvendes til at undersøge risici forholdene samt forsvarslinjerne i Danske Banks estiske filial under hvidvaskforløbet i non-residentporteføljen.

Hvidvaskforløbet vil derudover også analyseres via den retsdogmatiske metode, således at hændelsesforløbet også undersøge på baggrund af de juridiske krav og dermed sidestilles compliancefunktionerne op imod de lovgivningsmæssige forpligtelser.

Den retsdogmatiske metode systematiserer, beskriver, fortolker og analyserer gældende ret (Christina & Ruth, 2014, s. 30). Metodens formål er at belyse retstilstanden ved hjælp af tilgængelige retskilder. Indledningsvis vil det juridiske område defineres ud fra gældende retskilder, efterfulgt af en klarlægning af den juridiske problemstilling og en klarlægning af retskilderne. I opgaven vil reguleringen på hvidvaskområdet beskrives og analyseres, således at de retlige konsekvenser ved Danske Banks hvidvasksskandale er afklaret.

Den juridiske metode opdeles i følgende faser (Christina & Ruth, 2014, s. 36):

Identificere juridiske problemstillinger; Her identificeres de mulige forhold, der kan ligge til grunde for hvidvaskeepisoden i Estland. Problemstillingen i afhandlingen er, om Danske Bank som både koncern og filial har opfyldt de lovgivningsmæssige compliance forpligtelser, som er angivet i hvidvaskloven.

Find de relevante bestemmelser; Her defineres loven og reglerne, der berør ovenstående problemstillinger. I afhandlingen er de juridiske kilder hvidvaskloven, EU-direktiver og bekendtgørelser samt myndighedernes vejledninger. Der skal yderligere argumenteres for, hvorfor ovenstående problemstillinger reguleres efter den valgte retskilder. EU-direktiver er den højeste rangerede ret, dog er det en rammelov, der specifikt retter sig til de enkelte medlemsstater. Derfor er det op til de enkelte medlemsstater at fastlægge måden for, hvordan de nationale love formes, således at loven ajourføres ift. direktivets fastsatte fælles mål. Dog medfører dette, at måden direktivet er tilpasset de nationale love, kan variere iblandt medlemsstaterne, hvilket er grunden til, at der alene tages udgangspunkt i den danske hvidvasklov. Grundet disse forhold vil afhandlingen mere specifikt analyseres ud fra hvidvasklovens forskrifter, bekendtgørelser samt Finanstilsynets vejledning. Andre retskilder nævnes i det redegørende kapitel for at give læser en bredere forståelse af hvidvaskningsområdet og fundamentet, det er bygget på.

Redegøre bestemmelsernes indhold; Her redegøres de udvalgte bestemmelsers indhold, der er relevante i forhold til problemstillingerne. I afhandlingen er det hvidvasklovens bestemmelser der redegøres, i forhold til om Danske Bank både som koncern og filial har opfyldt de lovgivningsmæssige complianceforpligtelser.

Find relevante fakta; Her indsamles fakta på baggrund af kildeindsamlingsmetoden under den eksplorative single case study. Her er der særligt fokus på Bruun & Hjejle rapport, da rapporten har en objektiv og grundig tilgang til episoden. Dette betyder nødvendigvis ikke, at rapportens indhold er fuldkommen korrekt, men grundet omstændighederne under vores litteraturstudie kan det konkluderes, at rapporten har et indhold vedrørende hændelsesforløbet, som umiddelbart ikke er tilgængeligt af andre kilder (Finanstilsynets redegørelse indeholder også identificeringer af forhold, men da Finanstilsynets rolle i hvidvasksagen ikke kan anses som fuldkommen objektiv, er Bruun & Hjejles rapport det bedre bud i forbindelse med analysen af de juridiske forpligtelser).

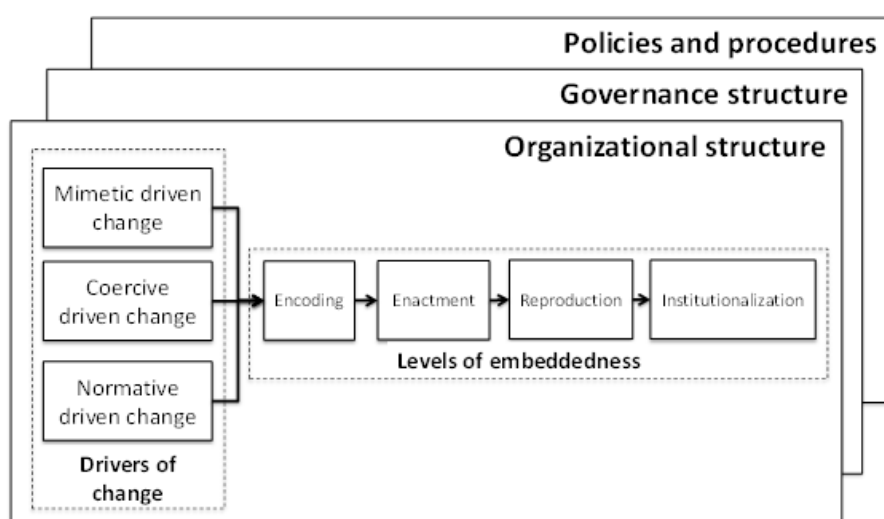
Parre bestemmelsernes indhold og relevante fakta; I denne fase analyseres problemstillingen. Her anvendes de relevante bestemmelseres indhold på fakta.

1.5 Teori

Afhandlingen vil tage udgangspunkt i teorien om ”*Conceptualising changes in administrative changes*”, der er baseret på DiMaggio og Powells teori om institutionelle isomorfismer (DiMaggio & Powell, 1983) samt Burns og Scapens teori om institutionaliseringsgrad (Burns & Scapens, 2000). Teorien opdeles i to faser, der indledningsvis afdækker de institutionelle isomorfismer (drives of change) efterfulgt af institutionaliseringsgraden (level of embeddedness).

I det sammensatte studie undersøges, hvordan et ændringsbehov skabes og hvordan disse bliver implementeret i en organisation. Teorien er relevant i forhold til Danske Bank, da Danske Banks estiske filial blev kritiseret flere gange af det estiske finanstilsyn, hvorfor en gennemgang af filialens complianceområde over hvidvaskperioden (2006-2015) kan give en beskrivelse af, om hvor høj grad compliancefunktionens kontroller og procedurer blev fulgt, og hvordan ændringer undervejs blev implementeret.

Metodens enkelte faser er illustreret og gennemgås i nedstående afsnit.

Figur 1: Institutional lens - sources and embeddedness of changes (Christensen, Rohde, Rikhardsson, & Batt, 2016, s. 111)

Første led: DiMaggio og Powells teori om institutionelle isomorfismer

Det første led af den sammensatte teori er de tre isomorfismer udarbejdet af DiMaggio og Powell i studiet om *"The Iron Cage Revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields"*. Institutionelle isomorfismer er i følge DiMaggio og Powell defineret som: *"Isomorphism is a constraining process that forces one unit in a population to resemble other units that face the same set of environmental condition"* (DiMaggio & Powell, 1983).

I undersøgelsen understreges det af DiMaggio og Powell, at ændringsbehovet foretages på baggrund af følgende tre isomorfismer:

- 1) *Mimetic isomorphism* (Efterligningsisomorfisme), er forandring drevet af usikkerhed, som skaber behovet for at efterligne af andre. For at tackle anførte usikkerhed, kan organisationer kopiere eller anvende metoder fra andre virksomheder, der har stået i lignende situationer.
- 2) *Coercive Isomorphism* (Tvangsisomorfisme), er forandring drevet af behovet for at overholde retsmæssige forhold. Det kan f.eks. være lovgivningsmæssige ændring ved ændring af national lov samt reguleringer fra myndigheder.
- 3) *Normative Isomorphism* (Normativ isomorfisme), er forandring drevet af professionalisme oparbejdet igennem erfaring. Her tages der udgangspunkt i den professionelle dømmekraft på baggrund af tidligere erfaringer inden for branchen samt tidligere udfald på markedet.

Andet led: Burns og Scapens teori om institutionaliseringsgrad

Det næste led i den sammensatte Teori er Burns and Scapens (2000) studie om institutionaliseringsgrad og niveauerne for at opnå institutionalisering. På baggrund af ovenstående isomorfismer, forekommer der ændringer i en organisation, hvilket driver en organisation til tage handling. Afhængig af hvor dyb implementeringen forekommer, jo sværere er det for organisationen af skille sig af med denne implementering igen.

Den indledende fase for opnåelsen af institutionalisering er, "Encoding" (Indkodning), som er fasen hvor fx regelsæt og procedurer er under implementering, hvor disse ikke bliver fulgt fuldkommen i organisationen. Næste fase er "Enactment" (Vedtagelse), hvor udførelsen af de implementeret regler

og procedure bliver til en rutine. Efterfølgende fase er, ”Reproduction” (Reproduktion), hvor den oparbejdede rutine bliver til den ubestridte måde at gøre tingene på og dermed en rutine der sidder i baghovedet, som foretages ubevidst. Sidste fase er ”Institutionalization” (Institutionalisering), som er fasen, hvor rutiner udføres uden at være bevidst om dem, som nævnt under Reproduktion. Forskellen mellem institutionaliseringsfasen og reproduktionsfasen er, at i institutionaliseringsfasen sidder rutinerne så dybt i organisationen, at eventuelle ændringer ville blive modarbejdet, da man er dybt forbundet af de nuværende forhold. I institutionaliseringsfasen har man således meget besvær ved at komme ud af de nuværende forhold, og vil ikke acceptere ændringer, hvorfor der vil være tegn på modstand, når nye ændringer eventuelt skulle opstå.

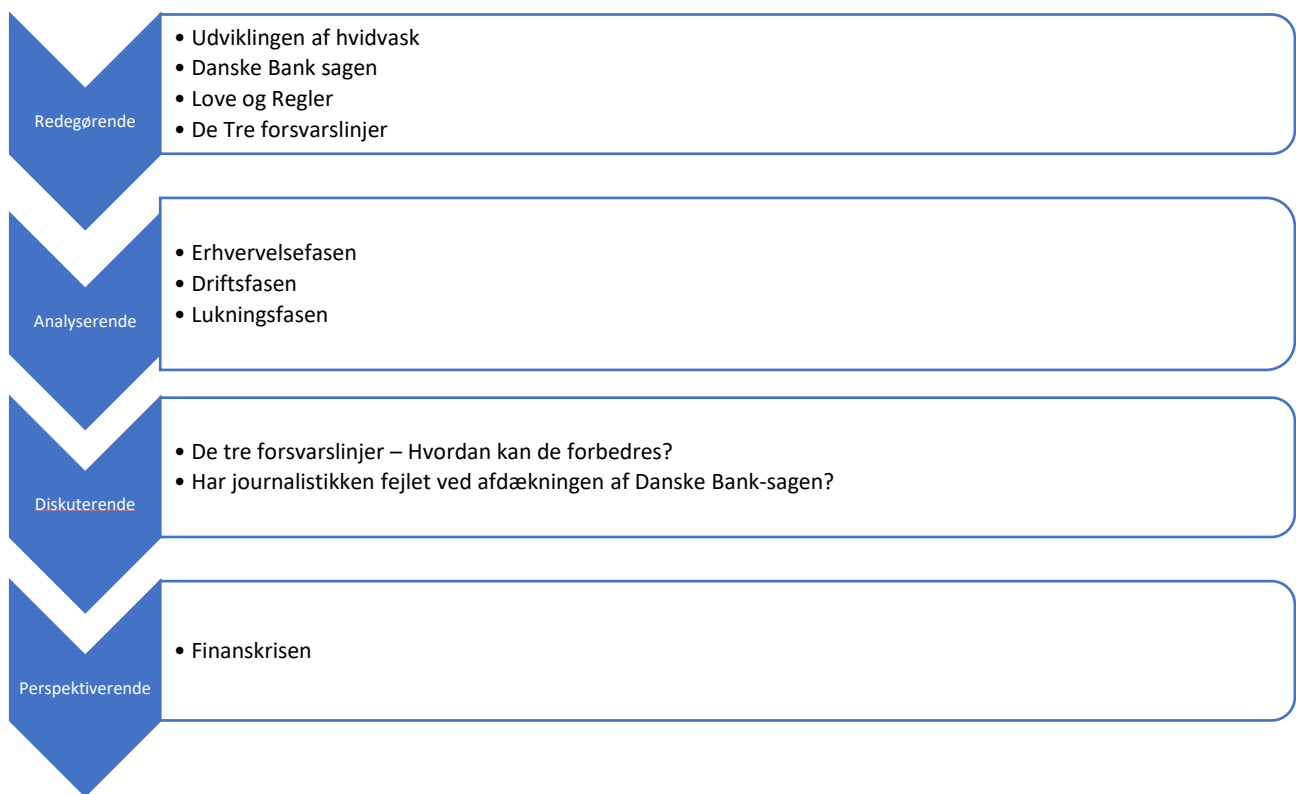
Anvendelse

I forbindelse med denne afhandling, vil der som udgangspunkt kun være fokus på teoriens andet led, vedrørende institutionaliseringsgraden, da hele Danske Banks hvidvaskssag i Estland kun er påvirket af en institutionel isomorfisme – Tvangsisomorfismen. Danske Banks hvidvaskssag i Estland indeholder klare tegn på, at der er lovgivningsmæssige (både interne procedurer, national lovgivning og internationale standarder) problemer i den estiske filial, som ligger op til, at der skal foretages ændringer i filialen for at kunne håndtere situationen. Da ingen andre isomorfismer umiddelbart har en rolle igennem hvidvaskepisoden, vurderes det derfor irrelevant at analysere dette område yderligere.

Eftersom tvangsisomorfismen er årsagen til ændringsbehovet, vil afhandlingen således afdække de processer der forekommer i den estiske filial undervejs og i hvor høj grad disse bliver institutionaliseret i filialen. Afhængig af hvordan ændringer bliver implementeret i filialen, har dette indflydelse Danske Banks kontroller, hvorfor det er særlig relevant at kigge på udviklingen af complianceprocedurer i den estiske filial.

1.6 Afhandlings struktur

Dette afsnit har til formål at klarlægge opbygningen af afhandlingen. Afhandlingen er opdelt i fire hovedkapitler, en redegørende, analyserende, diskuterende og perspektiverende. Formålet med de enkelte kapitler gennemgås ved hjælp af følgende illustration:

Figur 2 - Afhandlingens opbygning

1.6.1 Redegørende afsnit

Hovedformålet med kapitlet er, at give læser en forståelse for de emner i specialet der bruges til besvarelsen af problemformuleringen. Det vil ske ved at definere retskilderne, der berører problemformuleringen, uddybe definitionen af hvidvask og uddybende forklaring af Danske Bank sagen. De relevante retskilder vil redegøres ift. retskildeværdien og væsentligheden til afhandlingens problemstillinger. Ydermere vil kapitlet skabe et detaljeret overblik over udviklingen af hvidvask gennem tiden.

1.6.2 Analyseafsnittet

Analysekapitlet vil danne rammerne for afhandlingen og på baggrund af den beskrevne metode i afsnit 1.4 besvare afhandlingens angivende problemformulering.

Selve kapitlet vil opdeles i tre faser, en erhvervelses-, drifts- og lukningsfase. Opdeling er tiltænkt for at give læser en transparent forståelse af situationens udvikling i Danske Banks estiske filial igennem perioden fra 2006-2015.

Den første fase, angivet som 'erhvervelsesfasen', har til formål at undersøge begivenheder fra perioden 2006-2007. Dette gøres ved analyse af situationen inden og under opkøbsfasen af Sampo Bank, hvor der lægges vægt på risikostyringen efterfulgt af en klarlæggelse af institutionaliseringsgraden af hvidvaskforebyggende foranstaltninger i compliancefunktionen i det estiske datterselskab.

I driftsfasen undersøges begivenheder fra 2008-2013, og dermed hændelser efter Sampo Banks omdannelse til filial af Danske Bank. Indledningsvis vil omdannelsen af det estiske datterselskab analyseres således at de juridiske forandringer klarlægges. Derefter analyseres Danske Banks risikovurderingsprocesser og de eksisterende risikoprofiler af non-residentporteføljen, eftersom disse har betydning for den efterfølgende analyse af kundekendskabsprocedurerne. Kundekendskabsprocedurer vil således blive evalueret ift. hvidvasklovens forskrifter, hvormed disse skal kunne indikere, om Danske Bank har foretaget korrekte undersøgelser af kunder og underretning til SØIK efter hvidvasklovens §§ 25-26. På baggrund af ovenstående forhold vil Danske Bank koncernens overordnede tre forsvarslinjer analyseres ift. anbefalingerne fra BCBS. Afslutningsvis analyseres institutionaliseringsgraden af implementering af foranstaltninger i compliancefunktionen i den estiske filial under driftsfasen.

I lukningsfasen undersøges perioden fra 2014-2015. Dette afsnit vil således indeholde en analyse af Danske Banks whistleblowerordning og ligeledes som de to forrige afsnit, vil institutionaliseringsgraden i lukningsfasen undersøges og klarlægges.

1.6.3 Diskussionsafsnittet

Dette kapitel har til formål at diskutere de opnåede resultater fra ovenstående analyse. Diskussionen baseres på udvalgte emner, der vurderes at være væsentlige ift. de konkluderede resultater. Som udgangspunkt diskuteres muligheden for forbedringen af de tre forsvarslinjer. Anførte diskussion baseres på mulige eksempler og drøftelser ift. deres påvirkninger af resultatet. Ligeledes diskuteres journalistikken og afdækningen af Danske Banks hvidvaskssag i Estland for at fremhæve, om

journalistikken og medieomtalen har påvirket Danske Bank i sådan en grad, at situationen i Estland beskrives værre end de faktiske forhold, hvormed banken kan have modtaget uretfærdig skade af medieomtalen.

1.6.4 Perspektiveringsafsnittet

Der vil i forbindelse med perspektivering tages udgangspunkt i de amerikanske banker under finanskrisen samt forløbet inden krisen for at sammenligne forholdene mellem tilsyn og de amerikanske banker ift. situationen med Danske Bank koncernen, filialen og forholdet til det danske og estiske finanstilsyn. Her vil perspektiveringen have fokus på, hvordan tilsyns-, risikoforhold og institutionaliseringsgrad kan påvirke udfaldet i sådanne sager.

Kapitel 2: Redegørelse

2.1 Hvad er hvidvask

Hvidvask er et begreb, vi hører til dagligt, når vi læser nyhederne om Danske Banks aktiviteter i Estland, men hvad betyder begrebet egentlig? Ifølge virk.dk (en gren af SKAT og Erhvervsstyrelsen) beskrives hvidvask som følgende: *"Hvidvask er et forsøg på at skjule, at en indtægt stammer fra en kriminel handling. Det kan være salg af narkotika, underslæb, mandatsvig, afpresning, tyveri, røveri, menneske- eller våbensmugling. Hvidvask har til formål at "forandre" illegale (sorte) penge til legale (hvide) penge, som kan anvendes normalt".* (virk.dk, u.d.)

Dermed dækker SKAT og Erhvervsstyrelsens definition af hvidvask bredt, og spørgsmålet er, hvad der defineres som 'sorte penge'. Definitionen kan fx være med til at skabe spørgsmål om, hvordan man således bør tolke fx sort arbejde. Er der her tale om illegale penge? Er dette en kriminel handling? Skal dette anses som hvidvask eller skatteunddragelse?

Hos Danske Bank defineres hvidvask som følgende:

"To launder money" is a term used to describe the practices employed to make illegally gained money seem as if it has been earned by legal means.

Criminal activities such as drug trafficking, fraud or tax evasion can generate substantial profits. Money laundering is a way for the perpetrators to control these funds without attracting attention to the underlying activities or the persons involved". (Danske Bank, 2018)

I Danske Banks definition indgår fx skatteunddragelse direkte som en del af hvidvasksdefinitionen, og dermed afviger denne definition i forhold til SKAT og Erhvervsstyrelsens definition fra virk.dk. Selvom definitionerne grundlæggende dækker samme område som helhed, kan de små afvigelser skabe tvivl om, hvornår der er tale om hvidvask. Dette gælder både virksomheder, offentlige myndigheder og internationale organisationer.

Der kan således være uklarheder mht., hvad hvidvask dækker over og hvornår noget anses som hvidvask. I dag dækker hvidvaskloven bl.a. også finansiering af terror, hvorfor hvidvaskbegrebet blot bliver bredere og bredere. Derfor vil vi i denne del beskrive udviklingen af hvidvask og dermed også vores tolkning af hvidvask i denne afhandling. Beskrivelsen af udviklingen af hvidvask vil hovedsageligt tage udgangspunkt i sager fra USA, da USA som stormagt igennem det 20. århundrede var ansvarlig for de muligvis første og største skridt imod hvidvask.

2.1.1 Udvikling af hvidvask gennem tiden

Første registreret tilfælde af hvidvask

Der er ikke historiske kilder på, hvornår de første hvidvasksmetoder blev anvendt, men Nigel Morris-Cotterill (ansvarlig for oprettelsen af World Money Laundering Report i 2015 (Morris-Cotterill, Background, 2015)) beskriver kort, hvordan købmænd i Kina 2000 år f.Kr. gemte deres værdisager fra de herskende magter, som ellers ville tage disse værdisager fra dem. Udover at gemme værdisagerne investerede købmændene i forretninger i provinser i fjerne områder og nogle gange udenfor de daværende kinesiske herskeres landegrænser (Morris-Cotterill, 1999). Det var på denne måde, nogle af de første såkaldte 'offshore' investeringer fandt sted. Dermed startede de første historisk registrerede hvidvasksmetoder som skatteunddragelser, der nødvendigvis ikke var kriminelle.

Al Capones 'skatteunddragelse'

I mellem 1920 til 1930 var den berygtede amerikanske gangster Al Capone en torn i øjet for de amerikanske myndigheder, som blev kendt på baggrund af sin kriminelle baggrund, men også sine metoder i hvidvask af penge tjent via salg af falske kopialkohol, prostitution, røveri og 'beskyttelsespenge' (Federal Bureau of Investigation, 2005). Al Capones kriminelle underverden havde udviklet interesse i legitime forretninger, som de anvendte til at hvidvaske de illegale tjente penge (Federal Bureau of Investigation, u.d.). Endvidere blev disse midler også brugt til bestikkelse for at opnå indflydelse iblandt tjenestemænd. Efter en årrækkes juridisk kamp mellem de amerikanske myndigheder og den berygtede gangster, blev Al Capone dømt 11 års fængsel for bl.a. skatteunddragelse d. 24. oktober 1931 (Federal Bureau of Investigation, 2005).

Dermed var Al Capone et klart eksempel for, at den amerikanske stat dengang ikke havde nogen decideret lov imod hvidvask af kriminelle aktiviteter, men blot anså dette som en skatteunddragelse imod staten. Dette betyder naturligvis ikke, at Al Capone ikke blev straffet for hans kriminelle handlinger, men der var ingen hvidvasklov til at kunne retsforfølge ham på dette område, men i stedet blev han retsforfulgt for ikke at have betalt indkomstskat (International Money Laundering Information Bureau, u.d.).

Den historiske Watergate-sag

I 1972-1973 kom Watergate-sagen frem, hvilket endte med at koste daværende amerikanske præsident Richard Nixon hans præsidentpost, efter hans regerings involvering i sagen. Præsidentens genvalgs-komité (Committee to Re-Elect the President) havde forsøgt at hvidvaske kampagne-donationer, der var doneret af private virksomheder, da virksomhedsdonationer var imod amerikansk lovgivning, og dermed var modtagelsen af disse penge ikke tilladt (Madinger, 2006, s. 19-22).

Watergate-sagen startede oprindeligt med en anholdelse af fem personer i Watergate-bygningen, der havde forsøgt at bryde ind i kontorlokalerne for Demokraternes Nationale Komité. Her blev der ved anholdelsen fundet større kontantbeløb i lommerne på de anholdte, der havde 'nye' 100-dollar sedler, hvor størstedelen af sedlernes serienumre var i numerisk rækkefølge. En af de anholdte var en sikkerhedsvagt for præsidentens genvalgs-komité, og på baggrund af de værktøjer og midler der blev fundet ved anholdelsen, blev de amerikanske myndigheder klar over, at der muligvis ikke var tale om

et almindeligt indbrudsforsøg (Madinger, 2006, s. 19-20). De amerikanske myndigheder begyndte at spore pengesedlerne, der blev fundet ved anholdelsen. I 1972 var de amerikanske banker begyndt med at registrere alle udbetalinger af 100-dollar sedler gennem serienumrene, hvorfor de amerikanske myndigheder gennem sporing af banktransaktioner fandt frem til enkelte personer, der gennem både kontantoverførsler, checks og mindre banktransaktioner mellem private personer og en mexicansk bank havde forsøgt, at hvidvaske kampagnepenge fra virksomheden Gulf Resources til præsidents valgkampagne. Efter flere fejlforsøg på at lægge skjul på sagen og minimere lækket af sagens udvikling, måtte Richard Nixon d. 9 august 1974 træde tilbage som præsident (Madinger, 2006, s. 20-25).

Watergate-sagens hvidvask-del blev dog ikke anset som en kriminel handling, da der ikke var nogen lovgivning imod det i 1972. Kampagnefinansieringen blev anset som ”Specified Unlawful Activities” eftersom den amerikanske kongres valgte ikke at inkludere disse penge som en hvidvaskssag (Madinger, 2006, s. 24).

Krigen mod narko

Kriminaliteten ’hvidvask’ blev i sig selv først dannet omkring 1980’erne, hvor krigen mod narko var stigende. De vestlige lande blev først opmærksomme på hvidvask, da man indså hvor mange penge der blev genereret gennem narkosmugling, og hvordan narkotika havde skadet befolkningen. De store mængder penge generet, var også en stor trussel for mange vestlige regeringer, da den kriminelle underverden kunne bruge disse midler til at bestikke tjenestefolk og opnå indflydelse og dermed skabe korruption iblandt de offentlige myndigheder (International Money Laundering Information Bureau, u.d.).

I 1986 kom den første amerikanske lovgivning imod hvidvask (Money Laundering Control Act of 1986), som gjorde hvidvask til en føderal kriminalitet. I denne tid var det særligt den colombianske narkobaron Pablo Escobar, der anses at være ’kongen af kokain’, hærgede verden med flere tons kokain dagligt (Meade, 2009, s. 302). I 1991 havde Pablo Escobar efterlad 400 millioner dollars i en kælder under et hus i Los Angeles, ifølge den amerikanske anti-narko enhed ’DEA’. Eftersom han ikke var i stand til at få hvidvasket alle indtægter, endte nogle af indtægterne med at forrådne, da de var lagt i skjul i længere perioder (Froomkin, 1997, s. 167). Pablo Escobar var ifølge Forbes en af

verdens rigeste mænd, og var faktisk med på Forbes 'Internationale milliardærer' syv år i træk fra 1987 t.o.m. 1993 (Touryalai, 2015). Dette burde ikke komme som en overraskelse, når UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) estimerer, at 2-5% af verdens BNP består af hvidvasket indkomst, hvilket i USD udgør i alt et beløb mellem 800 milliarder dollars og 2 billioner dollars (UNODC, 2019).

Udviklingen af hvidvask efter 11. september 2001

Efter angrebet på World Trade Center d. 11. september 2001 blev internationale og nationale hvidvasklovgivninger løbende udvidet til også at dække over finansiering af terrororganisationer. I USA blev lovgivningen navngivet 'USA PATRIOT Act of 2001' (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001) (107th Congress, 2001).

Eftersom kriminelle organisationer løbende justerede deres hvidvaskningsmetoder, således at disse fulgte med udviklingen af de lovgivende krav, var der behov en ny lov, der kunne forebygge dette (Olsen & Gentenaar, 2010, s. 105). Den amerikanske USA PATRIOT Act resulterede i, at alle virksomheder klassificeret som en finansiell institution fremadrettet skulle have et 'anti-hvidvaskprogram'. Dette program skulle tilpasses størrelsen af organisationen og dermed afdække flere risici-områder afhængig af de produkter og services organisationen leverede. Disse programmer skulle godkendes og dokumenteres af direktionen (107th Congress, 2001, p. 106). Derudover skal programmer kunne beskrive interne politikker, procedurer og kontroller, der kan bekræfte programmernes compliance ift. USA PATRIOT Acts 'anti-hvidvask' lovkrav. Medarbejdere skulle trænes i identificering af hvidvask og trænes i kravene for indrapportering og udfyldelse af diverse anti-hvidvask dokumenter som fx CTR (Currency Transaction Report) og SAR (Suspicious Activity Reports). Træningen af medarbejderne skulle kunne spores og dokumenteres (Olsen & Gentenaar, 2010, s. 106). For at sikre funktionen af en organisations 'anti-hvidvaskprogram' skulle organisationen have udvalgt en compliance controller, som sikrede effektiviteten af programmet. Programmets effektivitet skulle følges løbende også efter implementeringen, og derfor skulle funktionerne også testes i de efterfølgende år. Herefter skulle fund af fejl og komplikationer undersøges og følges op med ledelsen (Olsen & Gentenaar, 2010, s. 106).

FATF's 9 anbefalinger

Efter terrorangrebet d. 11. september 2001 og under gennemførslen af PATRIOT Act of 2001 i USA, udarbejdede FATF (Financial Action Task Force) de 'IX Special Recommendations' i oktober 2001 (FATF, 2001). FATF er en anerkendt international organisation, der sætter standarder og anbefalinger ifm. bekæmpelse af hvidvask, terrorfinansiering og andre trusler, der truer det internationale finansielle system (FATF, 2019b). Det er bl.a. på baggrund af FATF's anbefalinger og standarder at EU udsteder nye direktiver, hvor der tages højde for disse. Dermed opstod bl.a. EU's 2. direktiv til bekæmpelse af hvidvask, hvor direktivet indeholdte 40 anbefalinger fra FATF (Anti-Money Laundering Forum, 2009). EU's 2. direktiv til bekæmpelse af hvidvask er dog forældet, da vi i dag anvender det 4. direktiv og senest i 2020 skal det 5. direktiv finde anvendelse. Der vil i afsnittet 2.3.1 uddybes yderligere om FATF.

2.1.2 Udviklingen af finansielle hvidvaskssager i Danmark siden finanskrisen

Det har ikke været lige let for alle lande at få implementeret EU's direktiver i den nationale lovgivning. Ifm. implementeringen af det 3. direktiv, der blev vedtaget i 2005 og skulle være implementeret senest i 2007, blev lande som Belgien, Irland, Spanien og Sverige anmeldt til EU-Domstolen af EU Kommissionen, eftersom de i 2008 fortsat endnu ikke havde implementeret direktivet (Anti-Money Laundering Forum, 2009).

Det var dog ikke kun lande, der havde besvær med at implementere de nye krav. Selv flere år efter 2007, havde flere danske banker (og udenlandske banker med danske filialer) problemer, og fik i flere tilfælde påbud af Finanstilsynet, eftersom bankerne havde en højere risiko for at blive misbrugt til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Den 22. september 2011, 19. december 2011 og 15. juni 2012 fik hhv. GE Money Bank Danmark (filial af GE Money Bank AB), Arbejdernes Landsbank og Danske Bank påbud fra Finanstilsynet for ikke at overholde de gældende regler på hvidvaskområdet. De fremhævede mangler i påbuddene var bl.a. mangelfulde undervisningsprogrammer i hvidvask for medarbejdere, legitimation af kunder og skriftlige interne hvidvaskeregler (Finanstilsynet, 2011) (Finanstilsynet, 2012a) (Finanstilsynet, 2012b).

Sagerne forsætter dog de efterfølgende år, hvor både Danske Bank og Nordea bliver hivet ind i større sager i forbindelse med hvidvask. Særligt Danske Bank har fået masser af national og international

omtale grundet den store hvidvaskssag vedr. Danske Banks estiske filial. Derudover er Nordeas danske filial også inde i en potentiel hvidvaskssag, eftersom Nordeas afdeling på Vesterport i København har været en del af et netværk, der muligvis er blevet udnyttet til hvidvask (Dam, 2019).

Danske Bank-sagen

Danske Bank er blevet et rigtig godt eksempel på, hvad manglende implementering og dokumentation af 'anti-hvidvask' compliance kan betyde. I 2007 købte Danske Bank Sampo Bank, der har base i Finland samt en filial i Estland. I rapporten udarbejdet af advokatfirmaet Bruun & Hjejle, på vegne af Danske Bank, er der fundet flere compliancefejl i hvert niveau og hver afdeling af den estiske filials 'anti-hvidvaskningsprogram'. Compliance fejlene dækker fra 2007 og frem til 2015, hvor Danske Bank var begyndt at bemærke de mange risici og lukkede flere og flere potentielle mistænkelige konti. I denne 8-års periode har der været en potentiel risiko for, at et større milliardbeløb er blevet hvidvasket via den estiske filial (Monroe, 2018).

På grund af manglende kontrol resulterede dette i, at det først var i 2014 at en whistleblower og senere hen intern revisor, der gjorde det klart, at den estiske filial ikke opfyldte hvidvaskkravene. Her var det dog allerede for sent, da det estiske finanstilsyn i 2015 og Finanstilsynet i Danmark i 2016 gjorde det klart, at disse brud var af sådan en art, at dette førte til kritiske rapporter, da kontrollerne ikke levede op til standarden (Monroe, 2018). Danske Bank-sagen er dog fortsat kørende og hverken afgørelse eller omfang er endnu ikke afsluttet.

2.1.3 Hvidvaskningsfaser

Hvidvaskning kan foretages på utallige måder, hvor mange metoder i forvejen allerede er kendt af myndighederne, men derimod er der sandsynligvis også fortsat en del, der endnu ikke kendes til, hvorfor der naturligvis fortsat udvikler nye midler til bekæmpelse af hvidvask. De grundlæggende faser for hvidvask kan dog splittes op i tre, hvormed hvidvaskning af penge går igennem følgende tre faser (FATF, 2019a):

- Placement (Placering) – Indtægten der er tjent gennem kriminelle handlinger placeres i en bank. Dette kan gøres ved at opdele de større mængder af kontanter i mindre iøjnefaldende beløb, som efterfølgende indsamles og overføres til bankkonti i andre lande (FATF, 2019a).

Lande med stramme tavshedspligtlove til banker foretrækkes, således at hverken lokale eller udenlandske myndigheder kan få adgang til transaktionshistorikken (Qureshi, 2017, s. 308), medmindre man kommer igennem en meget besværlig proces.

- Layering (Sløring) – Efter placering af pengene i en bank, skal kilden til disse penge sløres. Sløringen foretages ved at foretage banktransaktioner, kontanthævninger og køb af andre varer, der er let omsættelige. Ved at sende pengene i alle retninger, så slører man den faktiske spor, da man deler summen op og eventuelt sender penge igennem flere transaktioner, således at sporet fra kilden forlænges endnu mere (Qureshi, 2017, s. 308).
- Integration (Anvendelse) – Den sidste fase af hvidvask er integration, hvormed pengene kan anvendes med ”sikkerhed”. Det er her, hvor pengene har været igennem så mange sløringsfaser, at de kriminelle penge nu ligner lovligt tjente penge, og kan dermed anvendes/investeres efter brugerens eget ønske. Det er her, hvor bl.a. bankernes opgave er, at fortsat kunne spore pengene tilbage (som fx i Watergate-sagen), således at tråden til den kriminelle kilde kan findes (Qureshi, 2017, s. 308-310). Dermed stopper man ikke blot for brugen af kriminelt tjente penge, men derimod kan de kriminelle gerningsmænd fanges og de kriminelle aktiviteter reduceres.

2.1.4 Afhandlingens definition af hvidvask

I forbindelse med afhandlingen defineres hvidvask på baggrund af definitionen sat af FATF. Definition er som følgende:

“... Money laundering is the processing of these criminal proceeds to disguise their illegal origin. This process is of critical importance, as it enables the criminal to enjoy these profits without jeopardising their source.

Illegal arms sales, smuggling, and the activities of organised crime, including for example drug trafficking and prostitution rings, can generate huge amounts of proceeds. Embezzlement, insider trading, bribery and computer fraud schemes can also produce large profits and create the incentive to “legitimise” the ill-gotten gains through money laundering.

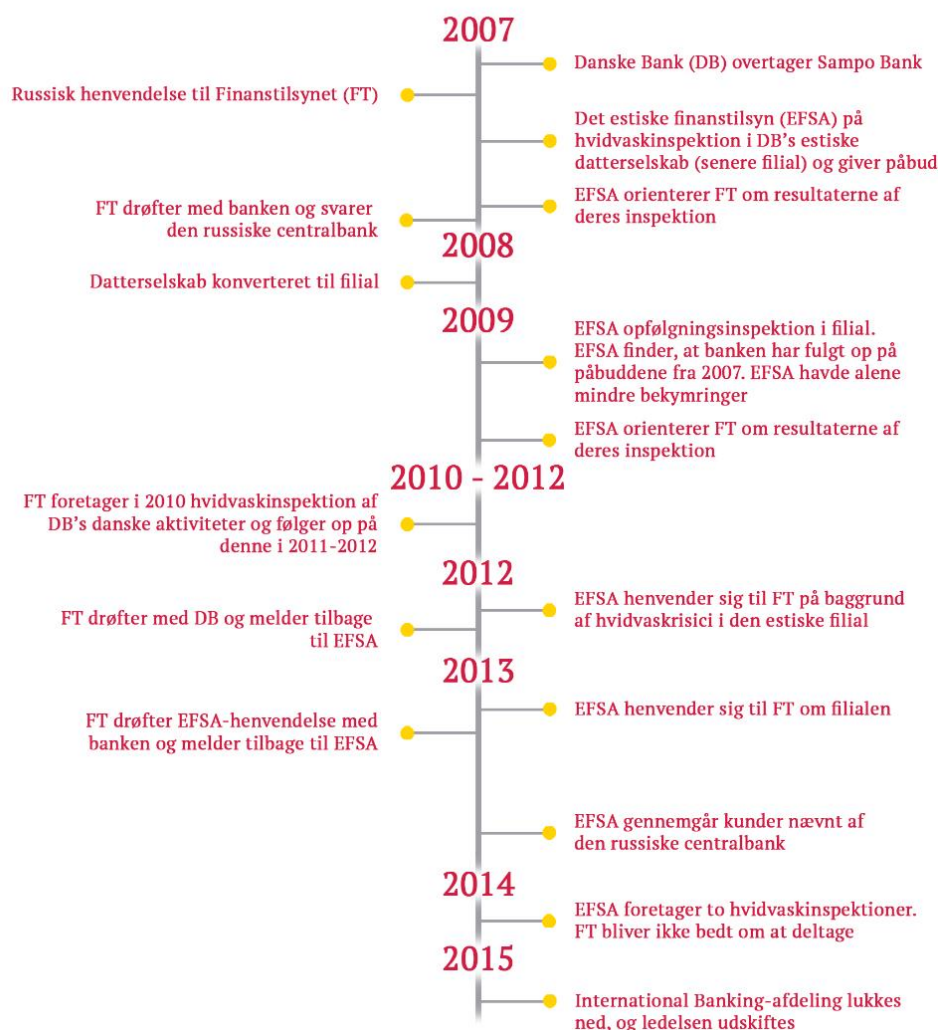
When a criminal activity generates substantial profits, the individual or group involved must find a way to control the funds without attracting attention to the underlying activity or the persons involved. Criminals do this by disguising the sources, changing the form, or moving the funds to a place where they are less likely to attract attention". (FATF, 2019c)

Eftersom FATF er en organisation, der blev etableret af G7-landene i Paris i 1989, er det kun relevant at inddrage organisationens definition som værende den mest nøjagtige definition af hvidvask. I forhold til de tidligere angivende definitioner fra fx Danske Bank eller virk.dk, så er FATF's definition længere beskrivende af hvidvask. Dette er med til at gøre det klart for læser, hvilken type for ulovlige handlinger, der skal være tale om, før det kan defineres som hvidvask.

2.2 Danske Bank-sagen uddybet

For at få den fulde forståelse om Danske Banks estiske filial og den kørende hvidvaskssag, har vi udtaget nogle kritiske og vigtige uddrag af Bruun & Hjejles 90-siders rapport. Uddrag fra rapporten vedrører ikke konklusionen, men blot uddybning af hændelsesforløbet og diverse tilstande ifm. hvidvaskregler/-procedurer, aktiviteter samt opnåede resultater i perioden. Rapporten er udarbejdet objektivt og uafhængigt i samarbejde med PricewaterhouseCoopers (PwC) og Ernst & Young (EY). Følgende tidslinje præsenterer de væsentligste forhold i forbindelse med hvidvaskforløbet:

Tidslinje over tilsynet med hvidvask i Danske Bank

Figur 3 - Tidslinje over tilsynet med hvidvask i Danske Bank (Finanstilsynet, 2019a)

2.2.1 Sampo Bank og erhvervelsesperioden

Den 9. november 2006 annoncerede Danske Bank erhvervelsen af finske Sampo Bank. Sampo Bank blev beskrevet som den tredje største bank i Finland med datterselskaber i Estland, Letland, Litauen samt en nyerhvervet bank i Rusland. Til en pris på lige over 4 mia. euro, var halvdelen af den pris allokeret til goodwill i Danske Banks årsrapport for 2006 (Bruun & Hjejle, 2018, s. 40).

Sampo Banks estiske filials (Estisk kaldet Sampo Pank) historie går tilbage til 1992, hvor man på daværende tidspunkt havde Eesti Foreksbank og Eesti Investeerimisbank. Bankerne blev etableret umiddelbart efter Sovjetunionens fald. Derfor var der på daværende tidspunkt også et stærkt

økonomisk bånd mellem Estland og Rusland. Eesti Forekspank prioriterede og udviklede en betydelig kundebase i Rusland med fokus på internationale betalinger og valutatransaktioner. De russiske kunder var hovedsageligt fra Moskva-området og banken åbnede derfor et kontor i Moskva og Skt. Petersborg i 1997 (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41).

De to estiske banker fusionerede i 1998 til Optiva Bank, som på daværende tidspunkt blev den tredjestørste bank i Estland. I 2000 erhvervede finske Sampo Bank den estiske bank, og i 2002 blev banken omdøbt til Sampo Pank. Da Danske Bank overtog finske Sampo Bank i 2007 havde man endnu ikke tidligere opereret i de baltiske lande. Ifølge de offentligt tilgængelig årsrapport fra Sampo Banks tre baltiske datterselskaber, var Sampo Pank i Estland den mest profitable. Sampo Pank var også det eneste af de tre datterselskaber, som havde egenkapitalforretning med i årsrapporten, og angav en forretning på hhv. 23 pct. (2005), 26 pct. (2006) og 30 pct. (2007) (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41).

I marts og april 2007 foretog det estiske finanstillsyn en inspektion af Sampo Pank, som var fokuseret mod bankens non-resident kunder. Sampo Pank modtog efterfølgende inspektionsrapporten den 16. august 2007. I denne rapport fremgik det, at bankens faktiske praksis ikke opfyldte lovkrav og internationale standarder fuldkommen. Inspektionen konkluderede, at der var mangelfulde kundekendskabsoplysninger, og banken blev også kritiseret for at undervurdere de potentielle risici, der indgår ved at tilbyde services til individer fra lavbeskattede lande, der ikke opfylder de relevante compliance-regler. Den 25. september og 20. december 2007 informerede den estiske bank det estiske finanstillsyn om bankens tiltag for at leve op til tillsynets påbud. På baggrund af dette var 597 non-resident konti blevet lukket (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41-42).

Den 8. juni 2007 havde Finanstillsynet i Danmark modtaget et brev fra den russiske centralbank vedrørende estiske Sampo Panks non-resident kunder. Her meddelte centralbanken, at kunder hos Sampo Pank deltager i finansielle transaktioner af ukendt oprindelse, som centralbanken anslår omfanget til at være flere milliarder af russiske rubler hver måned. Centralbanken fremhævede også, at transaktionstypernes formål kan være ifm. undgåelse af told/skat/afgift eller være i forbindelse med kriminelle aktiviteter.

Brevet fra den russiske centralbank var på dagsordenen på møder afholdt den 7. august 2007 i både Danske Banks direktion og bestyrelse. Her blev det oplyst, at sagen ville blive undersøgt internt (Bruun & Hjejle, 2018, s. 42). Rapporten fra Bruun og Hjejle nævner dog ikke om lukningen af de 597 konti var på baggrund af påbuddet fra det estiske finanstilsyn eller oplysningerne fra den russiske centralbank.

2.2.2 Driftsperioden

I 2008 blev Sampo Pank i Estland omdannet til en filial af Danske bank, hvilket var planlagt siden erhvervelsestidspunktet. Det var dog også planen at migrere de baltiske datterselskaber til koncernens it-plattform for at sikre adgang til oplysning om forretning og reducere driftsmæssige risici. Planen om migrering af de baltiske datterselskaber blev dog opgivet i august 2008, eftersom det blev vurderet at migreringen ville være for dyr og kræve for meget kapacitet. Man var derfor også klar over, at den aflyste it-migrering ville kræve yderligere initiativer, hvad angår compliance (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43).

I en intern revisionsrapport fra 29. april 2008 om hvidvaskforebyggende foranstaltninger, gav Group Internal Audit (fremadrettet angivet som GIA) den næstbedste rating ud af fem til den estiske filial. Her blev det bemærket, at afdelingen for non-resident kunder havde foretaget væsentlige forbedringer i kundekendskabsprincipper (Know-your-customer). Den interne revision noterede dog også få antal mangler. På samme måde havde danske banks Group Compliance og AML-team (Anti Money Laundering) i 2009 ingen bemærkninger vedrørende Estland i deres rapport om hvidvask (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43).

I juni 2009 foretog det estiske finanstilsyn endnu en hvidvaskinspektion, som opfølgning på inspektionen tilbage fra 2007, hvorefter man i den 15. oktober 2009 modtog inspektionsrapporten. Ifølge et resume af rapporten bemærkede det estiske finanstilsyn, at filialens medarbejdere havde væsentlig forbedret procedurer med hensyn til målsætninger og overholdelse af lovkrav. Derudover blev det også konstateret, at filialen, i 2008, havde ændret eller opdateret interne retningslinjer i overensstemmelse med lovkrav. Det estiske finanstilsyn bemærkede også deres inspektion, at dokumenter og informationer om kunderne og deres aktiviteter ikke altid opfyldte lovgivning eller interne procedurer, hvorfor der dermed fortsat var mangler, hvad angår kundekendskabsoplysninger.

Derfor understregede det estiske finanstilsyn også vigtigheden af opnå relevant informationen omkring reelle ejere af konti og deres økonomiske aktiviteter for at kunne garantere, at branchen og det estiske finansielle system fungerer på troværdige manerer og i overensstemmelse med internationale standarder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43).

I 2010 og 2011 blev forholdene vedr. den estiske filial og filialens non-resident portefølje behandlet af direktionen i Danske Bank. På et direktionsmøde den 9. marts 2010 blev den estiske filial drøftet, eftersom antallet af rapport om mistænkelig aktivitet, var indgivet af den estiske filial. Under drøftelsen kunne det konkluderes, at den estiske filial står for 30% af mistænkelig aktivitet (Suspicious Activity Reports) iflg. Danske Banks AML-rapport. Yderligere blev det vurderet, at årsagen hertil var, at Danske Bank har en højere standard i forhold til andre banker i Estland.

Der var på baggrund af antallet af SAR bekymring over de mange russiske overførsler. Den russiske centralbank blev kontaktet i forbindelse med bekymringen, og centralbanken sagde god for overførslerne, hvor disse ikke gav anledning til yderligere bekymring (Bruun & Hjejle, 2018, s. 44). Det angives ikke i rapporten fra Bruun & Hjejle ikke angiver, hvem der var bekymret eller hvem der tog kontakt til centralbanken, eftersom disse er blevet anonymiseret.

Den 21. september 2010 blev den estiske filial igen drøftet til direktionsmødet, eftersom der igen blev rapporteret om antallet af rapport om mistænkelig aktivitet i Estland. I referatet kan man dog denne kan se, at de pågældende personer (navnene er gjort anonyme) følte sig komfortable med situationen i Estland, og derfor ikke var bekymret over de større russiske indskud. Derudover fik man også tilladelse fra den russiske centralbank at etablere et repræsentationskontor i Moskva (Bruun & Hjejle, 2018, s. 44) – hvilket sandsynligvis skulle anvendes til effektivisere kommunikation mellem centralbanken og den estiske filial.

Den 5. maj 2011 modtog bestyrelsen i Danske Bank baggrundsmateriale til brug ifm. en overordnet strategidiskussion. Ifølge materialet kunne det konstateres, at den estiske filials egenkapitalforretning før lånetab var steget fra 45 pct. i 2007 til 58 pct. i 2010. I bestyrelsesmødereferatet var der enighed for, ”at det er vigtigt at have fokus på de rigtige kunder” samt ”at det ikke er målet at være nummer et/to, men at banken skal have langsigtede ambitiøse mål” (Bruun & Hjejle, 2018, s. 45).

På baggrund af et brev fra det estiske finanstilsyn rettede Finanstilsynet i Danmark henvendelse til Group Compliance & AML i Danske Bank den 13. februar 2012. Brevet fra det estiske finanstilsyn vedrørte ”en række alvorlige problemstillinger vedr. AML i bankens estiske filial”. Det blev også fremhævet, at den estiske filial har relativt store koncentration af forretningsforhold fra risici-lande i branchen, som ikke anses at være tilfældige. Yderligere kunne det estiske finanstilsyn konstatere, at der identificeret de samme risikomønstre under inspektionerne i 2007 og 2009. Derfor anmodede det danske finanstilsyn om bemærkninger fra Danske Bank koncernen til brevets indhold af den estiske filials manglende handling (Bruun & Hjejle, 2018, s. 45).

I sit svar til det danske finanstilsyn henviste Group Compliance & AML til oplysningerne, de havde modtaget fra den estiske filial. Her refererede man til det estiske finanstilsyns bemærkninger fra inspektionen i 2009, hvor tilsynet havde bemærket, at der var væsentlige forbedringer i forhold til inspektionen i 2007. Afslutningsvis var det angivet, at Danske Bank var fuldkommen klar over at kundebasen i den estiske filial indeholdt en række højrisikokunder. Derudover følte Danske Bank at de opsatte kontroller var tilsvarende til den faktiske risiko (Bruun & Hjejle, 2018, s. 45-46).

På baggrund af svaret fra Danske Bank, anmodede det danske finanstilsyn om yderligere oplysninger vedr. håndtering af højrisikokunder. Efterfølgende fik det danske finanstilsyn et mere detaljeret overblik over hvidvaskkontrolprocedurerne i den estiske filial fra Danske Bank. I svaret fra Danske Bank anførte man i konklusionen, at man føler sig sikker på, at de beskrevne opsatte kontroller formindsker risikoen for højrisikokunderne i den estiske filial til et tilfredsstillende niveau (Bruun & Hjejle, 2018, s. 46).

Den 15. juni 2012 fik Danske Bank ni påbud og fire risikooplysninger vedrørende hvidvask af det danske finanstilsyn. Disse påbud og risikooplysninger var på baggrund af bankens aktiviteter i Danmark, hvoraf påbuddene dækkede et bredt område, der omfattede kundekendskabsprocedurer, korrespondentbanksforhold, transaktionsovervågning og uddannelsesprogrammer. Danske Bank var på daværende tidspunkt i gang med at forberede en ansøgning om at åbne en filial i New York. Ansøgningen skulle sendes til den amerikanske centralbank, men da man havde haft problemer over flere år med hvidvaskreglerne, vurderede man, at der skulle forbedringer på området før man kunne sende ansøgning. Derfor valgte Danske Banks bestyrelse ikke blot at efterleve påbuddene og risikooplysningerne, men udtrykte også ambitioner om at blive de bedste inden for

hvidvaskforebyggelse. I 2013 valgte bestyrelsen i Danske Bank dog alligevel at trække ansøgning tilbage pga. årsager, der ikke vedrørte hvidvask (Bruun & Hjejle, 2018, s. 47-48).

Den 30. november 2012 afgav GIA en rapport om hvidvaskforebyggende foranstaltninger i den estiske filial. Den overordnede rating denne gang var ”extensive”, hvilket var den bedste rating ud af fire. Rapporten indeholdt ingen anbefalinger om forbedringer. Derudover gik Danske Banks hvidvaskansvarlige medarbejder på pension i udgangen af 2012, og det var først den 7. november 2013, dermed næsten ét år efter, at der blev udpeget en ny ansvarlig (Bruun & Hjejle, 2018, s. 48).

I foråret 2013 tog det danske finanstilsyn kontakt til Danske Bank ifm. bankens estiske filial, filialens kunder og hvidvaskforebyggelsesprocedurer. Danske Banks afdeling ”Group Legal” svarede med henvisning til et brev fra det estiske finanstilsyn, som var blevet sendt til det danske finanstilsyn i 2012 under forrige års anmodning mht. den estiske filial. På baggrund af dette brev forklarede Group Legal: *”Forholdene er stadig de samme - nemlig at de russiske kunder, som vi har i Estland, er der lavet et helt særligt AML set up omkring, netop på grund af den højrisiko, som disse kunder udgør. Det er beskrevet i detaljer i det vedhæftede brev”* (Bruun & Hjejle, 2018, s. 48).

Den 25. april 2013 havde den estiske filial et møde med bestyrelsesformanden for det estiske finanstilsyn. Filialen tog et referat af mødet, som blev revideret af de estiske finanstilsyn. Under mødet blev rapporten fra GIA og oplysninger fra filialen fremhævet. Det estiske finanstilsyn noterede på baggrund af de angivne oplysninger, at tilsynet tilstår, at bankens interne anti-hvidvaskningsprocedurer er blevet forbedret til et tilfredsstillende niveau. Det estiske finanstilsyn fremhævede dog også, at Danske Banks estiske filial er mere risikovillig i forhold til den estiske banksektor generelt og at banken ikke blot skal have skriftlige kundekendskabsprocedurer, men disse skal også overvåges i hverdagens forretningsaktiviteter (Bruun & Hjejle, 2018, s. 48-49).

I 2013 var Danske Bank i gang med at forberede til en strategigennemgang med hensyn til de baltiske bankaktiviteter. Til præsentationen blev der præsenteret tre strategiforslag: ”Become national champion”, ”Build on cross sales” og ”Exit Baltic countries”. På baggrund af strategierne indeholdt præsentationen også en SWOT-analyse, hvor bl.a. hvidvaskforebyggelse blev nævnt som en styrke, eftersom det estiske finanstilsyn bekræftede, at den estiske filial opfyldte de nødvendige krav. Der var dog en trussel til SWOT-analysen, som ikke blev sendt til bestyrelsen, men senere blev brugt af

Danske Banks Baltic Banking-afdeling. Denne trussel var noteret som ”35% af estisk profit blev genereret via russiske forretningskunder i Estland” (Bruun & Hjejle, 2018, s. 49).

Den 1. august 2013 gennemgik GIA kundekendskabskontrollerne for non-resident kunder i den estiske filial ifm. en revisionsrapport. Rapporten gav karakteren ”reasonable” (Næstbedste rating ud af fire) til filialens kundekendskabsprocedurer og relaterede interne kontroller. Kundekendskabsdokumentationen blev vurderet til at være ”generelt tilstrækkeligt”, men der var fortsat plads til forbedringer (Bruun & Hjejle, 2018, s. 50).

På baggrund af forholdene i den estiske banks hvidvaskningsprocedurer kostede dette filialen et samarbejde med en korrespondentbank. Korrespondentbanken bad om afbrydelse af samarbejdet eftersom de ikke følte sig trygge ved den estiske filials hvidvaskningsprocedurer. Dette resulterede i, at man på baggrund af en anmodning fra medlemmer af Danske Banks direktion, foretog en forretningsmæssig gennemgang af non-residentporteføljen. Her noterede Danske Banks Business Banking-afdeling, at ”overnormal profit ofte er et advarselstegn – uanset om der er tale om overlegen service eller ej”. Som svar hertil noterede Group Compliance & AML, at ”forretningsvolumen vedr. non-resident kunder i Estland var større end forventet”. Der blev også stillet spørgsmål, om risikoen for mellemmand og deres roller i transaktioner, eftersom en lille gruppe kunder i non-resident porteføljen havde konti, som havde til formål at facilitere transaktioner med deres egne slutkunder uden for filialen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 50-51).

Samtidig med den forretningsmæssige gennemgang blev der taget initiativer på filialniveau. Til et møde den 15. august 2013 blev der foreslået en gennemgang af den baltiske forretning for at sikre forsvarlig risikostyring. Her blev der bl.a. godkendt fire konkrete forslag af den baltiske Executive Committee, hvoraf der også var tiltag vedr. compliance-gennemgang og øget tilsyn. I efteråret 2013 etablerede den estiske filial en arbejdsgruppe med henblik på at undersøge mellemmand, hvor man bl.a. undersøgte ugentlige rapporter om obligationsaktivitet og mødtes på månedlig basis (Bruun & Hjejle, 2018, s. 51).

2.2.3 Lukningsfasen af non-resident porteføljen

Den 27. december 2013 indgav en medarbejder i den estiske filial en whistleblowerrapport vedrørende non-resident porteføljen. I løbet af de efterfølgende måneder indgav whistlebloweren

yderligere påstande. Whistleblowerrapporten blev sendt på mail til et medlem af direktionen, medarbejdere i Baltic Banking-afdeling, Group Compliance & AML og GIA. Titlen på rapporten var ”Whistleblowing disclosure – knowingly dealing with criminals in Estonia Branch”. Den første rapport omhandlede kun én specifik kunde, hvoraf følgende påstande blev fremhævet (Bruun & Hjejle, 2018, s. 52):

- Den estiske filial havde ikke finansielle oplysninger om den specifikke kunde, og at kunden indleverede falske regnskaber.
- Banken havde fortsat betjent en virksomhed, der havde begået kriminalitet.
- En medarbejder i den estiske filial samarbejdede med virksomheden for at fikse ”fejlen”. Den såkaldte ”fejl” var, at whistlebloweren havde bragt spørgsmålet om falske regnskaber op i filialen. Dette medførte til at der blev indleveret nye regnskaber, der var ligeså falske, som de tidligere indsendte regnskaber.
- Kunden fortsatte sit engagement med filialen og banken fortsatte med at betjene virksomheden også selvom virksomheden havde begået endnu en kriminel handling ved at indsende tilrettede falske konti.
- I september 2013 blev alle kundens konti lukket samt også konti tilhørende andre medlemmer af denne indflydelsesrige gruppe. Dette blev besluttet som følge af de mistænkelige overførsler og utilstrækkelige oplysninger om de reelle ejere. Ifølge whistlebloweren var Putin-familien og den føderale sikkerhedstjeneste for den Russiske Føderation (FSB) også involveret i denne sag.
- Afslutningsvis delte whistlebloweren sine synspunkter om, hvordan forholdene ser forkeerte ud og sagens høje risiko er af usædvanlig art i forhold til internationale forretningsforhold i Estland.

De fire modtagere af whistleblower-rapporten besluttede hurtigt, at GIA skulle foretage en undersøgelse af beskyldningerne. Undersøgelsen skulle dog foretages ved hjælp af medarbejdere, der

ikke arbejdede i den estiske filial. Den 9. januar 2014 orienterede whistlebloweren GIA om yderligere tre kunder med samme uregelmæssigheder som den første indrapporterede kunde. Den 27. januar 2014 blev revisionsudvalget informeret om GIAs undersøgelse. Ifølge mødereferatet blev revisionsudvalget ikke informeret om, at undersøgelsen var igangsat på baggrund af en whistleblower-rapport (Bruun & Hjejle, 2018, s. 52-53).

I marts og april 2014 sendte whistlebloweren yderligere rapporter, der indeholdte bekymringer vedrørende kunder, der var struktureret som danske K/S selskaber. Danske Bank anførte i sin Corporate Responsibility-rapport fra 2013, at der i 2013 var indrapporteret fire sager gennem bankens whistleblowerordning, hvoraf disse sager både vedrører sager i og udenfor Danmark (Bruun & Hjejle, 2018, s. 53).

Den 13. januar 2014 kunne GIA bekræfte nogle af de påstande, som whistlebloweren var kommet med. GIAs audit letters blev delt med direktionen, men ikke med den estiske filial. Her påpegede man, at dokumentationen på visse kunder i forbindelse med åbning af konti ikke var tilstrækkeligt. Derudover bemærkede GIA, at løbende overvågning af kunder blev udført manuelt af relationship managere, som havde ansvar for så mange kunder, at det faktisk blev vurderet til at være umuligt at udføre overvågning på en effektiv og produktiv måde. GIA tilføjede dog, at på baggrund af det udførte arbejde, var der endnu ikke identificeret områder som krævede omgående rapportering til Finanstilsynet (Bruun & Hjejle, 2018, s. 53).

Den 5. februar 2014 præsenterede GIA sine foreløbige konklusioner til to direktionsmedlemmer, som efterfølgende blev videresendt til andre direktionsmedlemmer. Da GIA ikke kunne identificere kundernes indtægtskilder og de reelle ejere, havde en medarbejder i filialen verbalt bekræftet (foran alle tre interne revisorer), at årsagen til manglende identificering af reelle ejere var, at dette kunne skabe problemer for kunderne, hvis de russiske myndigheder havde mulighed for at anmode om disse oplysninger fra banken. Derudover blev det bekræftet, at den estiske filial havde store fortjenester på aftaler med en række russiske mellemænd, hvoraf de underliggende klienter var ukendte. På baggrund af disse anbefalede GIA et uafhængigt og fuldkomment review af alle non-resident kunder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 53-54).

På baggrund af de foreløbige konklusioner fra GIA, blev der nedsat en arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen bestod af to direktionsmedlemmer samt medlemmer fra Business Banking, Baltic Banking, Group Compliance & AML og GIA. Ved gruppens første møde blev der udarbejdet seks handlingspunkter, hvoraf målene bl.a. var (Bruun & Hjejle, 2018, s. 54):

- Lukning af alle nye off-shore kunder, indtil modtagelsen af den uafhængige review af forretningsområdet
- Omgående lukning af forretninger med mellemmand
- Udsend forhold til ekstern second opinion vedrørende compliance på kundekendskabsprocedurer og systemer i Estland.
- Review af identificerede filer
- Overvejelse af HR-handlinger
- Afklaring af ansvarlighed for udviklingen af whistleblowerens fund til de relevante finanstilsyn – eller anden myndighed.

GIA fremlagde en revisionsrapport af 10. marts 2014 om non-resident kunder. I denne rapport fik den estiske filial karakteren ”action needed”, hvilket er den dårligste karakter ud af tre. Her fremhævede GIA, at filialens non-resident portefølje ville blive gennemgået, og at det forventes at alle kunders forretningsstruktur er veldokumenterede på et tilstrækkeligt niveau i bankens system. Rapporten indeholdte forskellige observationer, som blev angivet som værende højeste prioritet. Disse observationer blev angivet med frister og blev tildelt medarbejdere i filialen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 55-56).

Den 17. februar 2014 påbegyndte et eksternt konsulentbureau evaluering af interne hvidvaskprocedurer og kontroller i den estiske filial. Konsulentbureauet afleverede en endelig rapport den 16. april 2014. Den endelige rapport fastslog, at procedurerne for godkendelse af nye kunder og åbning af nye konti generelt blev fulgt. Rapporten fremhævede dog mangler, eftersom instrukser i relation til kontoaftale og kundekendskabsspørgeskemaer var uklare og overvågning af transaktioner var utilstrækkelig. Rapporten konstaterede 17 kontrol punkter, der indeholdte mangler, hvoraf alle blev vurderet til at være kritiske eller af betydelig art (Bruun & Hjejle, 2018, s. 56).

Til et direktionsmøde d. 11 april 2014 fremlagde et direktionsmedlem en præsentation med titlen ”Status Danske Bank Estonia Branch”. Præsentationen var udarbejdet af Business Banking og indeholdte tre slides med titlen ”Timeline for Whistleblower Case and Audit Reports”, som gennemgik nogle af whistleblowerens påstande samt de resultater, som GIA og det eksterne konsulentbureau var kommet frem til. Direktionen blev informeret om, at de nødvendige forbehold blev foretaget i forbindelse med undersøgelsen af sagen, og at Groups whistleblowerpolitik samt alle lokale og tilsynsførende retningslinjer blev fulgt. Af mødereferatet fremgik det, at der ’Customer Review’ også blev foretaget, og der var foretaget vurdering af, hvordan man kunne udtræde på området en passende måde. Den administrerende direktør har på dette møde taget initiativ til at få Group Compliance & AML til at udarbejde en ny plan for hvidvaskforebyggelse i de baltiske lande, hvilket blev godkendt d. 1 august 2014 (Bruun & Hjejle, 2018, s. 56-57).

Den 28. april 2014 modtog revisionsudvalget statusrapport for Q1 2014 fra GIA. Statusrapporten indeholdte detaljerede oplysninger om whistleblowersagen, herunder en liste med whistleblowerens påstande. I forbindelse med besvarelse af spørgsmål fra revisionsudvalget, tilføjede GIA, at den lokale revisor var under overvågning, hvormed man konstaterede at bankens best practice på koncernniveau var anderledes i forhold til den lokale estiske practice, hvormed den interne revisor ikke havde fulgt procedurene som han skulle. Det eksterne konsulentbureaus udkast fra rapporten noterede også, at den estiske filial ikke har så mange ”low-impact” problemer som nogle af de andre i branchen, men at filialens kritiske problemer er langt større (Bruun & Hjejle, 2018, s. 57).

I mellem foråret og sommeren 2014 blev der foretaget forskellige arbejdshandlinger for at undersøge og afslutte whistleblower-sagen. GIA havde afsluttet sit arbejde i forhold til whistleblowerens påstande, hvorefter arbejdet blev overdraget til Group Legal. Group Legal aftalte med en ekstern konsulent om at gennemføre en undersøgelse i forhold til påstande om forseelser på baggrund af whistleblowerrapporten og kritiske oplysninger på en række usædvanligheder, der involverede ledende medarbejdere. Dette blev dog midlertidigt forkastet af to medlemmer af direktionen, hvorfor Group Legal bad Group Compliance & AML den 27. maj 2014, at foretage det nødvendige arbejde for at få afsluttet whistleblowersagen. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 57-58)

Den 16. juni 2014 sendte Group Compliance & AML en oversigt over handlinger i forhold til hver påstand, whistlebloweren var kommet med siden mailkorrespondancerne fra december 2013. For

hver påstand blev der beskrevet fakta og foretagende foranstaltninger, samt forløbet af de anbefalede handlinger. Med hensyn til whistleblowerens påstande, blev fem påstande verificeret, og dermed blev tilføjet til hvidvaskhandlingsplanen for de baltiske lande. To af påstandene, var ved at blive verificeret, hvorfor disse blev overladt til Group Legal. For de sidste syv påstande, der ikke blev verificeret eller kun delvist verificeret, var der kun angivet få tiltag. Da Baltic Banking modtog statusrapporten for Q2 2014, som indeholdte oplystningen, gav man udtryk for, at oplystningen var et "fair summary". (Bruun & Hjejle, 2018, s. 58)

Den 1. juli 2014 fulgte GIA op på sin revision fra februar 2014. Med hensyn til non-resident kunder, der var kommet siden marts 2014, havde GIA ingen større kommentarer i forhold til kvaliteten af anvendte due diligence krav samt fuldstændigheden af den indsamlede dokumentation. GIA havde dog kritiske kommentarer til det løbende customer review, på baggrund af en stikprøve på otte kunder, der alle var blevet gennemgået og godkendt af filialen. I juli 2014 modtog direktionen og revisionsudvalget et udkast til statusrapport for Q2 2014, hvor der blev anført til det udførte arbejde, at på baggrund af opfølgningen på AML problemerne i Estland, er der konstateret forbedringer i processer ved modtagelse af nye kunder, men at der fortsat er brug for at øget fokus, hvad angår review af eksisterende kunder. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 58-59)

I løbet af 2014 udarbejdede den estiske filial udkast for en ny politik for kunder i non-resident porteføljen. Her blev det bl.a. fremhævet, at der var en gruppe af eksisterende kunder, som ikke opfyldte de forventede krav. Banken ville ikke etablere kundeforhold med personer, der kunne identificeres på "mørke grå" eller "grå" lister (lempelige versioner af sorte lister). Yderligere måtte medarbejderne kun etablere et kundeforhold, hvis banken med sikkerhed havde forståelse for kundens aktiviteter og kundens transaktionsprofil. Banken skulle også sikre, at man havde fuldstændig overblik over reelle ejere og deres forretninger (Bruun & Hjejle, 2018, s. 59).

I foråret 2014 blev der taget initiativ til en ny strategiproces for bankaktiviteter i de baltiske lande. De tre centrale muligheder omhandlede exit-strategi, ændring af bankens rolle til en corporate bank og dermed udelade andre aktiviteter eller optimering af bankens nuværende position. I præsentationen af de forskellige strategier blev det fremhævet, at banken fremadrettet vil have besvær med at opretholde de nuværende resultater på grund et antal udfordringer samt den begrænsede fremtidige fortjeneste på non-resident forretningen. I et slide af præsentationen blev det også fremhævet, at non-

resident porteføljen bidrog til 90% af fortjenesten før skat i Estland, hvorfor den anbefalede strategi blev fastlagt som repositionering af bankens forretningsområder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 59-61).

I løbet af 2014 foretog det estiske finanstilsyn tre inspektioner hos den estiske filial, hvoraf to af disse var relevante i forhold til hvidvasksagen. Den første inspektion blev foretaget på baggrund af de aktiviteter, der blev udført af den medarbejder, der var kontaktperson for den estiske hvidvaskmyndighed. På baggrund af den udførte inspektion kunne det estiske finanstilsyn konkludere, at filialledelsen ikke havde sikret, at medarbejderne havde den nødvendige uddannelse, kvalifikation eller erfaring for at kunne udføre deres arbejdsopgaver korrekt (Bruun & Hjejle, 2018, s. 61).

Den anden inspektion var på baggrund af kontrol af opfyldelse af hvidvaskkravene. Indledningsmæssigt anførte det estiske finanstilsyn, at Danske Bank systematisk etablerede forretningsforbindelse med personer, hvis aktiviteter var de meste simple og almindelige mistænkelige forhold. Dette fik også det estiske finanstilsyn til at udtrykke sin mistanke om forholdene, og bl.a. fremhævede at de økonomiske interesser umiddelbart har været overlegne ift. forpligtelserne til at udføre forbedret due diligence. Et medlem af direktionen havde på baggrund af inspektionsrapporterne skrevet i en intern mail, at dette var tegn på, at banken havde fuldstændigt fejlet i at udføre de opgaver, som man påstod at udføre (Bruun & Hjejle, 2018, s. 61-62).

Den 24. september 2014 videresendte Group Legal det engelske resumé af udkastet til inspektionsrapporten til Group Compliance & AML. Group Legal informerede om, at det estiske finanstilsyn kun havde kommenteret på forhold frem til d. 31. december 2013, hvorfor hvidvasktiltag, der blev foretaget i løbet af 2014 ikke var inddraget i kommentarerne. En medarbejder i Group Compliance & AML, at tilsynets executive summary var brutalt nok noget af det værste, de nogensinde har læst. Derudover sagde medarbejdere, at hvis bare halvdelen af det beskrevne var korrekt, så handler det om at få lukket al ikke-indenlandsk forretning fremfor forbedring af kundekendskabsprocedurer. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 62)

Den 25. september 2014 mødtes International Banking og Baltic Banking med det estiske finanstilsyn, hvor udkastet til inspektionsrapporten var på dagsordenen. Den 13. oktober 2014 sendte Group Legal et resumé af bemærkninger, som det estiske finanstilsyn havde anført i udkastet til

inspektionsrapport og nævnte den estiske filials svar til det estiske finanstillsyn. Filialen var kritisk over tillsynets bemærkninger, og filialen svarede, at den kun var enig i en bemærkning, delvis enig i seks bemærkninger og uenige i 28 bemærkninger. Den 31. oktober 2014 sendte den estiske filial en handlingsplan til det estiske finanstillsyn. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 62)

Den 12. december 2014 afgav det estiske finanstillsyn den endelige inspektionsrapport. Udkastet og den endelige rapport var generelt meget ens og indeholdte de samme indledende afsnit. Konklusionen var dog ændret, da de oprindelige tre konklusioner var blevet slettet og erstattet af mere konkrete konklusioner. Få dage efter blev det aftale i Group Legal, at det danske finanstillsyn skulle informeres om inspektionen fra det estiske finanstillsyn. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 63)

Fra januar 2015 udarbejdede den estiske filial en handlingsplan sammen med Group Compliance & AML og Group Legal, som svar på inspektionsrapporten fra det estiske finanstillsyn. Den 20. januar 2015 blev der delt et udkast, som beskrev de initiativer, som den estiske filial havde foretaget eller havde planlagt at foretage for at imødegå det estiske finanstillsyns konklusioner. En drøftelse mellem filialen og koncernen resulterede i en neutralt formuleret handlingsplan uden juridisk kritik af inspektionsrapport, som udkastet oprindeligt indeholdte. Den 30. januar 2015 modtog det estiske finanstillsyn den endelige handlingsplan. Ifølge handlingsplanen var alle de 17 kritiske mangler, som det eksterne konsulentbureau havde konstateret blevet elimineret eller korrigeret pr. dags dato. I handlingsplanen var det anført, at review af non-resident kunder i Danske Banks estiske filial fortsat var i gang, og at man på daværende tidspunkt havde afsluttet 853 non-resident kundeforhold, hvilket udgjorde ca. 23% af non-resident porteføljen. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 63-64)

Den nye politik for kunder i non-resident porteføljen, som var blevet godkendt i december 2014, var gældende i begyndelsen af 2015, hvilket betød, at nogle non-residentkunder skulle afvikles. Dette betød, at antallet af kunder i 2015 blev reduceret fra 2.890 til 2.569. Derudover blev Business Banking kunder overført til Business Banking (tidligere under Baltic Banking), hvoraf yderligere 395 kunder blev afviklet og modtog et opsigelsesbrev. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 69)

I 2015 og 2016 blev Danske Bank mødt med administrative sanktioner vedrørende den estiske filial. Sanktionerne kom både fra det danske og estiske finanstillsyn.

I april 2015 modtog direktionen og revisionsudvalget en halvårsrapport fra Group Compliance & AML, hvori det var anført, at det estiske finanstillsyns inspektion havde ført til særlig kritik. I halvårsrapporten var det dog også anført, at koncernen havde udført flere afhjælpende tiltag samt en signifikant reduktion af non-resident porteføljen. I Danmark fremhævede Finanstillsynet den 19. juni 2015 i et udkast til en inspektionsrapport, at den estiske filials risikobegrænsede foranstaltninger har været helt utilstrækkeligt og i strid med de lokale hvidvaskregler (Bruun & Hjejle, 2018, s. 70).

Den 19. juni 2015 blev der afholdt et møde mellem det estiske finanstillsyn og Danske Bank (som var repræsenteret af International Banking, Baltic Banking og Group Legal), hvor det blev aftalt, at Danske Bank skulle sende et brev, hvori der fremgik enighed om de centrale punkter, og bankens accept af det estiske finanstillsyns konklusion, en oversigt over iværksatte tiltag og implementeringen af koncernkulturen. I brevet, dateret den 7. juli 2015 var det anført, at de foretagende handlinger i den estiske filials har resulteret i en forbedrede compliance og AML-processer og reduceret risikoen på kundebasen. Derudover informerede man også det estiske finanstillsyn om, at dette også medfører at den estiske filial vil udtræde af det, der internt er defineret som non-resident forretning. Dette betyder, at alle kunder skal have en klar forbindelse til Baltikum enten via forretning eller som bosiddende. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 70)

Finanstillsynet fremlagde et nyt udkast til rapporten den 16. september 2015, hvori risikooplysningerne var slettet, og påbuddet var ændret til en påtale. Finanstillsynet fandt på denne baggrund, at *“forholdene i bankens filial i Estland har udgjort en væsentlig omdømmerisiko for banken. Der er derfor anledning til at påtale, at bankens bestyrelse ikke rettidigt har identificeret Estland filialens risici på hvidvaskområdet, herunder fastsat hvilke og hvor store risici filialen måtte påtage sig, og sikret tilstrækkelige risikobegrænsede foranstaltninger i forhold hertil i overensstemmelse med lokal lovgivning”*. Påtalen blev fastholdt i den endelige inspektionsrapport afgivet af det danske finanstillsyn den 15. marts 2016 (Bruun & Hjejle, 2018, s. 71). I Estland blev en afgørelse afgivet af det estiske finanstillsyn den 15. juli 2015. Afgørelsen pålagde den estiske filial at foretage en række ændringer i rammer for hvidvaskprocedurerne, således at filialen overholdte sine forpligtelser (Bruun & Hjejle, 2018, s. 72).

I en revisionsrapport fra GIA fra d. 19. juni 2015 blev den estiske filial samt koncernen igen rated til ”action needed” (dårligste rating ud af tre). I rapporten anerkendte GIA indsatsen fra den estiske filial

og bemærkede også de væsentlige forbedringer på dokumentation og forbedret ledelse på problematiske områder fra 2014. Revisionsrapporten fremhævede dog, at observationer vedrørende non-resident porteføljen fortsat indikerer, at der er behov for forbedringer på processer vedrørende nye non-resident kunder. GIA fandt det derfor nødvendigt at øge indsats på non-resident kunder i forhold til den vedtagne politik fra december 2014, og især på områder vedrørende kundernes aktivitetsområder og transaktionsprofil. Løbende revurdering af højrisiko non-resident kunder skulle også forbedret, hvilket var baseret på en gennemgang af notater fra customer review. GIA konkluderede, at notaterne ikke altid inkluderede detaljerede informationer om kundernes aktiviteter eller identificering af de underliggende transaktioner. I forbindelse med dette fremhævede man også, at identificering af reelle ejere fortsat var manglende i nogle tilfælde samtidig med, at oprrydningsarbejdet der påbegyndte i 2014 kun var delvist afsluttet via den forøgede kvalitet af dokumentation. (Bruun & Hjejle, 2018, s. 71-72)

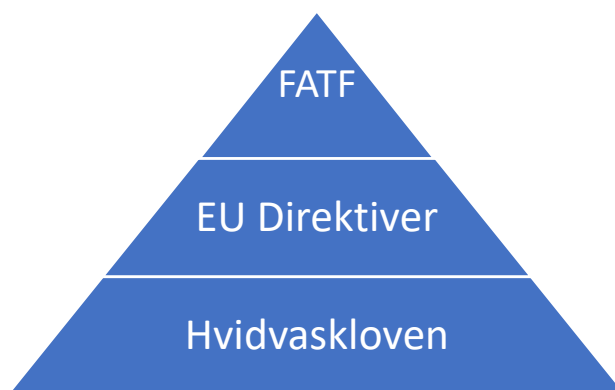
Den 6. maj 2015 og 16. juli 2015 blev Danske Bank kontaktet på koncernniveau af korrespondentbanker, der gennemfører dollartransaktioner for den estiske filial. Korrespondentbankerne opsagde samarbejde, da man ikke følte sig trygge ved nogle af de overførsler, der blev foretaget. Dette fik også Danske Banks Group Compliance-afdeling til at understrege, at den nuværende sag i Estland er meget kritisk, da alle forsvarslinjer til bekæmpelse af hvidvask har fejlet. Her fremhævede Group Compliance, at der har været for meget risiko, for lidt kontrol, for ringe overvågning, undervurdering af SAR (rapporter om mistænkelig aktivitet) og godkendte revisionsrapporter, indtil den nye revisor fra koncernens GIA trådte til (Bruun & Hjejle, 2018, s. 72-73).

Fra august 2015 til oktober 2015 begyndte Danske Bank at lukke for non-residentporteføljen i Estland. Over de tre måneder lukkede man op imod 77% af alle non-resident kunders bankkonti. Den 18. januar 2016 havde en ansat i den estiske filial noteret, at pr. 23. december 2015 var næsten alle kundeforhold med non-residentkunder blevet afsluttet (Bruun & Hjejle, 2018, s. 73-74).

2.3 Love og Regler

I det følgende afsnit vil hvidvask lovgivningen blive redegjort. Indledningsvist gives der en kortfattet redegørelse af organisationen *Financial Action Task Force* (FATF), efterfulgt af en introduktion til

EU's hvidvaskningsdirektiver (EU-direktiver). Ydermere, vil der blive foretaget en mere dybdegående redegørelse af lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask (Hvidvaskloven). Der vil i redegørelsen udelukkende fokuseres på lovens betydning for finansielle virksomheder. På baggrund af det ovenstående, vil afsnittets opbygning se således ud:

Figur 4 - Opbygning af afsnittet om love og regler

2.3.1 Financial Action Task Force

Hvidvaskning har igennem tiderne været et vanskeligt område at kontrollere og en mulig forklaringsfaktor på dette problem kan være udviklingen i samfundet, der gennem tiden er blevet mere globaliseret. Følgerne af dette har medført nye muligheder, men også trusler i form af kriminelle handlinger. Eftersom hvidvaskning oftest foregår på tværs af landegrænser, er fokus blevet flyttet fra at danne et nationalt forvaltningsorgan til et mere omfattende internationalt samarbejde. Det internationale samarbejde har til formål at forebygge og forhindre midler erhvervet igennem kriminelle handlinger videreføres over landegrænser.

Fundamentet for det internationale samarbejde blev lagt under topmødet i Paris i 1989 af de daværende G7-lande og EU-præsidenten. Samarbejdet blev navngivet *Financial Action Task Force* (FATF), hvori formålet med denne organisation blev defineret således:

”...to assess the results of cooperation already undertaken in order to prevent the utilization of the banking system and financial institutions for the purpose of money laundering, and to consider additional preventive efforts in this field, including the adaptation of the legal and regulatory systems so as to enhance multilateral judicial assistance” (Trinity College, University of Toronto, 1989).

FATF har i alt 38 medlemmer, hvormed hovedparten består af stater, dog med undtagelse af EU og FN, som er internationale unioner (FATF, 2019d).

I 1990 udgav FATF en rapport omhandlende 40 anbefalinger (FATF, 1990), som havde til formål at bekæmpe hvidvask. Rapporten har siden da fungeret som et værktøj i forhold til bekæmpelsen af hvidvask, således at den reviderede version, der udkom i 2012, stadigvæk benyttes dagen i dag. Anbefalingerne er, siden udgivelsen af første udgave i 1990, blevet revideret i henholdsvis 1996, 2001 (IX special Recommendations), 2003 og 2012 (FATF, 2004)

I perioden mellem 2001 og 2003 blev yderligere 9 anbefalinger tilføjet (FATF, 2001), hvor formålet med de nye anbefalinger var at sætte fokus på det nylig fremkommet fænomen, terrorfinansiering, da terror udviklede sig fra at være et lille problem til et verdensomspændende problem.

Ideen bag FATFs anbefalinger har været at opnå et mere succesfuldt samarbejde, der skulle fungere på basis af, at alle medlemmerne implementerede de førnævnte anbefalinger. I teorien kunne ideen realiseres, men grundet medlemslandenes juridiske samt administrative forskelligheder, var implementeringen en svær proces. Ligeledes havde kulturelle forskelle iblandt medlemslandene en betydning på implementeringsprocessen, således at medlemslandene med en mildere opfattelse af truslen for hvidvask ville være mere tilbøjelige i implementering af færre hvidvaskforanstaltninger i modsætning til andre lande. Et lignende eksempel er FN's klimaaftale fra Paris 2015 og USA's udtrædelse fra samme aftale (Politikken, 2017). Amerikanerne mente, at klimaaftalen var til mere skade end gavn, trods den positive modtagelse klimaaftalen havde på international plan. For at undgå lignende konflikter opfordrede FATF, at hvidvask bekæmpes på en større plan: *"The FATF Calls upon all countries to implement effective measures to bring their national systems for combating money laundering, terrorist-financing and financing of proliferation into compliance with revised FATF recommendations"* (FATF, 2018, s. 8)

I henhold til ovenstående udmelding om implementeringen af anbefalingerne, er det FATF's opfattelse, at disse anbefalinger optimerer væsentlige områder som f.eks. (FATF, 2018, s. 6):

- Identificering af risici og udvikling af procedurer
- Forfølge hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme
- Anvende forbyggende foranstaltninger for den finansielle og andre udvalgte sektor

- Etablere beføjelser og ansvarsområder for de involveret myndigheder.
- Gennemsigtighed og tilgængelighed af de juridiske persons retlige ejerskabsoplysninger

I anledningen af FATF's arbejde har EU som medlem, udformet hvidvaskdirektiverne på baggrund af de ovenstående anbefalinger. EU-direktiverne vil således gennemgås i næste afsnit.

2.3.2 EU-direktiver

EU's Hvidvaskningsdirektiver (EU-direktiver) er en retsakt, der arbejder for fastsættelsen af nogle fælles mål for alle medlemslande (Europæiske Union, 2019). På baggrund af de enkelte medlemslandes forfatninger og love, kan implementeringsprocessen variere fra et medlemsland til et andet. Det medfører, at hvert medlemsland er forpligtet til at implementere de enkelte EU direktivers beslutninger indenfor 2 år efter deres vedtagelse (Europa-Kommissionen, u.d.), således at lovgivning forsat er ajourført med EU's fælles mål.

Enkelte ændringer i EU-direktivet udfaser ikke det gamle direktiv, men i stedet fremsættes en revideret version. De ændrede direktiver skal, som omtalt tidligere, implementeres hos de enkelte medlemslande. Konsekvenserne for utilstrækkelig implementering af direktiverne medfører straf i form af formelle overtrædelsesprocedurer til domme i den europæiske domstol, hvilket vurderes ud fra graden af manglende implementeringen (European Commission, 2016).

EU-direktiverne har siden det første fremsatte forslag gennemgået større eller mindre revideringer, som er illustreret vha. nedenstående figur:

Figur 5 - Tidslinje over hvidvaskdirektiverne

Direktiv 91/308/EEC (Første direktiv)

Den Europæiske Union indviede det første EU-direktiv i 1991 (De Europæiske Fællesskabers Tidende, 1991), hvor formålet var at bekæmpe hvidvask. Direktivet var udformet på baggrund af FATFs 40 anbefalinger, hvilket kan siges at være fundamentet for EU's kamp imod hvidvask (Anti-Money Laundering Forum, 2009).

En af grundene til indvielsen af sådan et direktiv, var bekymringerne omkring hvidvaskindflydelse på den europæiske finansielle sektor. Derfor var indholdet af EU-direktivet rettet imod bekæmpelsen af denne bekymring, der sammen med de fremsatte 40 anbefalinger af FATF, skulle fungere som et værktøj imod hvidvask i finansielle virksomheder. Ydermere medførte dette, at de medlemslande i EU, som endnu ikke var medlem af FATF, blev på baggrund af direktivets implementering af FATF's anbefalinger, indirekte bundet af anbefalinger, hvilket skabte en mere effektiv kamp imod hvidvask.

Direktivets artikel 2 fremsatte at forbyde hvidvask, efterfulgt af artikel 3, der beskrev retningslinjerne for forebyggende nøgleforanstaltninger, som f.eks. kundegodkendelsesprocedurer, der skulle fremsætte identifikationskrav ved oprettelsen af nye bankkonti til kunder. Desuden indførte direktivet identifikationskrav af kunder i tilfældet af overførelse af større beløb. Denne grænse blev sat til 15.000 ECU (European Currency Units), hvor et beløb over denne grænse, skulle medføre genudførelse af kundekendskabsprocedurer. Dog blev beløbsgrænsen ikke ligeligt accepteret, da nogle af medlemmerne foretrak en lavere grænse fremfor den fastsatte grænse. I Danmark blev grænsen på de 15.000 ECU accepteret (Erhvervsministeriet, 1993). Direktivet understregede dog, at finansielle virksomheder var nødsaget til at gennemføre kundekendskabsprocedurerne, selvom det overførte beløb var under den fastsatte grænse (Artikel 3). De dokumenter som blev indhentet i forbindelse med kundekendskabsprocedurerne, skulle opbevares i op til 5 år, således at de kunne bruges på et senere tidspunkt (Artikel 4).

Ydermere fokuserede direktivet på effektivisering af samarbejdet mellem de finansielle institutter og tilsynsmyndighederne, hvorved tilsynsmyndighedernes rolle var at overvåge tilstrækkeligheden af de implementerede kontroller hos virksomhederne. Det overordnede formål med samarbejdet var at skabe et mere centraliseret rapporteringssystem, der skulle forbedre kommunikationen mellem de observerende myndigheder og virksomheder (Artikel 6).

Ansatte i finansielle virksomheder, hvis opgave var hvidvaskbekæmpelse, skulle ifølge direktivet have lettere ved at offentliggøre mistænkelige forhold. Dette skulle ske på baggrund af mildere regler om fortrolighed af kundeoplysninger. Desuden skulle medarbejderen, som varetog denne opgave, tildeles beskyttelse, således at der ingen konsekvenser var ved udførelsen af arbejdet (Artikel 7 og 8).

Afslutningsvis påpegede direktivet, at finansielle virksomheder skulle med henblik på at forebygge hvidvask løbende implementere passende procedurer, interne kontroller og indføre kommunikationskanaler (Artikel 11).

Direktiv 2001/197/EF (Anden direktiv)

Direktivet blev introduceret den 4. december 2001, hvilket var med til at ændre og opdatere det første direktiv (De Europæiske Fællesskabers Tidende, 2001). Eftersom det første direktiv byggede på FATF's 40 anbefalinger, kunne herværende direktiv således justere direktivets fortolkning i forhold til FATF's anbefalinger.

Direktivet blev indledt med EU-rådets betragtninger i forhold til det forrige direktiv. Ifølge EU-rådets betragtning nr. 3, var det forrige direktiv ikke eksplicit berammet, hvilket betød, at virksomheder der var indordnet af direktivet og som havde datterselskaber i andre lande, ikke var informeret nok omkring, hvilke myndigheder, der skulle kontaktes i tilfælde af hvidvask.

Ydermere benævnte betragtning nr. 3, at der i det forrige EU-direktiv ikke har været udtrykkeligt fastlagt, hvilke myndigheder der havde til opgave at overvåge tilstrækkeligheden af implementering af EU-direktivets foranstaltninger hos finansielle virksomheder med datterselskab i et andet land.

Endvidere var listen for prædikantforbrydelser i det forrige direktiv ikke tilstrækkelig, hvilket blev udvidet i dette direktiv (Betragtning 8).

Vekselkontorer og overførelsestjenester blev indordnet i dette direktiv på lige fod med finansielle institutter, eftersom EU-rådet havde en opfattelse af, at de på samme måde var udsat for hvidvaskrisici som de finansielle virksomheder (Betragtning 5).

Direktiv 2005/60/EF (Tredje direktiv)

Det tredje EU-direktiv trådte i kraft den 26. oktober 2005 og var opdelt i fire kapitler (De Europæiske Fællesskabers Tidende, 2005). Direktivets formål var at ajourføre FATF's reviderede anbefalinger fra 2001, der indeholdt de 9 nye anbefalinger om bekæmpelsen af terror finansiering (FATF, 2001).

De 9 anbefalinger fra FATF, blev iscenesat efter den voksende bekymring for global terrorisme. Disse tiltag blev styrket af en fælles aftale mellem EU og USA, om forstærkelse af samarbejdet imod terror. Her blev der blandt andet fokuseret på vigtigheden i implementeringen af FATF's kommende anbefalinger, der nu udover hvidvask også skulle bekæmpe terrorfinansiering (EUROPEAN COMMISSION - Press Release Database, 2004).

I forhold til de forrige direktiver var dette direktiv indholdsmæssigt mere fyldestgørende, således at der var gjort plads til flere artikler. Det medførte til, at direktivet blev kvalificeret som et nyt bærende fundament inden for EU's kamp imod hvidvask.

I betragtning 9 var det anført, at kundeidentificeringsprocesserne i de forrige direktiver ikke var detaljeret nok. Derfor indførte direktivet mere specifikke og detaljerede bestemmelser inden for området. Her blev der lagt vægt på, at virksomheder fremadrettet skulle identificere og kontrollere reelle ejere, hvilket var grundet kunder med ugenomsigtige virksomhedsstrukturer og deres potentielle indblanding i hvidvaskningsmæssige sager.

I betragtning 22 blev der fremhævet, at der i de fleste tilfælde ikke var samme risici for hvidvask, hvilket fremkaldte behovet for en risikobaseret fremgangsmetode, hvor kundevidenskabsprocedurerne skulle baseres på det indeholdte risikoniveau. I tilfældet af en lav risikomæssig vurdering for hvidvask, var det nu tilladt at bruge lempeligere kundelegitimationsmetoder. Hvorimod større risiko for hvidvask fremkaldte strengere kundelegitimations- og kontrolprocedurer. Den risikomæssige vurdering skulle bl.a. baseres på kundernes oprindelsesland, hvor f.eks. korruptionsniveauet i landet var med til at bedømme risikoen (Betragtning 24 og 25). Ligeledes blev det indført at tidligere fortaget kundevidenskabsprocedurer kunne accepteres, da man ikke ønskede at ineffektivitet og dermed skabe forsinkelser i forhold til virksomhedens normale drift (Betragtning 27).

Desuden anførte direktivet, at koncerner med filialer eller datterselskaber i andre lande end moderselskabet, hvor reglerne i forhold til dette direktiv er vurderet til at være mangelfulde, skal følge de angivne forpligtelser i direktivet fremfor de lokale love og regler (Betragtning 35).

Direktiv 2015/849/EC (Fjerde Direktiv)

Det fjerde direktiv trådte i kraft den 20. maj 2015 (De Europæiske Fællesskabers Tidende, 2015) Direktivets hovedformål var, at indarbejde FATF's reviderede 40 anbefalinger, der trådte i kraft den 16. februar 2012 (FATF, 2018).

Direktivet skærpede reglerne for kontante betalinger, der skete ved reducere af den foregående grænse fra 15.000 euro til 10.000 euro, således at transaktioner på eller over 10.000 euro, blev omfattet af særlige af kundekendskabsprocedurer (De Europæiske Fællesskabers Tidende, 2015)

Desuden satte fjerde direktiv mere fokus på nyere risikoanalyseprocedurer, hvilket skulle skabe en bredere forståelse for risiciene for hvidvask. Ligeledes fremhævede betragtning 23, at de europæiske tilsynsmyndigheder EBA, ESMA og EIOPA fik ansvaret for i fællesskab at udføre en overordnet risikoanalyse (De Europæiske Fællesskabers Tidende, 2015), der vil være tilgængelig for alle medlemslandene i EU og de relevante myndigheder. Udover de relevante myndigheder, fik de enkelte virksomheder ligeledes adgang til resultaterne af den fælles risikovurdering, der som udgangspunkt skulle være med til at hjælpe i forhold til effektivisere implementeringen af foranstaltninger imod de konstaterede risici (Betragtning 26).

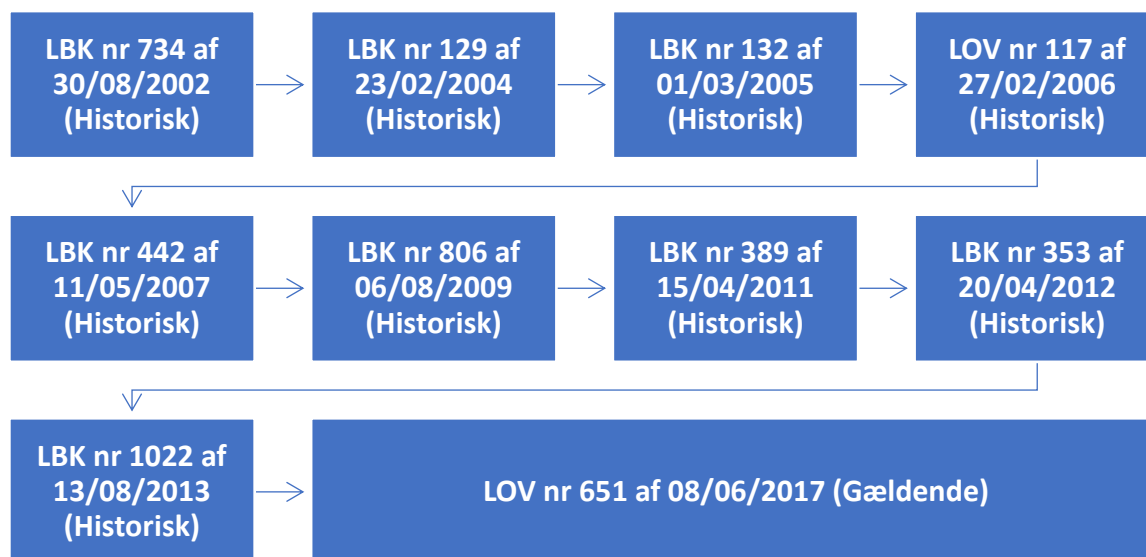
Endvidere blev reglerne i forhold til det forrige direktivs behandling af moder- og datterselskabs lovmæssige forhold justeret. Dette betød, at virksomheder med majoritetsejede datterselskaber i tredjelande måtte tage udgangspunkt i indholdet af dette direktiv, hvis værtslandets foranstaltninger var lovmæssigt lempeligere end lovgivningen i landet som moderselskabets befandt sig i. I tilfældet af at dette ikke kunne lade sig gøre, blev det pålagt moderselskabet at oplyse situationen til de påkrævede myndigheder i hjemmelandet (Betragtning 48).

Ved manglende overholdelse af kravene i direktivet, hvad enten det er kundekendskabskravene, indberetningen af mistænkelige transaktioner, opbevaring af registrering eller manglende interne kontroller, pålægges de juridiske personer en bøde på 5 mio. EUR eller 10% af den samlede omsætning (Artikel 59, stk. 3a).

2.3.3 Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme (Hvidvaskloven)

Dette afsnit vil uddybe indholdet af den gældende danske hvidvask lov pr. 8. juni 2017 (LOV nr. 651 af 08/06/2017), hvormed de mest relevante bestemmelser i forhold til afhandlingen redegøres (Erhvervsministeriet, 2017).

I Danmark findes der gældende regulering af hvidvask og terrorfinansiering i bekendtgørelser, vejledninger og hvidvaskloven. Vejledningerne udsendes af Finanstilsynet, som indholdsmæssigt fortolker hvidvaskloven. Hvidvaskloven tager udgangspunkt i EU-direktiverne. Hovedloven blev introduceret i 1993 af LOV 1993-06-09 nr. 348 og bygger på EU-direktivet 91/308/EEC (Første hvidvask direktiv). Den nuværende hvidvasklov tager udgangspunkt i direktiv 2015/849/EC (Fjerde Direktiv). Ændringerne i den danske hvidvasklov er illustreret i følgende figur:

Figur 6 - Tidslinje af ændringer i hvidvaskloven

Lovens indhold:

Hvidvasklovens Kapitel 1 - Anvendelsesområde og definitioner

Kapitel 1 definerer anvendelsesområdet samt definitionen for hvidvask. Hvidvasklovens § 1, er med til at give et overblik over de virksomheder og personer, som loven finder anvendelse for. I afhandlingen er det kun lovens krav for finansielle virksomheder jf. §1 stk.1, der vil uddybes.

I hvidvasklovens §§ 2-3 uddybes de enkelte definitioners relevans i forhold til at kunne forstå lovens indhold. Her omtales bl.a. finansielle transaktioner, der ifølge loven, er anset som en transaktion, der vedrører likvider eller andre finansielle aktiver. De foreliggende definitioner findes tilsvarende i nuværende EU-direktivs Artikel 2 og 3.

Hvidvasklovens Kapitel 2 - Risikovurdering og risikostyringsprocessen

I henhold til hvidvasklovens § 7, skal virksomheder udarbejde en risikovurdering. Denne risikovurdering er i henhold hvidvasklovens § 7 stk. 1, defineret som den overordnede risikoprofil for virksomheden, hvilket ikke må forveksles med den enkelte kundeaserede risiko, som foretages efter hvidvasklovens § 11 (Finanstilsynet, 2018b, s. 24). Det betyder, at finansielle virksomheder skal ved hjælp af risikovurderingen identificere og vurdere samt forstå den iboende risiko og dermed hvorvidt virksomheden kan blive misbrugt til hvidvask (Finanstilsynet, 2018b, s. 21).

Risikovurdering skal som minimum omfatte forretningsmodellen, hvilket er defineret som kundetyper, produkter, tjenesteydelser, leveringskanaler og geografiske områder jf. hvidvasklovens § 7 stk. 2. Dog er listen ikke udtømmende, hvilket muliggør, at finansielle virksomheder selv kan identificere andre relevante faktorer (Finanstilsynet, 2018b, s. 23). Der kan ligeledes hentes hjælp i hvidvasklovens supplerende bilag 2 og 3, der opremser situationer, der kan give indikationer for henholdsvis høj eller begrænset risiko (Finanstilsynet, 2018b, s. 24).

I tilfældet af at der opstår ændringer i virksomhedens forretningsmodel, skal virksomheden gentage den ovenstående risikovurdering, således at risikoprofilen afspejler den tilstedeværende risiko. Derfor er det et krav, at der foretages løbende opdateringer af risikoprofilen (Finanstilsynet, 2018b, s. 21).

Hvidvasklovens § 7 indarbejder EU-direktivets artikel 8 stk. 1. Direktivet forpligter de enkelte medlemslande i at sikre, at de forpligtede enheder foretager de nødvendige foranstaltninger til identifikation og vurdering af hvidvask.

Ydermere skal finansielle virksomheder udarbejde politikker, procedurer og kontroller jf. hvidvaskloven § 8. Finanstilsynet definerer politikker, procedurer og kontroller som følgende: *”Virksomhedens politikker, procedurer og kontroller er virksomhedens mitigerende tiltag, dvs. det virksomheden gør for at få en effektiv forebyggelse, begrænsning og styring af risici for hvidvask...”* (Finanstilsynet, 2018b, s. 22)

I henhold til ovenstående skal finansielle virksomheder ud fra risikovurderingen i hvidvaskloven §7 stk. 1, udarbejde og ajourføre politikker, procedurer og kontroller, således at disse matcher virksomhedens risikoprofil.

Politikker skal indrettes således at beslutninger omkring opgaver, som f.eks. kundekendskabsprocedurer afspejler virksomhedens risikoprofil og dermed fastsætter rammerne for virksomhedens procedurer. Ligeledes skal interne politikker og procedurer løbende opdateres og kontrolleres ift. effektiviteten.

Dog skal det understreges, at de indsatte politikker, procedurer og kontroller, er som udgangspunkt indsat for at formindske risikoen for hvidvask og derfor ikke for at fjerne alle former for risici inden for hvidvask, da der altid vil eksistere en iboende risiko, også selvom ovenstående er effektivt implementeret og fungerer efter hensigten, hvilket også benævnes af Finanstilsynet som følgende: *”Den residuale risiko, som virksomheden løber for at blive misbrugt til hvidvask og finansiering af terrorisme, er den risiko, der kan være tilbage, selv med en effektiv forebyggelse, begrænsning og styring”* (Finanstilsynet, 2018b, s. 22). Derfor vil der altid eksistere en risiko for hvidvask, som virksomhederne skal have i hukommelsen, når der udføres kundekendskabsprocedurer i henhold til hvidvaskloven, der uddybes i følgende afsnit.

Finansielle virksomheder der er en del af en koncern skal efter hvidvasklovens § 9 stk. 1 og 2, have koncernfælles risikovurdering, politikker og procedurer. Her er det moderselskabet, der har ansvaret for at udarbejde disse fælles procedurer, hvor datterselskaberne og/eller filialer er forpligtet til at efterleve disse. Dog er nævnte ikke et krav for datterselskaber at efterleve de koncernfælles politikker

og procedurer, hvis datterselskabet ikke er omfattet af hvidvaskloven. Her er det blot moderselskabets ansvar, at datterselskabet overholder værtslandets love om hvidvask (Finanstilsynet, 2018b, s. 37-38).

Hvidvasklovens Kapitel 3 - Kundekendskabsprocedurer

En af de mest grundlæggende pligter i hvidvaskloven er kundekendskabspligten jf. hvidvasklovens §§ 10-21. Formålet med herværende er at forebygge hvidvask ved at opnå viden om kunden ud fra faktorer som f.eks. kundens transaktionsmønster. I hvidvaskloven opdeles kundekendskabsprocedurer i almindelige procedurer jf. hvidvasklovens § 11, skærpede procedurer jf. hvidvasklovens § 17 og lempelige procedurer jf. hvidvasklovens § 21.

De almindelige kundekendskabsprocedurer (Hvidvasklovens §11):

Som udgangspunkt skal de almindelige kundekendskabsprocedurer jf. hvidvaskloven § 11 altid gennemføres, når etablering af forretningsforbindelser finder sted. Etablering af en forretningsforbindelse jf. hvidvasklovens §10 stk. 1, er defineret i hvidvaskloven som følgende: *"Et kundeforhold, som etableres af virksomheden eller personen omfattet af loven, der på etableringstidspunktet forventes at blive af en vis varighed, og som kan omfatte oprettelse af kundekonto, kundedepot, iværksættelse af transaktioner og andre aktiviteter, herunder rådgivningsopgaver, for kunden"* (Hvidvaskloven § 2). Dog skal finansielle virksomheder være opmærksomme på, at når ovenstående finder sted, skal kundekendskabsprocedurerne udføres inden etableringen af forbindelsen jf. hvidvasklovens § 14 stk. 1, medmindre omtalte forretningsforbindelse er vurderet til at indeholde begrænset risiko, hvilket giver muligheden for at udføre kundekendskabsprocedurerne under etableringen af forretningsforbindelsen jf. hvidvasklovens § 14, stk. 2.

Ydermere skal kundekendskabsprocedurer udføres i anledningen af enkeltstående transaktioner jf. hvidvasklovens § 10 stk. 2 litra. a-c, når transaktionen består af et beløb på eller over 15.000 euro, eller som flere transaktioner, der samlet overstiger 15.000 euro. Kundekendskabsprocedurer skal derudover også udføres ved pengeoverførelser, hvor det overførte beløb er på eller over 1.000 euro og ved valutaveksling, som udgør 500 euro eller derover.

Desuden skal der regelmæssigt foretages kundekendskabsprocedurer jf. hvidvasklovens § 10 stk. 4 og hvis der opstår mistanke for hvidvask eller ved tvivl om tidligere indberettede oplysningers validitet jf. hvidvasklovens § 10 stk. 4-5.

De skærpede kundekendskabsprocedurer (Hvidvasklovens § 17)

Som tidligere nævnt, skal finansielle virksomheder i visse tilfælde udføre skærpede kundekendskabsprocedurer, hvilket udføres udover de ovenstående almindelige kundekendskabsprocedurer. Brugen af de skærpede kundekendskabsprocedurer bestemmes ud fra en risikovurdering af de enkelte kundeforhold jf. hvidvasklovens § 11, stk. 3, hvilket skal omfatte forholdene oplistet i bilag 3 til hvidvaskloven. Risikovurderingen kan ifølge Finanstilsynet indeholde følgende (Finanstilsynet, 2018b, s. 76):

- 1) Hvem kunden er?
- 2) Hvilke produkter eller ydelser ønsker kunden?
- 3) Er der med forretningsforbindelsen til kunden nogle relevante geografiske forhold, der skal tages i betragtning?
- 4) Hvilke leveringskanaler er der til kunden?

Eksempler på udførelsen af skærpede kundekendskabsprocedurer, er oplistet i Finanstilsynets vejledning (Finanstilsynet, 2018b, s. 79), hvor oplysninger indhentes, der eksempelvis omhandler kundens adresse eller fødested, kundes formål og tilsigtede beskaffenhed og kundens formue og midler.

Ydermere skal der udføres skærpede kundekendskabsprocedurer, hvis kunder er en politisk eksponeret person (også kaldet 'PEP'). En PEP er en politisk aktiv person eller igennem den nærmeste familie har kontakt til politiske aktive personer. Derudover kan en PEP også være personer med høje stillinger inden for det offentlige eller være bestyrelses-/direktionsmedlem i internationale organisationer jf. hvidvasklovens § 18, stk. 4.

De lempelige kundekendskabsprocedurer (Hvidvasklovens § 21)

De lempelige kundekendskabsprocedurer skal ligeledes bestemmes ud fra en kundebaseret risikovurdering, som omfatter forholdene i bilag 2 til hvidvaskloven. Udgangspunktet for de lempelige kundekendskabsprocedurer er at formindske arbejdsindsatsen på de almindelige kundekendskabsprocedurer jf. hvidvaskloven § 11, således at udførelsen af procedurerne som minimum opfylder mindstekravene. De lempede procedurer kan være relevante, når kunden er en børsnoteret virksomhed, der er vurderet til at indeholde lav risiko, ifølge bilag 2 til hvidvaskloven. Finansielle virksomheder kan ikke undlade at udføre kundekendskabsprocedurer, men kan i stedet have forlængede intervaller mellem løbende kontroller, hvis risikoen for hvidvask vurderes lav jf. hvidvasklovens § 14, stk. 2.

Udførelsen af kundekendskabsprocedurerne:

Kundekendskabsprocedurerne foretages ud fra kundens status, hvor udførelsen af procedurerne for juridiske personer er anderledes i forhold til fysiske personer.

Kundekendskabsprocedurerne for fysiske personer skal jf. hvidvasklovens § 11 stk. 1, litra a, indeholde navn og cpr-nr. I tilfældet af at kunden ikke har CPR-nr., skal tilsvarende oplysninger indhentes. Det kan f.eks. være, når kunden ikke er dansk statsborger. Her kan finansielle virksomheder forlange oplysninger tilsvarende et CPR-nummer fra kundens hjemland.

I modsætning til ovenstående, skal identifikation af en juridisk person jf. hvidvasklovens § 11 stk. 1, litra b, indeholde oplysninger vedrørende navn og CVR-nr. Når den juridiske person ikke har et CVR-nr., skal tilsvarende oplysninger indhentes. Ifølge Finanstilsynet, kan lignende oplysninger bestå af følgende: "... TIN (*Tax Identification Number*), LEI (*Legal Entity Identifier*) eller et andet unikt registreringsnummer" (Finanstilsynet, 2018b, s. 56).

Kontrol af de indhentede oplysninger (Hvidvaskloven § 11 stk. 1, nr. 3):

De ovenstående indhentede oplysninger skal kontrolleres op imod dokumenter, data og/eller oplysninger indhentet fra pålidelige og uafhængige kilder. Ifølge Finanstilsynets vejledning, er oplysninger via offentlige myndigheder anset som de mest effektive og pålidelige kilder (Finanstilsynet, 2018b, s. 57).

For fysiske personer kan kontrollen af oplysningerne bl.a. ske på baggrund af opslag i CPR-registret, oplysninger fra SKAT eller offentlige udstedte legitimationsdokumenter (Finanstilsynet, 2018b, s. 57). Dog er fysiske personer, som udgangspunkt, ikke forpligtet til at fremvise billedlegitimation, hvilket øger risikoen og kan dermed også forøge omfanget af kontrollen (Finanstilsynet, 2018b, s. 57).

For juridiske personer kan kontrollen bestå af opslag i CVR-registret, oplysninger fra SKAT, tjek af stiftelsesdokumenter eller vedtægter (Finanstilsynet, 2018b, s. 57). Derudover skal finansielle virksomheder tydeliggøre identitetsoplysninger på reelle ejere jf. hvidvaskloven § 11 stk. 3. Reelle ejere er defineret som følgende: *”Reel ejer: Den eller de fysiske personer, der i sidste ende ejer eller kontrollerer kunden, eller den eller de fysiske personer, på hvis vegne en transaktion eller aktivitet gennemføres”* (Hvidvasklovens § 2 stk. 9). Udover klarlægningen af det reelle ejerskab, skal finansielle virksomheder indføre rimelige foranstaltninger indenfor området, således at det simplificerer den fremadrettede identifikation af reelle ejere.

Ifølge Finanstilsynet, kan processen fra indhentning af oplysninger til kontrolleren af en fysisk person foregå således (Finanstilsynet, 2018b, s. 58):

1. Kunden oplyser sit navn og cpr-nr. til virksomheden
2. Kunden foreviser virksomheden sit kørekort
3. Virksomheden kontrollerer navn og cpr-nr. ved opslag i CPR-registret.
4. Virksomheden kontrollerer, at oplysningerne på kørekortet stemmer overens med kundens oplysninger.
5. Virksomheden opbevarer dokumentation for kontrollen af identitetsoplysningerne.

Forretningsforbindelsens formål og tilsigtede beskaffenhed (Hvidvasklovens §11, stk. 1. nr. 4):

Udover ovenstående kontrol af oplysninger, skal finansielle virksomheder i en konkret vurdering, afgøre om de indhentede oplysningers relevans i forhold til forretningsforbindelsens formål og beskaffenhed. Såfremt de indhentede oplysninger ikke er relevante, skal yderligere oplysninger om formålet og tilsigtede beskaffenheden indhentes. Ifølge Finanstilsynet hjælper ovenstående finansielle virksomheder i at vurdere *”... om forretningsforbindelsen har et legitimt formål og til at få en dybere indsigt i forretningsforbindelsens samlede risikoprofil.”* (Finanstilsynet, 2018b, s. 67).

Derudover er oplysningerne relevante for finansielle virksomheders overvågning af kunderne, da transaktioner eller lignende kan opdages, hvis disse virker usædvanlige i forhold til kunden formål og tilsigtede beskaffenhed (Finanstilsynet, 2018b, s. 67).

Løbende overvågning af forretningsforbindelsen (Hvidvasklovens § 11, stk. 1. nr. 5):

Finansielle virksomheder skal løbende overvåge forretningsforbindelserne, således at alle oplysninger om kunden er ajourført. Transaktioner overvåges blandt andet for at afdække, om den enkelte kundes adfærd er i overensstemmelse med virksomhedens kendskab til kunden, eftersom det kan have en betydning for den afsatte risikoprofil af kunden.

Ifølge Finanstilsynet, kan overvågningen foregå manuelt eller IT-baseret, men i tilfælde af finansielle virksomheder med mange transaktioner, vil et IT-system, der overvåger kundernes transaktioner, være mest nødvendigt (Finanstilsynet, 2018b, s. 68).

Fuldmægtige (Hvidvasklovens § 11, stk. 2):

I tilfældet af en person handler på vegne af en kunde (også kaldet 'mellemmænd'), skal finansielle virksomheder identificere vedkommende og kontrollere dette ud fra pålidelige kilder.

Hvidvasklovens Kapitel 4 - Bistand fra tredjemand

Hvidvasklovens kapitel 4 behandler oplysninger indhentet af tredjemand til brug for kundekendskabsprocedurerne i hvidvasklovens § 11.

Finansielle virksomheder kan på baggrund af dette kapitel lette arbejdsbyrden ved at udlicitere indhentningen af oplysninger til en tredjepart jf. hvidvasklovens § 22. Dog skal der ved indgåelsen af aftalen sikres, at tredjeparten har de fornødne evner og kapacitet til at varetage opgaven jf. hvidvasklovens § 24. Endvidere kan finansielle virksomheder, som en del af en koncern, lade andre virksomheder i koncernen varetage indsamlingen af oplysninger efter hvidvasklovens § 23.

Det fjerde kapitel indordner sig efter det fjerde EU-direktivs artikel 25-27.

Hvidvasklovens Kapitel 5 - Undersøgelses-, noterings-, underretnings- og opbevaringspligten

Kapitlet indeholder undersøgelses-, noterings-, underretnings- og opbevaringspligten. Finansielle virksomheder skal i henhold til hvidvasklovens § 25 undersøge forhold, der giver anledning til mistanke for hvidvask. Ved undersøgelsen af kundens transaktioner og aktiviteter, kan der være forhold, hvor komplekse og usædvanlige store transaktioner er tilstede, hvilket bør medføre til skærpet overvågning af kunden.

Formålet med undersøgelsen er at få afklaret, om der er rimelig grund til at formode en mistanke for hvidvask. I tilfældet af at mistanken ikke kan afkræftes, skal der jf. hvidvasklovens § 26, indberettes til SØIK.

I henhold til Finanstilsynets vejledning, kan finansielle virksomheder vælge at opstille undersøgelsesproceduren ud fra de nedenstående kriterier (Finanstilsynet, 2018b, s. 111):

- 1) **Hvem** er kunden?
- 2) **Hvordan** fremstår kunden?
- 3) **Hvad** ønsker kunden udført?
- 4) **Hvor** foregår transaktionen/aktiviteten?
- 5) **Hvornår** skal virksomheden udføre transaktioner eller aktiviteter for kunden?
- 6) **Hvordan** skal transaktionen/aktiviteten udføres?
- 7) **Hvorfor** gør kunden som han/hun gør?

Resultatet af den ovenstående undersøgelse skal noteres i henhold til noteringspligten i hvidvasklovens § 25, stk. 2. Kravene til de noterede oplysninger er, at de som minimum skal indeholde oplysninger og konklusion vedrørende undersøgelsen, hvilket fra forretningsforbindelsens ophør opbevares i mindst fem år jf. hvidvasklovens § 30. Dog er det vigtigt, at resultatet herom bliver tilstrækkeligt noteret, således at det på et senere tidspunkt kan bruges i forhold til briefing omkring sagen.

Underretningspligten (Hvidvasklovens §26)

Indberetningspligten er den efterfølgende procedure og en af de mest essentielle pligter i kampen mod hvidvask. Ved mistanke for hvidvask, hvor formodningen ikke kan afkræftes, skal finansielle virksomheder indberette situationen til SØIK. Det er herefter SØIK's opgave at videreføre sagen og dermed nå frem til en konklusion. Underretningspligten gælder også i situationer, hvor der har været forsøg på at overføre et beløb eller hvor nye kunder er blevet afvist på grund af mistanke om hvidvask. I de finansielle virksomheder skal gennemførelsen af transaktioner undlades, indtil underretningen til SØIK har fundet sted. Dette betyder, at alle situationer, hvor der er formodning om hvidvask, og hvor det modsatte ikke kan bevises, skal disse situationer indberettes til SØIK.

Ansatte i finansielle virksomheder, har ifølge hvidvasklovens § 38 tavshedspligt ved underretning til SØIK eller ved iværksættelsen af en undersøgelse. Tavshedspligten er tidsubegrænset, hvilket også gælder, hvis underretningen ikke medfører, at kunden bliver sigtet (Finanstilsynet, 2018b, s. 114).

Hvidvasklovens Kapitel 6 - Grænseoverskridende virksomheder

Dette kapitel stiller krav til grænseoverskridende virksomheder. Det gælder finansielle virksomheder, som driver forretning i et EU-land/EØS-land og dermed skal sikre, at de nationale love i de pågældende lande overholdes jf. hvidvasklovens § 31. Såfremt virksomheden driver forretning i et land udenfor EU og hvor den nationale lov er vurderet til at være lempeligere end i EU, skal virksomheden indordne sig efter hvidvaskloven fremfor loven i værtslandet, som virksomheden befinder sig i jf. hvidvasklovens § 31 stk. 2. I tilfældet af, at der ikke er en mulighed for dette, skal virksomheden indføre foranstaltninger, der bedst muligt kan imødegå de konstaterede risici jf. hvidvasklovens § 31 stk. 3.

Hvidvasklovens Kapitel 7 - Ansatte

Dette kapitel stiller krav til de ansatte og whistleblowerordningen. Finansielle virksomheder skal implementere en ordning, når der er tale om en virksomhed med mere end fem ansatte, hvori ansatte anonymt og via en uafhængig kanal, kan indberette mistanke af brud på hvidvaskningsområdet. jf. hvidvasklovens §35.

Finansielle virksomheder er, i henhold til bekendtgørelsen af lov om finansiel virksomhed § 75, i forvejen forpligtet til at indføre en whistleblowerlinje, hvilket ikke nødvendiggør en særskilt

whistleblowerordning for indberetning af hvidvask, såfremt de ansatte kan indberette igennem den allerede eksisterende ordning.

Den interne revision kan som udgangspunkt også fungere som en del af en whistleblowerordning, da de efter loven skal være uafhængige af den daglige ledelse og allerede i forvejen er indblandet i opgaver omkring besvigelser og lignende.

Indberetningen skal, efter loven, foregå anonymt uden nogle former for forpligtelser for medarbejderen. Det er vigtigt, at whistleblowerordningen er fuldstændig anonym, da det modsatte vil påvirke indberetningen, således at ansatte eksempelvis kan være bange for at miste deres arbejde, når de gør brug af ordningen (Finanstilsynet, 2018b, s. 128-129). Endvidere vil en indberetning til whistleblowerordningen ikke være i strid med tavshedspligten i selskabslovens § 132 (Finanstilsynet, 2018b, s. 127).

Ordningen må derfor ikke medføre konsekvenser for anvenderen jf. hvidvasklovens § 36. Medarbejderen der anvender ordninger, hvis rettigheder bliver krænket på baggrund af overtrædelse af hvidvasklovens § 36 stk. 1-2, kan tilkendes en godtgørelse i overensstemmelse med principperne fra ligebehandlingsloven jf. hvidvasklovens § 36 stk. 3. Derudover kan § 36 stk. 1-3 ved aftale ikke fraviges til disfavør for den ansatte.

Hvidvasklovens Kapitel 8 - Tavshedspligt og ansvar

Kapitlet vedrører tavshedspligt og ansvar. Mistanke om hvidvask skal rapporteres til statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØIK) jf. hvidvasklovens § 26. Rapporteringen medfører ikke en overtrædelse af tavshedspligten eller påfører ansvar for virksomheden og de enkelte ansatte jf. hvidvasklovens § 37. Ligeledes er ansatte, der rapporterer til SØIK, forpligtede til at hemmeligholde, at rapporteringen har fundet sted jf. hvidvaskloven § 38.

Hvidvasklovens Kapitel 9 - Pengeoverførelser

Dette kapitel berører pengeoverførelser. Ved pengeoverførelser skal identifikationsoplysninger medsendes, således at transaktioner kan spores tilbage til afsenderen jf. hvidvasklovens § 39. Udgangspunktet for foreliggende er EU-rådets forordning 2015/847/EU.

Hvidvasklovens Kapitel 10 - Valutavekslingsvirksomheder

Kapitlet omfatter valutavekslingsvirksomheder. Valutaveksling må kun udøves i Danmark af virksomheder, der har tilladelse som valutavekslingsvirksomhed jf. hvidvasklovens § 40. Den anførte tilladelse skal som minimum indeholde oplysninger angivet i hvidvasklovens § 42. Tilladelsen uddeles til virksomheder oplistet i hvidvasklovens § 41 af Finanstilsynet. Ændringer der opstår efter modtagelsen af tilladelsen, skal indberettes til Finanstilsynet jf. hvidvasklovens § 43. Desuden skal virksomheder, der har opnået denne tilladelse, indsende en erklæring om at virksomheden per dags dato fortsat opfylder kravene for besiddelsen af tilladelsen, hvilket skal indsendes årligt. Finanstilsynet kan dog ud fra en vurdering, inddrage tilladelsen, hvis virksomheden ikke opfylder de pågældende krav eller ikke gør brug af tilladelsen jf. hvidvasklovens § 46.

Hvidvasklovens Kapitel 11 - Tilsynsmyndigheder, Finanstilsynet og Erhvervsstyrelsen

Kapitlet vedkommer tilsynsmyndigheder, Finanstilsynet og Erhvervsstyrelsen. Finanstilsynet er en af to tilsynsmyndigheder, der har til opgave at føre tilsyn over virksomheder, som er omfattet af hvidvaskloven. Finanstilsynets hovedopgave er i hvidvaskloven at overvåge hvorvidt love og regler overholdes efter hvidvasklovens forskrifter jf. hvidvasklovens § 47. Derudover skal tilsynsmyndighederne samarbejde med andre europæiske myndigheder, således at der igennem EU oprettes et samarbejdsnetværk, hvor informationer kan deles.

Desuden skal virksomheder lade sig registrere hos Finanstilsynet, dog kan Finanstilsynet nægte virksomheden i at registrere sig jf. hvidvasklovens § 48, hvis virksomheden eller én fra den øverste ledelse tidligere har været dømt i et strafbart forhold. Ydermere skal virksomheder og deres underleverandører pålægges at give de nødvendige oplysninger til Finanstilsynet, når der bedes herom jf. hvidvasklovens § 49.

Ydermere kan Finanstilsynet fastsætte regler for virksomheder om anmeldelse, registrering og offentliggørelse jf. hvidvasklovens § 52. Erhvervsstyrelsen er på lige fod med Finanstilsynet, en tilsynsmyndighed som har til opgave at føre tilsyn jf. hvidvasklovens § 57. Ligeledes skal virksomheder registreres hos Erhvervsstyrelsen jf. hvidvasklovens § 58.

Hvidvasklovens Kapitel 12 - Kommunikation og samarbejdet mellem virksomheder og tilsynsmyndigheder

Kapitlet omhandler kommunikation og samarbejdet mellem virksomheder og tilsynsmyndigheder. Her fastsætter erhvervsministeren rammerne for, hvorledes kommunikationen til og fra de enkelte tilsynsmyndigheder foregår jf. hvidvasklovens § 70. Desuden skal erhvervsministeren etablere et forum med deltagelse af tilsynsmyndighederne og SØIK jf. hvidvaskloven § 74. Forummet skal koordinere de deltagende myndigheders risikovurdering og foranstaltninger mod hvidvask. Der kan dog i enkelte tilfælde besluttes at udvide deltagelse af myndigheder, så længe det er relevant for andre myndigheder at kunne deltage i forummet jf. hvidvasklovens § 74 stk. 2.

Hvidvasklovens Kapitel 13 - Parter og klagebestemmelser

Kapitlet dækker over parter og klagebestemmelser. Partbestemmelserne fremgår af hvidvasklovens § 75. Afgørelser truffet af Finanstilsynet eller Erhvervsstyrelsen i henhold til jf. hvidvasklovens § 76.

Hvidvasklovens Kapitel 14 - Straffen for overtrædelse af hvidvaskloven

Dette kapitel indeholder straffer for overtrædelse af hvidvaskloven. I hvidvasklovens § 78, § 79 og § 80 opstilles de mulige straffer, hvis der er tale om overtrædelser af forpligtelser og/eller påbud. Her kan der straffes med daglige, ugentlige og/eller generelle bøder, medmindre højere straf er forskyldt efter straffelovens regler.

2.4 De tre forsvarslinjer

I det følgende afsnit vil der redegøres for Danske Banks ”three lines of defence” (de tre forsvarslinjer) i henhold til hvidvask. Indledningsvist gives der en kortfattet redegørelse af historien bag de tre forsvarslinjer, efterfulgt af lovbestemmelserne herom, hvormed de internationale samt de nationale love redegøres. Afslutningsvis beskrives funktionerne af de enkelte forsvarslinjer.

2.4.1 Udviklingen af modellen

De tre forsvarslinjers første optræden i den moderne finansielle sektor, er yderst svært at kunne fastsætte, da de nævnte funktioner i mere eller mindre grad, har været til stede i virksomhederne før modellen kom til livs.

Efter finanskrisen har der været et skift i virksomhedernes syn på risiko, hvormed der fremadrettet skulle fokuseres mere på risiko og dermed tilegnede virksomhederne den såkaldte ”risikokultur”, som i udgangspunkt var indtrådt for at styrke virksomhedernes forsvar imod lignende episoder som eksempelvis finanskrisen (Ernst & Young, 2013, s. 2).

Denne kultur banede vejen for udviklingen af modellen om de tre forsvarslinjer. Modellen blev mere anerkendt ved hjælp af Institute of Internal Auditors (IIA) (IIA, 2013) og blev sat på den internationale dagsorden inden for risk management. Formålet med modellen ’de tre forsvarslinjer’ blev sat i fokus for at skabe en effektiv rollefordeling og koordinering imellem de såkaldte risiko- og kontrolfunktioner. Desuden skulle modellen skabe et klart ansvarsområde for de enkelte funktioner, således at disse områder ikke overlapper hinanden og dermed skaber klarhed ift. rollefordelinger (IIA, 2013, s. 2).

IIA har i udformningen af modellen draget inspiration af ECIIA/FERMA-vejledningen for bestyrelser og revisionsudvalg (FERMA / ECIIA, 2010), hvilket har resulteret i følgende model (IIA, 2013, s. 2):

risikostyringspraksis til assistere risikoejerne i første forsvarslinje med risikostyring af de specifikke risici (IIA, 2013, s. 3-4). Compliancefunktionens hovedopgaver er ligeledes at overvåge de specifikke risici inden for gældende love og regler, såsom manglende overholdelse af disse. Fælles for de enkelte funktioner i anden forsvarslinje er at sikre, at første forsvarslinje fungerer som tilsigtet (IIA, 2013, s. 3-4).

Den tredje forsvarslinje består af den interne revisionsafdeling. Funktionens formål er at give den øverste ledelse, hvilket i fleste tilfælde er bestyrelsen, en uafhængig og objektiv sikkerhed (IIA, 2013, s. 5-6). Den interne revision tester effektiviteten af bl.a. risikostyring og de enkelte kontroller, som udføres af de to andre forsvarslinjer. Dermed bliver første og anden forsvarslinje vurderet ift. målopfyldelse af risikostyring og kontroller. (IIA, 2013, s. 5-6).

2.4.3 Love og regler

De tre forsvarslinjer er, ifølge BCBS og IIA, en "Best Practice" model, hvilket betyder, at den er anerkendt som den bedste model til for at kunne formindske risici. Modellen er derimod ikke lovgivningsmæssigt påkrævet for finansielle virksomheder – men til gengæld er de enkelte funktioner i modellen påkrævet fra myndighedernes side. I henhold til Bekendtgørelse om Ledelse og Styring af Pengeinstitutter m.fl. §17, stk. 2 (Bek. Nr. 1026 § 17, stk. 2) (Erhvervsministeret, 2016), er finansielle virksomheder forpligtet til at have en complianceafdeling. Desuden skal virksomheden jf. hvidvasklovens § 8, stk. 1, ansætte en complianceansvarlig, der kontrollerer og vurderer de indførte foranstaltninger efter hvidvasklovens § 8, stk. 1. Yderligere skal finansielle virksomheder, hvis der i de to seneste regnskabsår på balancetidspunktet har i gennemsnittet haft 125 eller flere fuldtidsansatte, indføre en intern revisionsfunktion jf. Bekendtgørelse om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder m.v. samt finansielle koncerner § 17, stk. 3. (Bek. 1912 § 17, stk. 3) (Erhvervsministeret, 2015).

Kapitel 3: Analyse

3.1 Erhvervelsesfasen (2006-2007)

3.1.1 Risikovurdering og risikostyring

I 2004 opkøbte Danske Bank 'Northern Bank' i Nordirland og National Irish Bank i Irland. Efterfølgende opkøbte banken i 2006 alle aktier i daværende Sampo Bank, hvilket gav Danske Bank indtrædelsesmuligheden til de baltiske lande, eftersom Sampo Bank i forvejen havde 33 filialer fordelt i Estland, Letland og Litauen (Danske Bank, 2006a).

Danske Banks tilstedeværelse i de baltiske lande, var på daværende tidspunkt en ny strategi, da banken førhen kun havde filialer og datterselskaber i såkaldte vestlige lande¹. Den nye strategi betød, at Danske Bank gik fra at befinde sig på ensartede markeder til et nyt og på daværende tidspunkt ukendt marked i Baltikum.

Den daværende direktør Peter Staarup fra Danske Bank, kommenterede opkøbet af Sampo Bank med følgende: *"Sampo Bank er attraktiv for Danske Bank-koncernen, fordi bankens detailbankprofil og struktur matcher Danske Bank samt understøtter vores strategi om yderligere geografisk og risikomæssig spredning. Dertil kommer, at den økonomiske vækst i såvel Finland som Estland, Letland og Litauen ligger over EU-gennemsnittet, hvilket giver os et godt grundlag for fortsat vækst"* (Danske Bank, 2006a).

Dog skal det ikke glemmes, at mulighederne om ekspansion ligeledes kan medføre trusler, der i tilfælde af ukorrekt af håndtering af den tilstedeværende risiko fra bl.a. risikostyrings- og complianceafdelingen, kan resultere i store økonomiske samt lovmæssige konsekvenser for banken.

I anledning af truslerne tilstede på flere markeder, har hvidvaskloven indplaceret krav til koncerner, der har datterselskaber eller filialer i andre lande. I henhold til hvidvasklovens § 9 stk. 1 og 2, skal

¹ Vestlige Lande: Alle 28 EU-lande samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand (Danmarks Statistik, 2017)

banker have tilstrækkelige skriftlige politikker for databeskyttelse samt skriftlige procedurer til udveksling af oplysninger. Derudover skal datterselskaber efterleve koncernens fremsatte politikker og procedurer. Dog gælder kravene kun i de dele af koncernen, hvor hvidvaskloven finder anvendelse. Det betyder, at der ikke var et direkte lovmæssigt krav på, at det daværende estiske datterselskab anvendte koncernens fælles politikker og procedurer (Finanstilsynet, 2018b, s. 37-38). I dette tilfælde fremhæver hvidvaskloven, at Danske Bank koncernens eneste pligt mht. risikostyring var, at sikre datterselskabets risikostyringsprocesser overholdte værtslandets regler om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask jf. hvidvasklovens § 31.

I rapporten af Bruun & Hjejle fremgår det, at der i den estiske filial var identificeret mangler i form af implementering af koncernens IT-plattform (Bruun & Hjejle, 2018, s. 6). Dette kunne have medført til, at Danske Bank koncernen ikke havde det nødvendige indblik til at sikre datterselskabet overholdte den estiske hvidvasklov. Danske Banks plan var at integrere koncernens it-system i det estiske datterselskab, hvilket de gav udtryk for i en pressemeddelelse den 9. november 2006 (Danske Bank, 2006a).

Det ovenstående ønske om at integrere den estiske datterselskab i koncernens fælles IT-system blev dog aldrig realiseret, da man i august 2008, grundet de høje omkostninger, besluttede sig for at indstille implementeringen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43). Fravalget af koncernens fælles IT-system hæmmede, ifølge det estiske finanstilsyn, overvågningen af datterselskabet i Estland. Dette fravalg skulle i stedet være kompenseret med stærkere risikostyrings- og kontrolsystemer (Finantsinspeksioon, 2019, s. 1-2). Dog var der ingen tegn på, at der inden opkøbet eller ved opkøbsfasen skulle være problemer med datterselskabets risikostyringsprocesser, hvilket kan være en af årsagerne til, at Danske Bank fravalgte at integrere koncernens IT-system i datterselskabet.

Ydermere kan det ikke udelukkes, at Danske bank på daværende tidspunkt ønskede at bevare datterselskabet som en decentraliseret enhed, der fremfor koncernens IT-systemer, skulle arbejde med de eksisterende risikostyrings- og IT-systemer i selskabet. I en artikel udarbejdet af medarbejdere fra Den Internationale Valutafond (IMF) (Fiechter, et al., 2011), redegøres der for metoder, der bruges i forhold til strukturering af en koncerns beslutningstagninger. Her fremlægges en centraliseret eller decentraliseret model, hvor den centraliserede model overlader styringen af koncernens risikostyring til moderselskabet, der derved varetager hele koncernens risici. Derimod kan forretningsenhederne

med en decentraliseret model foretage risikostyring på egen hånd. I artiklen fra IMF fremhæves, at risikostyringen i datterselskaber oftest er decentraliseret, hvilket bl.a. er grundet deres status som en selvstændig juridisk enhed.

På trods af at datterselskabet før opkøbet havde succesfulde risikostyringens processer, gik der ikke længe før, at risikostyringen kom under kritik. I inspektionsrapporten fra 2007 noterede det estiske finanstilsyn, at anvendte praksis ikke var i overensstemmelse med gældende lov og internationale standarder hos Sampo Pank i Estland. Derudover noteres det også, at banken undervurderede den potentielle risiko vedr. kunder fra lavt beskattede områder og fulgte ikke op på disse med de relevante complianceprocedurer (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41-42). Resuméet af inspektionen blev videre sendt til Danske Banks Group Compliance & AML-afdelingen i København, der videregav rapporten til Group Legal (Bruun & Hjejle, 2018). I inspektionsrapporten konkluderede det estiske finanstilsyn, at der i anledningen af undersøgelsen var ”*additional risks*” i bankens risikostyring af non-resident porteføljen og overvågningen hertil ikke var på et tilstrækkeligt niveau ift. de internationale standarder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41-42).

Centralbanken i Rusland havde ligeledes, som de estiske myndigheder, samme bekymringer om filialens non-resident portefølje, hvilket centralbanken videregav i et brev til det danske finanstilsyn den 8. juni 2007. I brevet understregede den russiske centralbank, at det estiske datterselskabs non-residentportefølje var muligvis indblandet i mistænkelige transaktioner, der bestod af midler erhvervet igennem kriminelle handlinger (Bruun & Hjejle, 2018, s. 42).

Efter modtagelsen af den russiske centralbanks bekymringer, valgte Danske Bank at håndtere situationen internt. Den interne håndtering resulterede i, at der fra Danske Banks side blev henvist til det estiske finanstilsyns og filialens interne revisions tidligere rapporter, der konkluderede, at der ikke var nogle bemærkelsesværdige forhold. Det betød, at man dermed var lykkedes i at indstille myndighedernes bekymringer uden igangsættelse af en dyberegående undersøgelse.

Set i lyset af det estiske datterselskabs allerede effektive hvidvaskningsprocedurer, var valget om fortsættelse med de allerede eksisterende processer retfærdiggørende til en vis grad. Undladelse af integrationen af processerne i Danske Bank koncernen var muligvis en unødvendig risiko at løbe, eftersom Baltikum på daværende tidspunkt var et nyt marked for Danske Bank koncernen, hvor mere

indsigt i datterselskabet kunne have givet en forøget kendskabsgrad til de estiske kundegrupper og evt. risiciene indeholdt af disse kundegrupper. Dermed ville koncernen muligvis opnå forbedrede vurderingsevner ift. øget overvågning og kontrollerer af kundeporteføljen.

3.1.2 Institutionaliseringsgraden i den estiske compliancefunktion

Ved institutionaliseringsgrad skal det forstås efter Burns og Scapens teori om, hvordan handlinger går fra retningslinjer nedskrevet på papir til at blive kernehandlinger, der sidder så dybt i medarbejderens arbejdsrytme, at medarbejderen vil modarbejde ændringer i arbejdsrutinerne. Burns og Scapens beskriver institutionaliseringsgrad med følgende fire faser: Indkodning, Vedtagelse, Reproduktion og Institutionalisering (Burns & Scapens, 2000), som blev uddybet i afsnit 1.5.

På baggrund af Bruun & Hjejles rapport om beskrivelsen af inspektionsforholdene inden den estiske bank blev omdannet til filial, er der tegn på, at Sampo Pank i 2007 var under indkodningsfasen. Det estiske finanstilsyn foretog i marts og april 2007, en inspektion af banken med fokus på bankens non-resident kunder. I inspektionsrapport fremgik det, at banken ikke fuldkommen opfyldte lovkrav og internationale standarder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41). Det nævnes ikke hvorvidt de nedskrevne procedurer i datterselskabet blev fulgt, men eftersom et tilfælde af, at procedurerne faktisk blev fulgt, ville dette betyde, at procedurerne ikke efterlevede kravene ift. national lovgivning og internationale standarder. Derfor antages det, at de interne complianceprocedurer i Sampo Pank ikke blev fulgt fuldkommen, hvormed Sampo Pank allerede inden omdannelsen til filial befandt sig i indkodningsfasen.

3.1.3 Delkonklusion

Sammenfattende konkluderes det i erhvervelsesfasen, at Danske Bank koncernen var forpligtet til at sikre, at det estiske datterselskabs risikostyringsprocesser var effektive og overholdt værtslandets regler om hvidvaskningsforanstaltninger jf. hvidvasklovens § 31. Her kunne implementering af koncernens IT-plattform have hjulpet koncernen i at skabe et større indblik i datterselskabet og derved sikre datterselskabets overholdelse af den estiske hvidvasklov. Beslutningen om ikke at integrere datterselskabet i koncernens IT-system skulle, ifølge det estiske finanstilsyn, været kompenseret med skærpede risikostyringsprocesser, hvilket ikke blev iscenesat.

Datterselskabet havde en manglende forståelse for risikoen i non-resident porteføljen, hvilket peger i retning af utilstrækkelig risikovurdering. Foreliggende forhold kan være forårsaget af, at der muligvis allerede ved opkøbsfasen var effektive hvidvaskningsprocedurer i den daværende Sampo Pank, hvilket forårsagede, at Danske Bank ikke anså en nødvendighed i at ændre procedurer, da dette ville være en bekostelig affære.

I forhold til institutionaliseringsfasen befandt Sampo Pank sig allerede i indkodningsfasen efter Danske Banks opkøb, eftersom banken blev kritiseret af det estiske finanstilsyn for ikke at opfylde lovgivningskravene eller de internationale standarder på hvidvaskområdet.

3.2 Driftsfasen (2008-2013)

3.2.1 Sampo Pank - Fra Datterselskab til filial

I 2008 blev Sampo Pank i Estland omdannet til en filial af Danske Bank A/S. I forbindelse med omdannelsen fulgte også juridiske ændringer, som havde fordele og ulemper for Danske Bank koncernen. Ved opkøbet i 2006 var Sampo Pank et datterselskab af Danske Bank A/S, hvorfor Sampo Pank inden omdannelsen var en selvstændig juridisk enhed. Sampo Pank var som datterselskab og selvstændig juridisk person forpligtet til at afgive en særskilt årsrapport, og hæftelse for selskabet ville være begrænset til selve datterselskabet. Dette ændrede sig ved omdannelsen, da Sampo Pank som filial af Danske Bank A/S dermed mistede sin selvstændighed, og blev en fælles juridisk enhed under Danske Bank A/S og fremadrettet vil etableringsselskabet hæfte for filialens forpligtelser og gæld (Beierholm, 2019). Dette betød således bl.a., at Sampo Pank fremadrettet ikke skulle aflægge en særskilt årsrapport, da regnskabstallene af filialen ville fremgå af Danske Bank A/S' årsrapport.

Det er bl.a. på baggrund af omdannelsen fra datterselskab til filial, at Danske Bank A/S i Danmark, har fået tillagt et stort ansvar i hvidvasksituationen i den estiske filial, eftersom filialen ikke længere var en selvstændig juridisk enhed, men derimod en del af det danske Danske Bank A/S, som således hæftede for situationen. Hvis Sampo Pank forblev et datterselskab, ville selskabet som selvstændig juridisk enhed stå til ansvar på egen hånd, hvor konsekvenser for koncernen fortsat ville være til stede, men mere begrænset, da moderselskabet kun kan stilles til ansvar for den indskudte kapital samt eventuelle afgivne garantier og sikkerhedsstillelser (Beierholm, 2019).

3.2.2 Risikovurdering og risikostyring

I driftsfasen, der strækker sig fra 2008 til 2013, blev datterselskabet i Estland omdannet til en filial, hvilket resulterede i, at filialen i Estland ikke længere blev anset som en juridisk uafhængig enhed, men i stedet som en uadskillelig juridisk enhed af Danske Bank koncernen. Det betyder at Danske Bank i denne periode var direkte ansvarlig for filialen – og derfor ville eventuelle lovovertrædelser i filialen kunne kædes med Danske Bank koncernen i Danmark.

Derudover medførte omdannelsen fra datterselskab til filial, at Danske Bank ift. hvidvasklovens § 9, stk. 1, blev forpligtet til at indføre fælles politikker, procedurer og kontroller i koncernen, mens den estiske filial var nødsaget til at efterleve koncernens politikker og procedurer jf. hvidvaskloven § 9, stk. 2. Vigtigheden i at have fælles politikker og procedurer understreges af BCBS, der fremhæver, at en samlet AML-politik, der anvendes på tværs af en koncern, vil være mere effektiv i bekæmpelsen af hvidvask. Derudover fremhæves, at en konsolideret risikostyring lettere kan identificere, overvåge og forhindre risici på tværs over hele koncernen (BCBS, 2017, s. 13-14).

Dog opfyldte Danske Bank ikke de ovenstående krav, hvilket fremhæves af Finanstilsynet, der kommenteret risikostyringsprocessen i den estiske filial: *“Flere dokumenter viser, hvordan ledelsen i København ikke integrerede den estiske filials risikostyrings- og kontrolsystemer, men i stedet lod filialen operere med væsentlige anderledes risikotagen, og hvor filialen i vidt omfang kontrollerede sig selv”* (Finanstilsynet, 2018a, s. 4). Det var bl.a. indenfor FX lines, hvor filialen, i modsætningen til koncernen, handlede med andre politikker og derved kontrollerede sig selv: *“Group Risk Management has confirmed that the expectation allowing Estonian Branch to grant FX lines to non-resident solely on cash collateral is not in force since the approval of group Credit Policy”* (Finanstilsynet, 2018a, s. 4).

Hvis de ovenstående forhold tages i betragtning, kan det formodes, at den estiske filial på mange punkter ikke var omfattet af Danske Bank koncernens risikopolitikker, som desuden medførte til, at filialen uden indblanding fra Danske Bank, kontrollerede sig selv. Den manglende indblanding fra koncernens side, kan bl.a. være grundet GIA's rapporter fra årene 2011, 2012 og 2013, der leverede positive feedback vedrørende hvidvaskpraksis i filialen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 80). Ligeledes oplyste filialens ledelse, at der ingen mistænkelige forhold var i filialens non-resident portefølje,

hvilket Danske Bank anvendte, som svar til Finanstilsynets anmodning om oplysninger om non-resident porteføljen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 80). Selvom Danske bank på daværende tidspunkt var indforstået i non-residents porteføljens høje risikoniveau, har koncernen, uden at eftertjekke om risikoen blev imødegået korrekt, været overbeviste om, at de imødegående hvidvaskforebyggende foranstaltninger var effektive. Dette fremhæves af Bruun & Hjejle, som følgende: *”Det var længe opfattelsen i koncernen, at den høje risiko, som non-residentkunderne udgjorde, blev imødegået af egnede hvidvaskforebyggende foranstaltninger”* (Bruun & Hjejle, 2018, s. 7).

Det kan virke usædvanligt, at Danske Bank tillader deres filial at kontrollere sig selv, også selvom filialen igennem driftsfasen har fået positive feedback fra både GIA og filialens ledelse. For netop at undgå lignende situationer, har hvidvaskloven fremlagt de ovenstående krav til risikostyring, hvor Danske Bank som koncern bærer ansvaret for at opfylde samt overholde kravene, hvilket ifølge Finanstilsynet og Bruun & Hjejle ikke blev opfyldt, da der var forskelligheder og mangler i koncernens og filialens risikostyring.

Det er dog markant sværere at fastsætte, om der har været manglende eller ukorrekt tilsyn af filialen og hvem der således var påpeget ansvaret for tilsynet. Ifølge Finanstilsynet, var det det estiske finanstilsyn (EFSA) som værtslandstilsyn, der havde ansvaret for tilsynet. Derfor mener Finanstilsynet, at deres ansvarsområde i relation til hvidvasktilsynet med den estiske filial var at sørge for tilsynet af Danske Bank koncernen i Danmark samtidigt med at sikre integrationen af det arbejde, der blev udført af EFSA i det overordnede tilsyn af koncernen (Finanstilsynet, 2019a, s. 2). Det estiske finanstilsyn er dog ikke enige med Finanstilsynets udlæg om ansvarsfordeling, da de mener, at det estiske samt danske finanstilsyn deler et fælles ansvar for tilsynet af filialen. Desuden fremhæver det estiske finanstilsyn, at flertallet af de ansvarlige myndigheder i EU-landene anser hvidvasktilsynet hos udenlandske filialer som en del af en samlede enhed og derved hører under hjemmelandets tilsyn (Finantsinspeksioon, 2019, s. 1-3).

I anledningen af den ovenstående forvirring omkring ansvarsfordelingen i forhold til hvidvasktilsynet, foretog den europæiske banktilsynsmyndighed en undersøgelse, om der eventuelt var brud på EU-lovgivningen fra både det danske og estiske finanstilsyn. Undersøgelsen konkluderede i, at hverken de estiske eller danske finanstilsyn havde overtrådt EU-lovgivningen,

hvilket før det modsatte er bevist, frifinder begge finanstilsyn (EBA, 2019). Dermed efterlades Danske Bank som eneste hovedansvarlig for hvidvasksagen i den estiske filial.

3.2.3 Non-resident porteføljes risikoprofil

I henhold til afsnit 2.3.3 vil non-resident porteføljes risikoprofil analyseres i forhold til de nævnte faktorer i hvidvaskloven. Formålet med dette afsnit er at skabe et overordnet overblik af non-residents porteføljes risikoprofil.

For at opnå en korrekt risikoprofil af eksempelvis en portefølje, kan faktorerne jf. hvidvasklovens § 7, stk. 1, lægge til grundlag for risikoen. Foreliggende faktorerne omfatter forretningsmodellen, som eksempelvis kunder, produkter, tjenesteydelser og transaktioner, samt leveringskanaler, lande og geografiske områder. I henhold til Finanstilsynets vejledning, er den overordnede risikovurdering jf. hvidvaskloven § 7 stk. 1 ikke en vurdering af den enkelte kundes risikoprofil, men i stedet en overordnet vurdering af hele kundeporteføljes risikoprofil (Finanstilsynet, 2018b, s. 25).

Til klarlægningen af risikoprofilen jf. hvidvasklovens § 7 stk. 1, kan finansielle virksomheder anvende hvidvasklovens bilag 2, som definerer faktorerne, der fører til lempeligere kundekendskabsprocedurer. Faktorerne oplistet i bilag 3 derimod, forøger risikoen for hvidvask, hvilket nødvendiggør indførelsen af skærpede kundekendskabsprocedurer.

På baggrund af det ovenstående, vil forholdene i non-residentporteføljen vurderes og sammenlignes med faktorerne i henhold til bilag 2 og bilag 3 til hvidvaskloven.

Kunderne

Non-residentporteføljen var inden nedlukningen estimeret til at indeholde 10.000 kunder, hvilket udgjorde 2-4% af filialens kundemasse. Det kan diskuteres, om porteføljes relative lille størrelse spillede en rolle i fejljusteringen af risikoprofilen, da den som følge deraf kunne været anset som ubetydelig af størrelse, men da non-resident porteføljen tegnede ca. 40% af den estiske filials værdi af betalinger, burde porteføljen have været anset som forholdsvis betydelig (Bruun & Hjejle, 2018, s. 30). Hvis porteføljes størrelse tages i betragtning grundet omfanget af betalings flow, taler det for en øget risikoprofil og ligeledes et skærpet opsyn af porteføljen.

Kunderne i non-resident porteføljen bestod af både private og juridiske personer samt en lille andel ikke-regulerede enheder. De ikke-regulerede enheder fungerede som mellemmand, der tilbød internationale betalingsløsninger til kunder fra bl.a. Rusland (Bruun & Hjejle, 2018, s. 23).

Når kunden er en juridisk person og i dette tilfælde et ikke-reguleret selskab, er det ifølge Finanstilsynets vejledning relevant at vurdere virksomhedstypen samt hvilke regler virksomheden er underlagt (Finanstilsynet, 2018b, s. 23). Eksempelvis betragtes børsnoterede selskaber jf. hvidvasklovens bilag 2, som indeholdende begrænset risiko, idet at selskabsformen i forvejen er underlagt skærpet tilsyn fra myndighedernes side.

Finanstilsynet pointerer i deres vejledning, at man som finansiel virksomhed, skal være ekstra opmærksom på leveringskanalen, når kunden er introduceret af en tredjemand. Det medfører nødvendigheden i at vurdere tredjemands procedurer og deres effektivitet i bekæmpelsen af hvidvask. Det samme ville gælde for en mellemmand, da den ligeledes er fungerende som en tredjemand i transaktionskæden, hvilket stiller de samme krav, der stilles overfor en tredjemand (Finanstilsynet, 2018b, s. 27).

Mellemmænd for ukendte kunder

I rapporten udarbejdet af Bruun og Hjejle påpeges det, at ovenstående ikke-regulerede virksomheder i non-residentporteføljen fungerede som mellemmand til ukendte kunder i Rusland og tidligere sovjetiske lande (Bruun & Hjejle, 2018, s. 23). Transaktioner hvor mellemmand er indblandet kan bl.a. være med til at skjule oprindelseskilder på overførte beløb, da man intet kendskab har til kunden udover mellemmandene. Foranstaltninger imod denne typer af transaktioner ville have formindsket risikoen til en vis grad, dog vil der altid være en risiko for at oprindelsen forbliver ukendt, selvom der indføres foranstaltninger. Af den årsag kan mellemmandene potentielt set have været anvendt i en større andel af de hvidvaskede penge, der blev overført igennem filialen. Eksistensen af disse mellemmand blev ligeledes bekræftet af SØIK, der understreger, at filialen oprettede kundeforhold med mellemmand uden at undersøge de bagvedliggende personer og selskaber (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 2).

GIA, der ligeledes kommenterede filialens forhold til mellemmandene, fremhævede filialens kendskab til de ikke-regulerede mellemmand (Finanstilsynet, 2018a, s. 7). I tilfældet af at banken

har haft kendskab til mellemændene og ud fra dette ikke havde igangsat yderligere sikkerhedsforanstaltninger, er det tegn på manglende iagttagelse af risikoen og dermed også overtrædelse af hvidvaskloven.

Grundet whistleblowers og GIAs udmeldinger, valgte Danske Bank at afslutte samarbejdet med mellemændene (Finanstilsynet, 2018a, s. 7-8), hvilket anerkender den høje risiko som disse mellemænd besad, samt filialens manglende sikkerhedsforanstaltninger til nedsættelsen af risikoen.

Kommanditselskaber

Ydermere fremhævede Bruun & Hjejle, at 3.500 kunder i non-residentporteføljen, burde have været betegnet som værende høj risiko kunder, da kunderne var registeret i adresser, som blev delt med adskillige andre kunder fra samme portefølje. Adresserne var blandt andet placeret i De Britiske Jomfruøer, Storbritannien, Cypern og Danmark (Bruun & Hjejle, 2018, s. 33).

Iblandt de ovenstående 3.500 kunder, var 53 af kunder danske kommanditselskaber, der enten delte samme adresse i København og/eller havde samme direktør (Bruun & Hjejle, 2018, s. 25). I henhold til bilag 3 punkt a, til hvidvaskloven, ville ovenstående antages som et usædvanlig forhold og derfor taler for, at non-resident porteføljen indeholdte en højere risikoprofil. I den kontekst burde Danske Bank have informeret tilsynsmyndighederne herom. I et spørgsmål til daværende erhvervsminister, Rasmus Jarlov, blev der spurgt ind til, om Danske Bank kontaktede og informerede det danske finanstilsyn i forhold til de mistænkelige kommanditselskaber. Her henviste Rasmus Jarlov til følgende kommentar fra SØIK, der fremlagde, at der i SØIKS egen undersøgelse af episoden var fundet 31 kommanditselskaber fremfor de 53 kommanditselskaber fremlagt i Bruun og Hjejles undersøgelse (Erhvervsministeret, 2018, s. 1-2). Desuden understregede SØIK, at man ikke havde modtaget underretning fra Danske Banks side eller i hvilket omfang der var et sammenfald mellem kommanditselskaberne i de to separate undersøgelser (Erhvervsministeret, 2018, s. 1-2). Grundet Danske Banks manglende offentliggørelse af de mistænkelige selskaber, påstår Berlinske, at de på baggrund af interne dokumenter er kommet frem til 15 mulige navne på de indblandede kommanditselskaber. Ifølge Berlinske havde majoriteten af de 15 mistænkelige kommanditselskaber samme direktører (Bendtsen, Lund, & Jung, 2018), hvilket er med til at bekræfte Bruun & Hjejles fremhævelser om disse kommanditselskaber.

Eftersom det ikke er ulovligt at have flere virksomheder i samme adresse eller samme direktør, kan der ikke rejses sigtelse imod Danske Bank for onboarding af disse kunder. Derimod burde Danske Bank, grundet bilag 3 til hvidvaskloven, være i stand til at vurdere at følgende kundeforhold øger risikoniveauet i porteføljen, således at der burde have været indført skærpede kundekendskabsprocedurer jf. hvidvasklovens § 17. På samme måde understreger Troels Michael Lilja, lektor ved CBS, at selvom kommanditselskaber havde legitime forretningsaktiviteter, burde der have været advarselslamper, når der optrådte så mange selskaber i samme adresser og samtidig var ledet af samme direktører (Bendtsen, Lund, & Jung, 2018). Desuden har selskaber i Danmark oftest simple ejerstrukturer i form af enkelte fysiske eller juridiske personer, hvilket burde have været til fordel for Danske Bank, da komplekse ejerstrukturer ville være mere i iøjnefaldende. På den anden side har non-resident porteføljen ligeledes indeholdt kunder med komplicerede selskabskonstruktioner med aktiviteter i lande fra det tidligere Sovjetunionen samt skattely-lande (Finanstilsynet, 2018a, s. 7), hvilket besværliggjorde den generelle identificering af de reelle ejere.

Serviceporteføljen

SØIK vurdere, at pengeinstitutter er et attraktivt sted for placering af kriminelt udbytte, da der i sektoren er mange kunder og dagligt høje mængder af transaktioner, hvilket øger mulighederne for at skjule penge, der er erhvervet igennem kriminelle handlinger (Statsadvokaten for SØIK, 2015, s. 20)

De tilbudte serviceydelser for kunderne i non-resident porteføljen bestod af betalinger og andre transaktioner i forskellige valutaer, Valuta Lines (FX lines), handel med obligationer og værdipapir. Ligeledes blev kreditfaciliteter tilbudt dog i ubetydelig omfang (Bruun & Hjejle, 2018, s. 23). Ved brug af f.eks. internationale overførelser, der ligeledes blev tilbudt i den estiske filial, kunne kriminelt erhvervet udbytte føres til udlandet. Ifølge SØIK, overføres disse pengene til lande med en svagere AML-kontrol, der herved gør sporingen vanskeligere for myndighederne (Statsadvokaten for SØIK, 2015, s. 20). Denne metode kan være brugt i forbindelse med hvidvasksagen hos estiske filial, da Bruun og Hjejle fremhæver, at der i den estiske filial var kunder, som har været indblandet i de såkaldte ”*Russian - og Azerbaijani Laundromat*” (Bruun & Hjejle, 2018, s. 34).

FX Linjen indikerer ligeledes for, at de tilbudte serviceydelser indeholdte høj risiko for hvidvask. Den estiske filial kunne på vegne af en virksomhed yde et valutalån til anden virksomhed befundet i et andet land. Virksomheden der stod for tilbagebetalingen af lånet, kunne som udgangspunkt med faste delbetalinger, og i fleste tilfælde med lav rente, tilbagebetale med midler erhvervet igennem ulovlige handlinger. I tidligere afsnit er det beskrevet, at den estiske filial havde andre politikker i henhold til de tilbudte FX linjer (Finanstilsynet, 2018c, s. 4). Dog forsikrede Danske Bank, at der i anledningen af FX-linjerne blev udført udvidet kundekendskabsprocedurer (Finanstilsynet, 2018a, s. 4). SØIK er dog ikke enige med Danske Banks udsagn, da de vurderer, at forskellen i filialens risikostyrings- og kontrolsystemer, muliggjorde etableringen af valutelines udenom koncernens kontroller (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 2). Herved kunne filialens risikostyrings- og kontrolsystemer være mildere i forhold til Danske Bank koncernens egne politikker og derfor nemmere kunne bruges til hvidvaskning.

Geografiske faktorer

Finansielle virksomheder skal i henhold til hvidvasklovens bilag 3, være opmærksomme på de oplyste geografiske risikofaktorer. Ifølge Finanstilsynets vejledning, skal banker være opmærksomme, når der er kunder eller transaktioner til/fra lande, som er vurderet til at have ineffektive hvidvaskbekæmpende foranstaltninger eller højere korruptionsniveauer (Finanstilsynet, 2018b, s. 27-28). Desuden skal banker, i henhold til Finanstilsynets risikovurdering af lande, være opmærksomme på tredjelande, der befinder sig på EU's delegerede forordninger om tredjelande med forhøjet risiko samt FATF's rapporter og sorte/grå lister (Finanstilsynet, 2018b, s. 27-28).

På den anden side betragtes transaktioner, som begrænset risiko for hvidvask, når landet er medlem af den Europæiske Union, da unionens hvidvaskdirektiver er vurderet til at være effektive - eller hvis landet, som tredjeland, er vurderet til at have effektive ordninger imod hvidvask og lav korruption jf. hvidvasklovens bilag 2.

I rapporten udarbejdet af Bruun & Hjejle påpeges, at majoriteten af de indgående midler blev tilsendt fra lande som Rusland og Estland efterfulgt af Cypern, Letland og Storbritannien (Bruun & Hjejle, 2018, s. 30). De udadgående midler gik hovedsageligt til lande som Estland og Letland, efterfulgt af Kina, Schweiz og Tyrkiet. I dette tilfælde kan transaktionerne ifølge hvidvasklovens bilag 2, der

berører landene Estland, Letland, Cypern og Storbritannien, have indeholdt begrænset risiko for hvidvask, da transaktionerne er indenfor EU's grænser.

På den anden side kan transaktioner, ifølge hvidvaskloven Bilag 3, der vedrører tredjelandene Rusland, Kina, Schweiz og Tyrkiet have indeholdt betydeligt større risiko, hvis landene har haft ineffektive hvidvaskbekæmpende foranstaltninger eller højt korruptions niveauer. Desuden forøges risikoen, hvis landet er/har været registreret på EU's eller FATF-lister over lande med forhøjet risiko for hvidvask.

I dette tilfælde, har majoriteten af de anførte tredjelande, ikke været anført på EU's eller FATF-lister over lande med forhøjet risiko for hvidvask (Finanstilsynet, 2019b) Dog har Tyrkiet været anført på FATF grå liste grundet mangler på AML-området. Tyrkiet formåede dog at komme af listen i 2014 (FATF, 2014). I dette tilfælde er det yderst vanskeligt at fremføre, om Tyrkiets mangler indenfor AML, direkte har haft en betydning på hvidvaskepisoden i Estland, da der ingen oplysninger er herom. Dog er det ifølge Finanstilsynet fortsat nødvendigt at være opmærksom på, at der i visse tilfælde kan være forhold, der hos specifikke tredjelande forøger risikoen for hvidvask, selvom landet ikke fremgår af lister over lande med forhøjet risiko. Foreliggende forhold kan f.eks. være korruptionsniveauet, der ifølge Finanstilsynets, også bør indgå i risikovurderingen (Finanstilsynet, 2019b).

Transparency International, som rangerer lande på baggrund af korruptionsniveau i deres offentlige sektor, sætter blandt andet Rusland, Kina og Tyrkiet til at være præget af høje niveauer af korruption (Transparency International, 2006-2018). Det medfører således en større risiko for hvidvask, hvilket også øger porteføljens risiko, da porteføljens russiske kunder stod for 35% af filialens indtjening og udgjorde 8% procent af hele kundemassen (Finanstilsynet, 2018a, s. 3). Dog kan det, på baggrund af dette, ikke konkluderes om korruptionsniveauet i Rusland havde en betydning for hvidvaskepisoden i den estiske filial. Her er det bemærkelsesværdigt at undersøge, om lande som Rusland kan kvalificeres som risikofyldt, på trods af at de hverken befinder sig på EU's eller FATF-liste over lande med høj risiko, når Transparency International vurderer landet til at besidde et højt korruptionsniveau (Transparency International, 2007). Til dette kan det ligeledes tilføjes, at den estiske filial meget vel kan have undervurderet risikoen for de transaktioner, der involverede EU-lande.

I nedenstående tabel er non-resident porteføljens overordnede risikofaktorer opstillet:

Kunder	Serviceydelser	Geografiske
Internationale kunder	Internationale pengeoverførelser	Lande med højt korruptionsniveau
Stod for 40 pct. af betalingsoverførsler i den estiske filial.		
Mellemmænd for ukendte kunder	FX-Lines	Skattely-lande
Kommanditselskaber med komplekse ejerstrukturer		

Tabel 1 - Opsummering af risikofaktorer i non-resident porteføljen

3.2.4 Kundekendskabsprocedure

Nedenstående afsnit tager udgangspunkt i kundekendskabsprocedurerne i den estiske filial set i lyset af afhandlingens afsnit 2.3.3.

Når der opstår forhold nævnt i hvidvasklovens § 10 stk. 1, skal finansielle virksomheder gennemføre de almindelige kundekendskabsprocedurer efter hvidvasklovens § 11, hvorefter der i visse tilfælde kan opstå situationer, hvor der er behov for de skærpede eller lempeligere kundekendskabsprocedurer. Kundekendskabsforpligtelsen er som beskrevet i afhandlingens afsnit 2.3.3, en forpligtende procedure, der har til formål at tilegne virksomheden viden omkring kunden, således at risikoen for hvidvask forebygges.

Ifølge Finanstilsynet, skal kundekendskabsprocedurer tilrettelægges som følgende:

“Virksomheden skal kunne godtgøre over for den myndighed, der fører tilsyn med overholdelsen af hvidvaskloven på området, at virksomhedens kendskab til kunden er tilstrækkeligt i forhold til risikoen for hvidvask og finansiering af terrorisme. Virksomhedens kundekendskabsprocedurer og

herunder kontrollen af identitetsoplysninger skal derfor være tilrettelagt på en sådan måde, at virksomheden har et tilstrækkeligt kendskab til den konkrete kunde” (Finanstilsynet, 2018b, s. 60)

Det ovenstående fremhæver spørgsmålet, om Danske Bank opfyldte kravene i forhold til at kunne godtgøre overfor myndighederne, at der i den estiske filial var tilstrækkeligt kendskab til kunderne i non-resident porteføljen.

Ifølge afhandlingens afsnit 3.2.3, var kunderne i den estiske filials non-resident portefølje både private og juridiske personer, hvilket stiller forskellige krav i forhold til indhentning af oplysninger til identificering af kunderne. I henhold til afsnit 2.3.3, skal virksomheder som minimum indhente oplysninger i form af kundens navn og CPR-nr. el.lign., når kunden er en privatperson. I tilfældet af at kunden er en juridisk person, skal de indhentede oplysninger omfatte virksomhedens navn, CVR-nr. og identitetsoplysninger på de reelle ejere.

Desuden er det fastlagt i afsnit 3.2.3, at non-resident porteføljen indeholdte en høj risiko for hvidvask, således at kundekendskabsprocedurerne i non-residentporteføljen burde have været på et niveau tilsvarende til de skærpede regler jf. hvidvaskloven § 17, stk. 1. I rapporten udarbejdet af Bruun & Hjejle, er der ikke informationer vedrørende den estiske filials anvendte metode til indhentning af oplysninger ved registreringen af nye kunder. Det oplyses dog i rapporten, at der i filialen ikke var tilstrækkelig med viden omkring kunder, deres reelle ejere, styrende interesser og midlernes oprindelse (Bruun & Hjejle, 2018, s. 7).

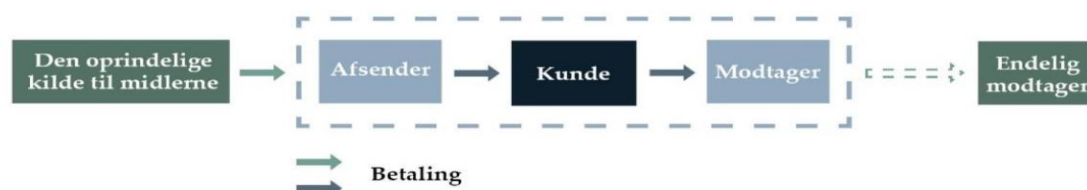
Ligeledes bekræftes ovenstående af Finanstilsynet, eftersom de reelle ejere af selskaber, der var kunder i filialen, enten ikke var kendt af banken eller ikke var registreret korrekt i filialens IT-systemer (Finanstilsynet, 2018a, s. 7). Det medfører, at Danske Banks estiske filial ikke opfyldte kravene i forhold til identifikation af de reelle ejere jf. hvidvaskloven § 11, stk. 1 og 2 (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 2).

Ydermere er det angivet i Bruun & Hjejles rapport, at kunderne i non-residentporteføljen ikke blev screenede i forhold til lister over politisk eksponerede personer (Bruun & Hjejle, 2018, s. 28), hvilket ikke opfylder kravene i henhold til hvidvasklovens § 18, stk. 1, der forpligter finansielle virksomheder i at have procedurer til at afgøre, om kunden er en politisk eksponeret person. Denne mangel er ligeledes bekræftet af SØIK, der fremhæver, at filialens complianceansvarlige ikke var ind over

kontrolprocedurerne i relation til etablering af forretningsforbindelser til politisk eksponerede personer. Desuden blev der ikke foretaget skærpet overvågning af disse forretningsforbindelser, hvilket ifølge SØIK, er manglende overholdelse af hvidvasklovens § 18 stk. 1-6 (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 3).

Finansielle virksomheder skal ligeledes med ovenstående, gennemføre løbende overvågning af forretningsforbindelsen jf. hvidvaskloven § 11, stk. 1 nr. 5. Her er det vigtigt at overvåge kundens transaktioner, aktiviteter og adfærd, således at oplysningerne er i overensstemmelse med bankens kendskab til kunden. Grundet utilstrækkelige IT-systemer eller menneskelige ressourcer, blev der i filialen ikke foretaget en løbende transaktionsovervågning (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 2).

I forbindelse med den løbende overvågning, skal der ligeledes opnås kendskab til ind- og udgående betalinger, hvilket er illustreret i Bruun & Hjejles rapport som følgende:

Figur 8 - Bruun & Hjejles illustration af transaktionskæden igennem den estiske filial (Bruun & Hjejle, 2018, s. 14)

Ved betalinger foretaget fra en ekstern afsender til en kunde i banken, blev der indhentet oplysninger i form af navn og land på afsenderens bank samt information om afsender, beløb og en beskrivelse af betalingen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 14). Dog er det understreget, at de indgående betalinger ikke var screenet automatisk (Bruun & Hjejle, 2018, s. 28), hvilket taler for større risiko for hvidvask, da screeningen foregik manuelt.

For udgående betalinger som illustreret i figur 7, hvor en kunde i den estiske filial foretog overførsel til en ekstern modtager, ville filialen have modtaget information omkring navnet og landet på modtagerens bank samt information om modtageren, beløb og beskrivelse af betalingen (Bruun & Hjejle, 2018, s. 14).

Bruun & Hjejles illustration af figur 7 angiver, at den estiske filials kendskab til midlernes oprindelige kilde og den endelige modtager ikke var eksisterende, hvilket også bekræftes af det estiske finanstillsyn, hvor det fremhæves, at den estiske filial i forhold til identifikation af midlernes oprindelse havde mangler (Finanstillsynet, 2018a, s. 10). Ligeledes påpeger SØIK, at banken ikke traf passende foranstaltninger, således at midlernes oprindelse kunne fastslås (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 3).

Begrebet midlernes oprindelse dækker over, kan ifølge Finanstillsynet have følgende oprindelser (Finanstillsynet, 2018b, s. 68-69):

- 1) Kundens formue
- 2) Midler, der indgår i transaktionen
- 3) Midler, der er en del af forretningsforbindelsen.

Banker skal i tilfældet af at en kunde er vurderet til at besidde øget risiko anvende skærpet opsyn af midlernes oprindelse. I henhold til afsnit 3.2.3 indeholdte non-residentporteføljen en højere risikoprofil i modsætningen til det Danske Bank og den estiske filial tidligere antog, hvilket i anledning af ovenstående skulle have medført til skærpet opsyn af midlernes oprindelse. Dog er spørgsmålet, om det overhovedet var muligt at klarlægge den oprindelige kilde til midlerne, hvilket ifølge Bruun og Hjejle er en kompliceret opgave:

”Da hvidvask angår transaktioner, der involverer udbytte fra kriminelle handlinger, vil selv en finansiell virksomhed, der lever op til alle lovkrav, sjældent have adgang til oplysninger, der gør det muligt at konstatere, hvorvidt det reelt er kriminelle handlinger, der har generet det pågældende udbytte” (Bruun & Hjejle, 2018, s. 14).

På samme måde var konstatering af den endelige modtager en kompleks proces. En af årsagerne var filialens samarbejde med ni uregulerede russiske mellemmand om kundernes betalinger ud af Rusland (Finanstillsynet, 2018a, s. 7), hvilket besværliggjorde identificering af slutkunders identitet. Desuden var oplysninger om kunderne enten registreret på russisk eller estisk, hvilket komplicerede Danske Bank koncernens arbejde.

Manglerne angivet i dette afsnit påviser, at koncernen, på lige fod med risikovurderingsprocessen, ikke havde indblik i filialens kundekendskabsprocedurer, hvilket medførte til at filialen handlede med andre politikker og kontroller end det nedskrevne fra koncernen, der ligeledes bekræftes af Bruun & Hjejle (Bruun & Hjejle, 2018, s. 6).

3.2.5 Undersøgelses-, notering- og underretningspligt og samarbejdet med tilsynsmyndighederne

Banker har jf. hvidvasklovens kapitel 5 en undersøgelses-, noterings-, underretnings- og opbevaringspligt. For at kunne mindske risikoen for hvidvask, skal virksomheder kunne undersøge formålet med komplekse transaktioner.

I forbindelse med denne afhandling, vil der i denne del af analysen kun være fokus på undersøgelses-, noterings- og underretningspligten, eftersom opbevaringspligten er irrelevant i forhold til Danske Banks hvidvasksag, da en af sagens kernefaktorer er bankens interne undersøgelser og noteringer af kunder samt underretninger til myndigheder på baggrund af mistænkelige kundeaktiviteter. I forbindelse med analysen af undersøgelses-, noterings- og underretningspligt, tages der udgangspunkt i hvidvasklovens §§ 25-26 fra hvidvasklovens kapitel 5.

Situationer med manglende undersøgelses-, noterings- eller underretningspligt

Undersøgelsespligten er stærkt afhængig af risikovurdering samt kundekendskabsprocedurerne, da man først er forpligtet til at undersøge forhold, når man mistænker kunderne for usædvanlig aktivitet. Når kunderne risikomæssigt er undervurderet samtidigt med, at der ikke er tilstrækkelige kundekendskabsoplysninger på kunder, er det meget problematisk at undersøge kundens aktiviteter. Set i lyset af dette, har Danske Bank ikke undersøgt nær så meget, som banken, principielt, skulle have gjort jf. hvidvaskloven § 25 og på baggrund af oplysningerne fra den russiske centralbank samt inspektionsrapporterne fra det estiske finanstilsyn (Bruun & Hjejle, 2018, s. 42). Da højrisikokunder i banken er blevet oprettet med en undervurderende risikovurdering, vil nogle transaktioner anses som værende 'ikke-mistænkelige', hvorimod hvis risikovurderingen havde været i overensstemmelse med gældende lov og internationale standarder, ville nogle overførsler sandsynligvis også blive bemærket som mistænkelige, hvoraf undersøgelsespligten ville træde i kraft.

En faktor, som umiddelbart har spillet en større rolle i ft. undersøgelsespligten er de manglende kundekendskabsoplysninger i den estiske filial. Banken havde gentagende gange fået besked fra det estiske finanstillsyn, at kundekendskabsprocedurerne var bekymrende (Bruun & Hjejle, 2018, s. 41, 43). Dette betyder også, at selv hvis banken havde mistanke om kundernes transaktioner, ville filialen have begrænset information til at kunne foretage en dybdegående undersøgelse af forholdene. Hvis Danske Bank således havde foretaget undersøgelser, ville der være en større risiko for, at disse undersøgelser ikke ville være fuldstændige, hvormed forholdene ikke ville kunne afkræftes. Når undersøgelserne ikke kan konkludere transaktionernes og aktiviteternes formål, grundet manglende oplysninger, er der dermed underretningspligt, da man ikke kan fastslå, at transaktionerne har et påviseligt lovligt formål. Derfor ville koncernen/filialen være nødsaget til at underrette SØIK jf. hvidvasklovens § 26 og EFIU (Estonian Financial Intelligence Unit), hvis mistanken ikke kan afkræftes.

Selvom Danske Bank på baggrund af hvidvasklovens §§ 25-26 har pligt til at undersøge, og i så fald underrette SØIK eller EFIU, har banken umiddelbart ikke foretaget nogle former for underretninger, eftersom Bruun & Hjejle heller ikke nævner dette i deres rapport vedr. Danske Banks non-resident portefølje i Estland. Det kan således fastslås, at selv hvis Danske Bank har foretaget de tilstrækkelige undersøgelser af kundernes aktiviteter jf. hvidvasklovens § 25, har banken ikke opfyldt kravet om at underrette SØIK jf. hvidvasklovens § 26.

Et særligt punkt vedrørende Danske Banks manglende handlinger kan ses i korrespondancen, der foregik mellem det danske finanstillsyn og Danske Bank Group Compliance & AML i 2012, da et brev fra det estiske finanstillsyn blev sendt til det danske finanstillsyn. I brevet fremhævede det estiske finanstillsyn bekymringer, om Danske Banks estiske filial da filialen havde en høj koncentration af forretningskunder i højrisikolande. Derudover fremhævede det estiske finanstillsyn, at disse forretningsforhold umiddelbart ikke var tilfældige, og der var tydelige tegn på identiske risicimønstre i forretningsforholdene (Bruun & Hjejle, 2018, s. 46). Det estiske finanstillsyn gav dermed en hjælpende hånd til det danske finanstillsyn samt Danske Bank, da man advarede om forholdene, hvilket også fik det danske finanstillsyn til at henvende sig til Danske Bank med de modtagne oplysninger.

Det er grundet ovenstående, at Danske Banks forsvarsargument fremhæver bankens fejlende handlinger. Danske Banks Group Compliance & AML fremhævede, at banken var klar over andelen af højrisiko kunder i bankens estiske filial, men at disse kunder var dækket af tilstrækkelige kontroller, som afdækkede risikoen. Derudover valgte Group Compliance & AML at henvise til det estiske finanstillsyns inspektionsrapport fra 2009, hvor tilsynet havde noteret, at den estiske filial havde rettet op på deres mangler (Bruun & Hjejle, 2018, s. 46). Group Compliance & AML har dog umiddelbart ikke vedhæftet kritikken, som også fremgik af det estiske finanstillsyns rapport fra 2009. I rapporten fra 2009 kritiserede det estiske finanstillsyn de manglende kundekendskabsprocedurer og fremhævede også vigtigheden af at kende de reelle ejere, deres forretning og økonomiske aktiviteter, for at sikre branchens troværdighed og compliance med internationale standarder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43).

Svaret fra Danske Banks Group Compliance & AML bekræfter, at banken umiddelbart ikke tog højde for kritikken, hvad angår kundekendskabsprocedurerne. Som det er nævnt tidligere i analysen, er risikovurderingen essentiel ift. undersøgelsespligten, da der kræves mere for at opdage alarmerende forhold på en lavrisikokunde frem for en højrisikokunde. Danske Bank har dermed ikke overholdt deres undersøgelsespligt jf. hvidvasklovens § 25, da risikovurderingen af kunder muligvis ikke er foretaget korrekt i flere tilfælde, da de manglende kundeoplysninger gør risikovurderingen mangelfuld og besværliggør undersøgelse af forholdene.

Det var først efter whistleblowerpåstandene den 27. december 2013, at Danske Bank reagerede kraftigt, eftersom at der denne gang var tale om en medarbejder i banken, der gjorde det klart gennem sine påstande, at der blev foretaget forretning med kriminelle (Bruun & Hjejle, 2018, s. 52). Tegn på svigt af undersøgelsespligten jf. hvidvasklovens § 25 kan bl.a. ses i dette tilfælde, eftersom GIA foretog en undersøgelse af whistleblowerens påstande i begyndelsen af 2014, hvoraf GIA allerede den 13. januar 2014 kunne bekræfte nogle af whistleblowerens påstande (Bruun & Hjejle, 2018, s. 53). Her bekræftede man, at kunder blev oprettet med utilstrækkelige informationer, hvormed de kritiserede kundekendskabsforhold egentlig først blev undersøgt grundigere ca. syv år efter det estiske finanstillsyns første inspektionsrapport efter Danske Banks opkøb af Sampo Bank.

3.2.6 De tre forsvarslinjer

Afsnittet har til formål at beskrive og analysere Danske Bank koncernens ”three lines of defence” (de tre forsvarslinjer). For at kunne tilegne en bedre forståelse af, hvilke faktorer der muligvis har haft en indflydelse på hvidvaskeepisoden i Danske Banks estiske filial, vil Danske Banks tre forsvarslinjer analyseres. I afsnit 2.4 blev der redegjort for de tre forsvarslinjer, som anses for at være en Best Practice model inden for risikostyring i den finansielle sektor, ifølge BIS. Derfor har Danske Bank koncernen ligeledes opbygget sin forsvarsmekanisme ved brug af denne model, hvilket ifølge Bruun & Hjejle, blev gradvist implementeret og først stod færdig i 2014 (Bruun & Hjejle, 2018, s. 38).

De tre forsvarslinjer blev præsenteret af Dansk Bank i deres Corporate Governance rapport fra 2013 (Danske Bank, 2013, s. 20). Modellen skulle ifølge Danske Bank sikre adskillelsen af ansvar og forpligtelser mellem de enkelte enheder indblandet i risikostyringen.

I Danske Banks Corporate Governance rapport angives det, at den første forsvarslinje bestod af forretningsenhederne og serviceorganisationen, der skulle have en uafhængig risikofunktion indordnet i koncernens overordnede risikopolitikker. Derudover er det den første forsvarslinjes opgave, at fremskaffe og vedligeholde procedurer, systemer og kontroller (Danske Bank, 2013, s. 20).

Den anden forsvarslinje udgør koncernens Group Risk Management og Group Finance & Legal, hvormed compliancefunktionen ligeledes indgår. Den anden linjes opgave er, ifølge Danske Bank, at overvåge forretningsenhederne og dermed overvåge om organisationen opererer inden for koncernens risikopolitikker (Danske Bank, 2013, s. 20).

Den tredje forsvarslinje består af en intern revisionsfunktion, hvis opgave ikke er uddybet i Corporate Governance rapporten fra 2013, men ifølge Danske Bank i 2006, var den interne revisionsfunktions opgave at tilse, at koncernen havde en god administrativ og regnskabsmæssig praksis og at de interne kontrolprocedurer var fyldestgørende (Danske Bank, 2006b).

De ovenstående tre forsvarslinjer, har ifølge Finanstilsynet, virket ineffektivt og indeholdt mangler i håndtering af den estiske filials udfordringer, hvilket kan være en af årsagerne til hvidvasksagens omfang i Estland. Den manglende effektivitet i alle tre forsvarslinjer, har ifølge Danske Bank været en usædvanlig episode, som banken ligeledes har kommenteret på således:

”... at et sådan simultant sammenbrud af alle tre forsvarslinjer er en risiko, der fra et ledelsesperspektiv må anses som en risiko med lav sandsynlighed” (Finanstilsynet, 2018a, s. 4).

Ovenstående kommentar peger i retningen af, at Danske Bank ikke har været forberedt på et muligt sammenbrud af alle tre forsvarslinjer, hvilket kan skyldes en manglende handlingsplan for at tackle et sammenbrud af alle tre forsvarslinjer. Derfor vil nedenstående afsnit prøve at klarlægge de bagvedliggende faktorer, der kan have spillet en rolle for sammenbruddet.

Første forsvarslinje

I Danske Banks Corporate Governance rapport er den første forsvarslinje defineret som en uafhængig risikofunktion, der arbejder i overensstemmelse med koncernens overordnede risikoprofil. Her er det som udgangspunkt forretningsenhederne i koncernen, der varetager den uafhængige risikofunktion. Det er bl.a. første forsvarslinje, der har til opgave at udføre opgaverne nedskrevet i hvidvasklovens § 11 stk. 1., hvor nødvendige oplysninger vedrørende kunder indhentes og kontrolleres. Denne forsvarslinje skal ligeledes arbejde i overensstemmelse med Danske Banks overordnede risikovurdering, der foretages med udgangspunkt i forretningsmodellen jf. hvidvasklovens § 7 stk. 1., hvor bl.a. kundetyper, produkter, tjenesteydelser indgår i vurderingen. Ydermere skal der være tilstrækkeligt med skriftlige politikker, procedurer og kontroller jf. hvidvaskloven § 8, stk. 1., som bl.a. skal indeholde en vejledning omhandlende udførelsen af kundekendskabsprocedurerne. Disse skriftlige politikker, procedurer og kontroller, skal kunne hjælpe banken med at tilpasse aktiviteterne i overensstemmelse med loven.

Den estiske filial, som på daværende tidspunkt var en af forretningsenhederne i Danske Bank koncernen, indgik i den første forsvarslinje og dermed var pålagt ovenstående nævnte forhold i hvidvaskloven. Ifølge Finanstilsynet, har den estiske filial, trods den høje risiko i non-resident porteføljen, ikke havde fokus på at indføre effektive foranstaltninger imod hvidvask (Finanstilsynet, 2018a, s. 3). Ligeledes sigter SØIK Danske Bank i at overtræde hvidvaskloven, hvilket er grundet utilstrækkelig kontrol af filialens overholdelse af internationale retningslinjer og manglende uddannelse af personalet indenfor hvidvask og AML-procedurerne (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 1-2). Her påpeges det af SØIK, at de ovenstående mangler overtræder blandt andet hvidvaskloven § 8, stk. 1, der indebærer at have tilstrækkelige skriftlige politikker, procedurer og kontroller. Det var,

i Danske Banks Corporate Governance rapport, tydeligt formuleret, at den første forsvarslinje var organiseret til for at kunne opretholde de nødvendige kompetencer, procedurer og kontroller, og dermed være opdateret med de anførte krav til hvidvaskloven, hvilket Finanstilsynet og SØIK mener, at den første forsvarslinje ikke har formået at gøre. I henhold til IIA-anbefalinger, skal ledelsen der har ansvaret for første forsvarslinje, opretholde effektive interne kontroller og kontrolproducerer i første forsvarslinje. Som udgangspunkt kan den involverede ledelse have overset manglerne i den estiske filials første forsvarslinje og derfor have været ubevidste angående de antagende mangler. Derudover understreger IIA, at der skal være tilstrækkelig med ledelses- og tilsynskontroller tilstede, for at opretholde en effektiv første forsvarslinje (IIA, 2013, s. 3). Ledelses- og tilsynskontrol har ifølge Finanstilsynet og SØIK været manglende i Danske Bank koncernen og koncernens første forsvarslinje, hvilket trodser IIA's anbefalinger og ligeledes overtræder hvidvaskloven § 8 (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 1-2).

Udover manglerne hos den første forsvarslinje i den estiske filial, var der ifølge Finanstilsynet, ligeledes mangler i den første forsvarslinje i København, som på daværende tidspunkt var opkaldt 'Business Banking'. Finanstilsynet understreger, at manglerne i den estiske filial ikke blev identificeret af Business Banking (Finanstilsynet, 2018a, s. 4). Dette tyder på, at der har eksisteret forhold, som har resulteret i manglende indsigt og kommunikation imellem Business Banking i København og den estiske filial. Disse mangler i koncernens første forsvarslinje, kan have været en af mange faktorer, der medførte til hvidvasksagen i Estland. Lignende episoder med manglende indsigt i koncernens filialer, har fundet sted i andre banker. Board of Banking Supervision (BoBS), som havde til opgave at undersøge den britiske Barings Banks kollaps, konkluderede i en rapport, at kollapsedet bl.a. skyldtes utilstrækkeligt ledelsestilsyn af filialen i Singapore fra hovedkontoret i London (Board of Banking Supervision, 1995, s. 121-123). Derudover konkluderede BoBS, at der hos filialen i Singapore ikke var implementeret de rette kontroller, hvilket kan siges at være de selvsamme mangler, som SØIK påpeger i Danske Banks estiske filial (Statsadvokaten for SØIK, 2018).

Grundet Finanstilsynets og SØIKs anførte mangler i Danske Bank koncernens første forsvarslinje, er det hensigtsmæssigt at vurdere den anden forsvarslinjes funktion, eftersom de tre forsvarslinjer sammen udgør en komplet forsvarsmekanisme, der er afhængige af hinandens effektivitet.

Anden forsvarslinje

Den anden forsvarslinje består blandt andet af en compliance- og risikovurderingsafdeling. Danske Bank koncernens anden forsvarslinje varetages af Group Risk Management og Group Finance & Legal (Danske Bank, 2013, s. 20).

I henhold til dansk ret er Danske Bank jf. Bek. nr. 1026 § 17, stk. 2., forpligtet i at have en complianceafdeling, der specifikt har til opgave at vurdere den lovgivningsmæssige risici. Derudover forpligter hvidvasklovens § 8, stk. 3. Danske Bank i at udpege en complianceansvarlig på ledelsesniveau, som har til opgave at kontrollere og vurdere de indførte foranstaltninger i henhold til hvidvasklovens § 8, stk. 1. Ifølge BCBS, der fremsætter best practice inden for banksektoren, skal en compliancefunktion være selvstændig, der kan opnås ved at indføre følgende fire tiltag (BCBS, 2005, s. 10):

1. Funktionen skal have en formel status
2. Der skal være en complianceansvarlig
3. Mulige interessekonflikter mellem complianceansvar og ethvert andet ansvar, skal ikke være tilstede for de ansatte.
4. Der skal være adgang til nødvendige oplysninger for udførelsen af compliance opgaven.

Danske Bank understreger, at denne funktion er opbygget selvstændigt – dog uddybes ikke, hvordan compliance funktionens selvstændighed opnås. Ligeledes defineres compliancefunktionens overordnede ansvarsområder, som overvågning af gældende love, markedsstandarder og interne regler samt identificering af væsentlige compliancerisici (Danske Bank , 2018).

Den anden forsvarslinje kan, ligeledes med den første forsvarslinje, have indeholdt mangler. Ifølge IIA, skal den anden forsvarslinje være behjælpelig med indførsel og overvågning af kontroller i første forsvarslinje (IIA, 2013, s. 4). Derfor kan de opstående mangler i første forsvarslinje være grundet manglende indgreb fra anden forsvarslinje.

Ifølge Finanstilsynet, har en af manglerne i den anden forsvarslinje været en svag integration af koncernens risikostyring, herunder overvågning og rapportering i den estiske filial (Finanstilsynet, 2018a, s. 4). Dette bakkes op af SØIK, der mener, at Danske Bank overtrådte hvidvaskloven ved ikke

at forbedre ovenstående forhold (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 2). Derudover påpeger Finanstilsynet, at manglen ikke var noteret som en compliancerisiko i bankens ledelsesrapport (Finanstilsynet, 2018a, s. 4), hvormed ledelsen kan have været ubevidste omkring forholdene. Den manglende notering af compliancerisikoen, modarbejder BCBS anbefalinger ift. en effektiv compliancefunktion, da BCBS fremhæver, at en compliancefunktion regelmæssigt skal informere ledelsen om compliancerelaterede emner (BCBS, 2005, s. 14).

Personalet i Danske Bank var ligeledes ikke instrueret eller uddannet i hvidvasklovens regler og bankens AML-procedurer, hvilket ifølge SØIK overtræder hvidvasklovens § 8, stk. 6. (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 1-2). Uddannelsen af personalet i hvidvaskloven er, ifølge BCBS, en af compliancefunktionens opgaver. Dette skal ske ved at støtte de relevante ledere med uddannelsen af personalet indenfor compliancerelaterede emner og indførelsen af vejledninger til personalet omkring implementering af love, regler og politikker (BCBS, 2005, s. 13-14). Derfor kan ovenstående forhold være begrundet en ineffektiv compliancefunktion, der ikke har efterlevet best practice og hvidvasklovens forskrifter indenfor området. Manglende uddannelse af personalet indenfor complianceområdet, er dog et udbredt problem blandt complianceafdelinger verden over. I en undersøgelse foretaget blandt medlemsjurisdiktioner i BCBS, er utilstrækkeligt compliancekultur og træning indenfor complianceområdet den anden mest rapporterede complianceproblem i undersøgelsen, der kun overgås af manglende indsættelse og bibeholdelse af compliancepolitikker og procedurer (BCBS, 2008, s. 12-13).

Derudover fremhæver SØIK, at der i dele af den angivet hvidvaskningsperiode, ikke var udpeget en complianceansvarlig på ledelsesniveau (Statsadvokaten for SØIK, 2018, s. 1), hvilket ikke har opfyldt kravene i hvidvasklovens § 8, stk. 3, der forpligter banker i at udpege en complianceansvarlig på ledelsesniveau. Arbejdsopgaverne for complianceansvarlige er, at kontrollere og vurdere de indsatte procedurer, hvilket muligvis ikke har fundet sted i de perioder, hvor der ingen complianceansvarlig var. Nødvendigheden i at have en complianceansvarlig fremhæves ligeledes af BCBS, der anser funktionens opgave som koordinering af bankens compliancerisici (BCBS, 2005, s. 10-11). Ansvar for at indførelsen af complianceansvarlige, er ifølge hvidvaskloven § 8, stk. 3. og BCBS' best practice, hos den daglige ledelse. Desuden påpeges det, at ledelsen udover at ansætte complianceansvarlig også skal vurdere, om bankens complianceafdeling fungerer effektivt og arbejder i overensstemmelse med principperne (BCBS, 2005, s. 10). En af årsagerne til manglende

uddannelse af personalet i filialer indenfor bl.a. hvidvaskområdet, kan bl.a. skyldes udfordringerne i cross border bankning og den juridiske sondring mellem filialer og datterselskaber (Ingves, 2007, s. 2-3).

Som følge af Finanstilsynets og SØIKs fremhævede mangler i Danske Banks anden forsvarslinje, vil kommende afsnit analysere den tredje forsvarslinje, hvis hovedopgave er at overvåge de forrige forsvarslinjer. De mangler, der muligvis var tilstede i de to første forsvarslinjer, kan indikere, at den tredje forsvarslinje ligeledes har indeholdt mangler og dermed også en risiko for misligholdelse af sine forpligtelser.

Tredje forsvarslinje

Den interne revisionsfunktion, der udgør den tredje forsvarslinje i Danske Bank, er ifølge banken, ansvarlig for revisionen af både første og anden forsvarslinje, med formålet om at bekræfte tilstrækkeligheden og vurdere effektiviteten af de implementerede interne kontroller (Danske Bank, 2018, s. 2).

Danske Bank er, i henhold til hvidvaskloven, ikke obligeret til at indføre en intern revisionsafdeling, men grundet Danske Banks status som finansiel virksomhed, gælder Bek. 1912., der forpligter indførelsen af en intern revisionsafdeling jf. Bek. 1912 § 17, stk. 3. Ifølge bekendtgørelsen, skal finansielle virksomheder indføre en intern revisions afdeling, hvis der i de seneste to regnskabsår på balancetidspunktet i gennemsnittet har været 125 eller flere fuldtidsansatte. Dette krav opfyldte Danske Bank, da banken tilbage i 2007-2008 havde mere end 23.000 fuldtidsansatte (Danske Bank, 2008, s. 23). Danske Bank skal udover ovenstående krav, efterleve hvidvasklovens § 8 stk. 4., der pålægger bestyrelsen ansvaret for at sikre, at den interne revision effektivt overvåger og evaluerer politikker, procedurer og kontroller jf. kravene i hvidvaskloven. Desuden skal denne forsvarslinje give den øverste ledelse og bestyrelse en sikkerhed baseret på det højeste niveau af uafhængighed og objektivitet i organisationen (IIA, 2013, s. 5). Dette fremgår ligeledes i Bek. nr. 1912 § 18, stk. 1., der lovmæssigt påkræver, at denne funktion fungerer uafhængigt af den daglige ledelse. Bibeholdelsen af denne uafhængighed redegøres i Bek. nr. 1912 Bilag 4, afsnit 1.2.

Finanstilsynet angiver, at den estiske filials interne revisionsafdeling ikke var tilstrækkeligt integreret i koncernens interne revision (Finanstilsynet, 2018a, s. 4). Dette modarbejder BCBS' vejledninger,

som fremhæver, at der i koncerner skal være implementeret en effektiv intern revisionsafdeling, der indordner samme politikker, strukturer og risikoforståelse for alle interne revisionsafdelinger i koncernen (BCBS, 2011, s. 11). Desuden påpeger Finanstilsynet, at den interne revision i Estland var organiseret således, at den rapporterede til filialdirektøren fremfor en mere uafhængig enhed (Finanstilsynet, 2018a, s. 4). Som udgangspunkt kan dette forhold modarbejde uafhængighedsprincipperne jf. Bek. nr. 1912 § 18, stk. 1., der fremsætter at den interne revision skal være uafhængig fra den daglige ledelse. På samme måde understreger BCBS vigtigheden i at bevare denne uafhængighed for at skabe en effektiv intern revision i bankerne (BCBS, 2011, s. 4-5), der ligeledes bakkes op af IIA og deres anbefalede guidance nr. 1110 (The IIA Research Foundation, 2003, s. 4).

De ovenstående mangler, kan ligeledes skyldes manglende indgreb fra bestyrelsen, der på baggrund af hvidvasklovens § 8 stk. 4., var forpligtet til at sikre hvorvidt bankens interne revisions overvågning og evaluering de indsatte politikker, procedurer og kontroller fungerer efter hvidvasklovens forskrifter.

3.2.7 Institutionaliseringsgraden i den estiske compliancefunktion

Efter omdannelsen fra datterselskab til filial i 2008 blev der foretaget en intern revision af hvidvaskforebyggende foranstaltninger hos den estiske filial. I revisionsrapporten af 29. april 2008 gav GIA den estiske filial den næstbedste rating ud af fem, hvoraf de bl.a. bemærkede, at kundekendskabsprocedurer havde forbedret sig betydeligt. Derudover fik filialen også rapporter fra Group Compliance & AML i 2009, hvor størstedelen af bemærkningerne var grønne (grøn = bedste rating ud af tre) og rapporterne om hvidvask indeholdte ingen bemærkninger vedrørende Estland (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43). Dette indikerer, at den estiske filial efter bemærkninger i 2007, fik igangsat procedurerne, hvormed bankens institutionaliseringsgrad forbedres fra indkodningsfase mod vedtagelsesfasen, eftersom de nedskrevne regler ikke blot længere er på papir, men udføres hovedsageligt som rutine.

Skiftet fra indkodningsfasen til vedtagelsesfasen bekræftes også delvis gennem det estiske finanstilsyn, eftersom tilsynet foretog en inspektion i juni 2009, som var på baggrund af bemærkninger fra 2007. Den 15. oktober 2009 udkom den endelige inspektionsrapport. Ifølge

resumeet fra rapporten, havde medarbejderne i den estiske filial den holdning, at målsætninger mht. overholdelse af lovkrav var betydeligt forbedret. Det estiske finanstillsyn kunne også bekræfte, at filialen havde ændret eller opdateret de interne procedurer på lige fod med lovkravene i 2008. Dog bemærkede tilsynet dog, at der fortsat var dokumentation vedr. kunder og deres aktiviteter, som ikke var i overensstemmelse med lovgivning eller interne procedurer (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43). På baggrund af disse mangler kunne det derfor også siges, at Danske Bank havde den ene fod i vedtagelsesfasen og den anden i indkodningsfasen, eftersom disse mangler på kundekendskabsområdet delvis hev banken tilbage mod indkodningsfasen.

I 2010 bliver banken nævnt i medierne i forbindelse med hvidvaskaktiviteter som vedrører et valutavekslingsselskab og en kunde (ingen yderligere oplysninger vedr. kunden fremgår af rapporten). På baggrund af dette blev der taget initiativer i den estiske filial, som ikke videregives i Bruun & Hjejle rapporten, da de af retlige forpligtelser ikke er berettiget til at videregive initiativerne. Der er dog umiddelbart ikke tegn på, at disse initiativer har været en generel forbedring på hvidvaskområdet, eftersom GIA efterfølgende foretog en intern revision af compliance og hvidvaskforebyggelse. Den 26. august 2011 afgav GIA revisionsrapporten, hvoraf ratingerne her blev hhv. næstbedste rating ud af fem til compliance og tredjebedste rating ud af fem til hvidvaskforebyggelse. Kritikken til hvidvaskforebyggelse, fremhævede rapporten, at der fortsat forekommer for mange afvigelser i forhold til de obligatoriske dokumentationskrav (Bruun & Hjejle, 2018, s. 43-45). Banken var derfor stadig ikke fuldkommen inde i vedtagelsesfasen, hvad angår institutionaliseringen, eftersom de nedskrevne procedurer ikke blev fulgt i sådan en grad, at den estiske filial kan beskrives som værende fuldstændig i vedtagelsesfasen.

Der var dog tegn på, at banken kæmpede med at forbedre institutionaliseringsgraden, eftersom endnu en rapport fra GIA den 14. november 2011 gav filialen den næstbedste rating ud af fem på kundelegitimationsprocedurer. Her blev det bl.a. bemærket, at kravene generelt blev fulgt, og de fleste mangler, der blev konstateret under revisionen, blev tilrettet (Bruun & Hjejle, 2018, s. 45).

Det estiske finanstillsyn havde dog i mellemtiden videregivet deres bekymringer, hvad angår den estiske filial, til det danske finanstillsyn, eftersom det estiske tilsyn mente, at der var nogle alvorlige problemstillinger vedr. AML. På baggrund af dette blev der fra det danske finanstillsyns side rettet henvendelse til Danske Banks Group Compliance & AML den 13. februar 2012. Grundet

henvendelsen foretog Group Compliance & AML et besøg hos filialen den 7. maj 2012, hvilket filialen var blevet informeret om på forhånd i et brev fra den 3. april 2012. Group Compliance & AML bemærkede, at filialen havde særligt fokus på udadgående betalinger og disse blev kontrolleret og screenet efter de gældende regler. Det blev dog tilføjet, at indkommende betalinger ikke blev screenet, hvorfor dette kunne være et forbedringspunkt (Bruun & Hjejle, 2018, s. 46-47). Group Compliance & AML fandt dermed ikke større bemærkninger, og risikoanalysen fra 2012 vedrørende den estiske filial blev på alle områder vurderet grønne (bedste ud af tre), hvoraf kun to områder blev markeret gule (næstbedste rating ud af tre).

På baggrund af ovenstående er der dermed tegn på, at den estiske filials compliancefunktioner fra perioden 26. august 2011 til 7. maj 2012 rykkede sig ud af indkodningsfasen, og fastsatte sig forholdsvist tungt på vedtagelsesfasen (ifølge rapporterne fra Group Compliance & AML. Ingen rapporter fra tilsynsmyndighederne kan, i mellemtiden, bekræfte forholdene) (Bruun & Hjejle, 2018, s. 46).

I juni 2012 fik Danske Bank alligevel ni påbud og fire risikooplysninger vedrørende hvidvask. Dette vedrørte dog aktiviteterne i Danmark, hvorfor bestyrelsen traf en beslutning om, at hvidvaskforebyggelse ikke blot skulle efterleve påbuddene, men derimod havde banken en ambition om at blive "Best in Class" inden for hvidvaskforebyggelse. Dette resulterer i, at det danske finanstilsyn allerede den 12. november 2012 erklærede, at Danske Bank havde opfyldt alle påbud og risikooplysninger, der blev udstedt juni 2012 (Bruun & Hjejle, 2018, s. 47). Dermed var Danske Bank på koncernniveau på dette tidspunkt klart inde i vedtagelsesfasen, og muligvis på ved imod reproduktionsfasen, eftersom initiativerne af hvidvaskningsforebyggelsen havde skabt tilfredsstillende resultater hos det danske finanstilsyn. Denne vurdering af institutionaliseringsgraden vedrører dog Danske Bank på koncernniveau, hvorfor compliancefunktionen hos den estiske filial ikke nødvendigvis kan placeres i samme fase. Der blev dog den 30. november 2012 afgivet en rapport fra GIA vedrørende hvidvaskforebyggende foranstaltninger i den estiske filial, hvoraf der af rapporten blev givet den bedste rating ud af fire (Bruun & Hjejle, 2018, s. 47), hvorfor det forsvarligt kan antages, at den estiske filial befinder sig i samme institutionaliseringsområde som på koncernniveau.

Den 25. april 2013 havde den estiske filial et møde med bestyrelsesformanden for det estiske finanstillsyn. Filialen tog referat af mødet, som blev revideret af det estiske finanstillsyn. Referatet fremhævede GIAs rapportering og der var også tilknyttet svar fra det estiske finanstillsyn. Ifølge referatet indrømmede det estiske finanstillsyn også, at bankens interne AML-reguleringer er på et tilfredsstillende niveau, hvad angår compliance krav (Bruun & Hjejle, 2018, s. 48). Dermed var der tegn på, at den estiske filials compliancefunktioner havde potentiale til at kunne indtræde i reproduktionsfasen som angivet i forrige afsnit. Dette krævede dog, at banken kunne opretholde rutinerne i sådan en grad, at disse blot blev ubevidste handlinger uden større omtanke bag handlingerne. På baggrund af GIAs rapport fra 1. august 2013 opnåede den estiske filial ikke en tilstrækkelig præstation til at filialen kan placeres i reproduktionsfasen. Rapporten gav filialen den næstbedste rating ud af fire på kundekendskabsprocedurer. Kundekendskabsdokumentationen var generelt tilfredsstillende, men der var fortsat flere problemer, som krævede forbedringer (Bruun & Hjejle, 2018, s. 50). Dermed blev rutinerne generelt fulgt, men aldrig i sådan en grad, at disse handlinger var blevet til ubevidste handlinger, hvorfor filialen bibeholder sin institutionaliseringsgrad i vedtagelsesfasen ved slutningen af driftsfasen.

3.2.8 Delkonklusion

Ved omdannelsen fra datterselskab til filial blev mistede Sampo Pank sin selvstændighed som juridisk enhed. Dette betød at, Danske Bank A/S i Danmark, fik tillagt et stort ansvar i hvidvasksagen i den estiske filial, eftersom filialen ikke længere var en selvstændig juridisk enhed, men derimod en del af Danske Bank A/S, som således hæftede for situationen. Dermed skulle filialens risikostyringsprocesser være i overensstemmelse med koncernens retningslinjer.

I driftsfasen leverede den estiske filial ikke op til de forebyggende foranstaltninger i hvidvaskloven. Dette er grundet af, at den estiske filial på mange punkter ikke var omfattet af Danske Banks risikopolitikker, som resulterede i, at filialen kontrollerede sig selv. En af årsagerne til den manglende indblanding fra Danske Bank koncernens side kan være på baggrund af GIA's rapporter mellem årene 2011-2013, der leverede positive feedback vedrørende hvidvaskpraksis i filialen. Ligeledes var der ikke tegn på mistænkelige forhold fra filialens ledelse indtil whistleblowerrapporten i udgangen af 2013. Hermed skal det nævnes, at det virker usædvanligt, at man på baggrund af GIA's rapporter tillader filialen at være selvstyrende. I stedet for filialens mulighed for selvstyre burde hvidvasklovens

§ 9, stk. 1 være indført, således at filialen var underlagt koncernens fælles politikker, procedurer og kontroller.

På baggrund af forskellene i risikostyringen mellem koncern og filial, resulterede dette i, at filialens risikoprofil af non-resident porteføljen var fejlvurderet i forhold til de faktiske forhold. Eksempelvis indeholdte porteføljen mellemmand, som repræsenterede ukendte kunder, og dermed var der tegn på, at filialen ikke havde foretaget de korrekte sikkerhedsforanstaltningen i forhold til den faktiske risiko. Ligeledes befandt der kommanditselskaber i porteføljen, der bl.a. havde samme adresse og direktør i Danmark, hvilket burde have rejst røde flag hos Danske Bank, og dermed også underrette forholdene til SØIK og estiske EFIU (Estonian Financial Intelligence Unit). Forskellen mellem filialens og koncernens risikostyrings- og kontrolsystemer muliggjorde, ifølge SØIK, at etablering af valutalines kunne foretages udenom koncernens kontroller, og dermed en risiko for, at potentielle mildere forhold i den estiske filial ville betyde lettere adgang til valutalines, der muligvis kunne bruges til hvidvask. Filialens russiske kunder udgjorde 8 pct. af hele kundemassen, men stod for 35% af filialens indtjening, hvilket burde have vækket opmærksomhed i Danske Bank, da Rusland bl.a. også fremgår som et land med høj CP Index (Corruption Perception) iflg. Transparency International, hvilket fremhæves som en risikofaktor af hvidvasklovens bilag 3.

På baggrund af en fejlvurdering i non-resident porteføljens risikoprofil, opstod en opfattelse af, at risikoen blev imødegået af de eksisterende kundekendskabsprocedurer. Dette medførte til, at filialen ikke havde tilstrækkelige kundekendskabsprocedurer, som kunne nedsætte non-resident porteføljens risiko. Det er vurderet til, at Danske Banks estiske filial ikke havde den nødvendige kendskab til kunderne og kun delvis opfyldte kravene i forhold til hvidvasklovens § 11 stk. 1, dels fordi reelle ejere ikke blev registeret og derudover blev kunderne i porteføljen ikke screenet for politisk eksponering. Desuden tilføjes det af SØIK, at den estiske filial havde problemer med sporingen af de oprindelige kilder til de overførte midler eller den endelige modtager, hvilket kan skyldes samarbejdet med mellemmand, der besværliggjorde sporingen.

Rapporten fra Bruun & Hjejle bekræfter, at Danske Bank har haft en falsk sikkerhed mht. den estiske filials hvidvaskforebyggende procedurer indtil afsløringerne i whistleblowerrapporten. Eftersom filialen havde sin egen it-plattform, dækkede filialens kundesystemer ikke på samme måde som i resten af koncernen, der var forbundet til koncernens it-plattform. Dette betød, at transaktions- og

risikooovervågninger ikke var tilstrækkelige og koncernens opfattelse af den høje risiko på non-resident kunder blev imødegået med opsatte kontroller var en fejlvurdering. Derudover var de mangelfuld kundekendskabsprocedurer årsag til, at der eksisterede utilstrækkelig viden om kunder, deres reelle ejere, interesser, likvider midlers oprindelser, screening af kunder og en manglende reaktion fra filialens side ift. de mistænkelige kunder og transaktioner. De manglende kundeoplysninger og de undervurderede risici var dermed årsag til, at undersøgelses- og underretningspligterne ikke blev opretholdt efter forventning og dermed en misligholdelse af hvidvasklovens §§ 25-26.

Implementering af funktionerne i de tre forsvarslinjer, som lovmæssigt er påkrævet, er blevet opfyldt – dog med undtagelse af implementering af en complianceansvarlig, der henhold til hvidvaskloven § 8, stk. 3, skulle have været til stede i koncernen. Dermed kan effektiviteten af den samlede forsvarsmekanisme diskuteres, eftersom der ifølge Finanstilsynet og SØIK har været mangler i alle forsvarslinjer, hvor nogle af manglerne kan være så væsentlige, at disse åbnede muligheden for brugen af filialen til kriminelle aktiviteter (Finanstilsynet, 2018a, s. 17). De fremhævede mangler starter i første forsvarslinje med blandt andet manglende effektive foranstaltninger. Ligeledes var der utilstrækkeligt med kontrol af filialens overholdelse af retningslinjerne og manglende uddannelse af personalet, der medfører i overtrædelse af hvidvasklovens § 8, stk. 1.

Efterfulgt af den første forsvarslinje, har den anden forsvarslinje i Estland indeholdt mangler, da den har arbejdet med andre risikostyrings-, overvågnings- og rapporteringsprocedurer end koncernen. Da disse mangler ikke blev noteret som compliancerisici, kan ledelsen have været ubevidst omkring forholdene i filialen. Ligeledes manglede personalet uddannelse indenfor hvidvaskområdet, hvilket overtræder hvidvasklovens § 8, stk. 6.

Den tredje og sidste forsvarslinje har i den estiske filial ikke været tilstrækkeligt integreret i koncernen, hvilket kan have medført, at filialen arbejdede med andre politikker, strukturer og risikoforståelse. Herudover rapporterede den estiske filials interne revision til ledelsen, hvilket kan modarbejde uafhængighedsprincippet jf. Bek. nr. 1912 § 18, stk. 1.

De tre forsvarslinjer danner en samlet fælles forsvarsmekanisme, der i fællesskab overvåger processerne fra forretningsenhederne til direktionen og dermed minimerer risikoen for hvidvask.

Foreliggende opnås kun i tilfældet af, at alle tre forsvarslinjer fungerer effektivt, hvilket ifølge Finanstilsynet og SØIK ikke har været tilfældet, da der pointeres at alle forsvarslinjer har indeholdt mangler.

I forhold til filialens institutionalisering af compliancefunktionen i den estiske filial, startede filialen fortsat ved indkodningsfasen fra erhvervelsesfasen. Igennem perioden 2008-2013 modtog filialen fortsat kritik af det estiske finanstilsyn i forhold til de interne kontroller og procedurer på hvidvaskområdet. Ved samme tidsrum fik Danske Bank koncernen i Danmark tildelt påbud af Finanstilsynet, hvilket gjorde, at Danske Bank på koncernniveau foretog tiltag i forhold til forbedring på complianceområdet, hvad angår hvidvask. Dette resulterede i, at filialen faktisk fik implementeret forbedrende complianceforhold, men med fortsatte enkelte mangler, således at filialen indtrådte i vedtagelsesfasen ved udgangen af driftsfasen.

3.3 Lukningsfasen (2014-2015)

3.3.1 Whistleblowerordningen

For at virksomheder skal kunne operere funktionelt og troværdigt over for omverdenen, er det ikke blot tilstrækkeligt, at der findes intern/ekstern revision tilstede for at sikre, at der ikke sker fejl eller lovovertrædelser af alvorlig karakter. I en revisionspåtegning er der naturligvis en grad af sikkerhed for, at virksomheder driver forretning inden for lovens rammer. Når virksomheder udvikler sig til noget større, er det et lovkrav, at der findes en whistleblowerordningen, således at også medarbejdere anonymt kan træde i karakter og indrapportere virksomhedens ugerninger jf. hvidvasklovens § 35. Det var eksempelvis whistlebloweren Howard Wilkinson, der fik igangsat en dybdegående intern revision hos Danske Banks estiske filial på baggrund af påstande om bankens forretningsforbindelser med kriminelle kunder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 52-53). I denne del af analysen vil vi tage udgangspunkt § 35-36 fra hvidvasklovens kapitel 7.

Hvidvasklovens § 35-36 er forholdsvis identiske med bekendtgørelsen om lov om finansiel virksomheds § 75a-75b. Dermed er whistleblowerordningen ikke blot gældende for situationer, der angår hvidvask, men så længe der er tale om finansielle virksomheder.

Det er altid risikabelt, at udtræde som en whistleblower, da der altid er risiko for, at hvidvasklovens § 35 fejler, hvad angår anonymitet, hvormed whistlebloweren kan udstilles. Der er dog ingen beviser eller indikationer for, at Danske Bank ikke har overholdt deres tavshedspligt mht. anonymiteten af whistlebloweren, selvom whistlebloweren Howard Wilkinson følte sig nødsaget til at træde ud fire år efter hans whistleblowerrapporter. Årsagen bag dette var, at et estisk medie omtalte ham i en længere gennemgang af sagen, hvor anonyme kilder udtaler sig om Howard Wilkinson. I artiklen fremhæves Wilkinsons rolle i den estiske filial, hvor det påstås at han og hans underordnede servicerede de såkaldte non-resident kunder, som han var med til at indrapportere via whistleblowerordningen. Howard Wilkinson var chef for Danske Markets i Baltikum og var ansvarlig for investeringsrådgivning og økonomiske analyser. Derfor siger Wilkinson også direkte til Berlingske, at det ikke er muligt for ham at kommentere vedr. hans rolle ifm. de lyssky kunder og mistænkelige aktiviteter (Lund & Bendtsen, Den britiske bankmand, der pustede liv i Danske Banks hvidvaskmareridt, 2018). Eftersom der ikke er beviser for, at Danske Bank har lækket disse oplysninger, kan dette såvel være kommet fra en kunde af Danske Bank eller en medarbejder fra tilsynsmyndighederne, og dermed er der ingen indikationer for, at Danske Bank har overtrådt hvidvasklovens § 35.

På baggrund af ovenstående skal det dog påpeges, at anonymiteten løftes fire år efter afgivelsen af whistleblowerrapporterne, hvorfor der også skal tages højde for sagens udvikling og medieafdækning, som resulterer i en betydelig niveauændring ift. kendskabsgrad og undersøgelsesvilje fra mediernes side. Det kan naturligvis diskuteres, hvor længe man kan forvente anonymiteten holder stand, eftersom Howard Wilkinsons navn først træder frem fire år efter handlingen. Dette ændrer dog ikke på kravet for anonymitet jf. hvidvasklovens § 35, hvorfor de anonyme kilder, der nævnte ham ved navn til det estiske medie, kan have brudt deres tavshedspligt.

Whistleblowerrapporterne har muligvis påvirket Howard Wilkinsons rolle hos Danske Bank, eftersom han forlod banken i april 2014 - kort efter han indleverede hans sidste whistleblowerrapport. Ifølge hvidvasklovens § 36, må der ikke ske ufordelagtig behandling eller ufordelagtige følger på baggrund af en medarbejders whistleblowerindberetninger. Årsagen til Howard Wilkinsons stop hos Danske Bank vides ikke, men der er flere faktorer fra begge parter, der kan have spillet en rolle i udfaldet. Når det gælder whistleblowere, er der fokus på ufordelagtige følger, eftersom en whistleblower potentielt skader sin egen virksomhed, hvis der er tale om alvorlige forhold. Her kan

medarbejdere dermed fremstå som illoyale overfor virksomheden, hvorfor de muligvis ikke kan bibeholde deres job, da deres arbejdsrolle vil blive påvirket på baggrund af manglende troværdighed mellem medarbejder og arbejdsgiver/virksomhed (Finanstilsynet, 2018b, s. 126-129). Der er umiddelbart ingen tegn på, at Danske Bank brød hvidvasklovens § 36, eftersom at dette ville betyde, at Howard Wilkinson ville være berettiget til en godtgørelse i overensstemmelse med ligebehandlingsloven (Finanstilsynet, 2018b, s. 129), hvilket ikke nævnes fra hverken Danske Banks eller Wilkinsons side.

Indberetninger til en whistleblowerordning er ikke en let beslutning for medarbejdere. Derfor skal medarbejderne også have den rette beskyttelse efterfølgende jf. hvidvasklovens § 35-36, da indberetningen kan have massiv betydning for den enkelte medarbejder. Et eksempel på en udstødt medarbejder, er Dorte Schmidt, der tilbage i 2001 arbejdede ved EU's statiske kontor, hvor en større del af arbejdet var udliciteret til eksterne firmaer. Hun modtog en regning fra et firma på en opgave, som endnu ikke var blevet lavet, hvorfor hun nægtede at godkende regningen. Efterfølgende gik firmaet til Dortes leder, som seks måneder senere underskrev og betalte regningen. Dette fik Dorte til at sende en klage. Eftersom EU's bureaukratiske led er lange og tidskrævende, skulle klagen igennem en længere proces, da den skulle fra chef til direktør mv. Undervejs behandlingen af klagen blev Dorte behandlet dårligt af sin chef. Hun blev bl.a. ikke inviteret til møder, hun fik flere opgaver end normalt og oplevede at kollegaer ikke ville sidde med hende.

Dortes klage kom dog efterfølgende igennem og klagen resulterede i, at generalsekretæren og syv direktører blev suspenderet. Det store spørgsmål er, om man som medarbejder fortsat føler sig værdsat, efter den ubehagelige behandling undervejs. Dorte blev sendt på pension, men fik efterfølgende en officiel undskyldning fra formanden for EU-kommissionen, som også gav hende medhold i klagen på offentligt tv. Hendes sag mod EU var fortsat kørende i 2016, hvorfor sagen har været kørende i minimum 15 år, hvor sagen på daværende tidspunkt endnu ikke var afgjort (Sellerup, 2016).

I forhold til Dorte Schmidts sag, har Dorte ikke haft samme anonymitetsvilkår i 2001 som Wilkinson fik i 2014-2018, da whistleblowervilkårene lovgivningsmæssigt ikke var de samme. Et andet mærkværdigt punkt er, at Wilkinson havde en lederstilling, hvorimod Dorte skulle som medarbejder klage over hendes leders handlinger. Dortes sag er et eksempel på, hvorfor der i hvidvasklovens §

35-36 er krav på anonymitet. Efterfølgende beskyttelse af whistleblowere er essentielt for medarbejdernes fremtid, hvilket gælder både hverdagen og arbejdslivet.

3.3.2 Institutionaliseringsgraden i den estiske compliancefunktion

Problemerne fra driftsfasen om opretholdelse af hvidvaskforebyggende rutiner blev forværret, da Baltic Banking, Group Compliance & AML og GIA modtog en whistleblowerrapport den 27. december 2013. Forholdene whistlebloweren nævner i whistleblowerrapporten, som er relevante i forhold til institutionaliseringsgraden, var eksempelvis, at filialen bevidst opretholdt forbindelse med virksomheder, der havde begået kriminalitet. Derudover havde en medarbejder hjulpet denne virksomhed med at rette en ”fejl”, hvormed virksomheden fik indsendt nye falske regnskaber. Disse påstande blev efterfølgende undersøgt af GIA i begyndelsen af 2014, hvoraf GIA kunne bekræfte, at dokumentationen der var indsamlet i forbindelse med åbningen af forskellige konti ikke var tilstrækkelige, samt at der var en potentiel risiko for, at medarbejdere kunne have samarbejdet med kunder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 52-54).

På baggrund af GIAs bekræftelse kan compliancefunktionen i filialen placeres i to mulige faser i Burns og Scapens institutionaliseringsteori, hvilket afhænger af læsers synsvinkel på forholdene. Filialens første mulige placering ville være i indkodningsfasen grundet, filialens forsøg på at implementere hvidvaskningsforebyggende foranstaltninger, som blandt andet Danske Bank koncernen i Danmark og det estiske finanstillsyn har påkrævet igennem de seneste år. Den estiske filial afsluttede driftsfasen med en placering i vedtagelsesfasen, da der var tegn på forbedringer, men ikke i sådan en grad, at disse forbedringer var blevet til ubevidste handlinger, hvormed filialens compliancefunktion ville kunne placeres i reproduktionsfasen. I forhold til whistleblowerens bekræftede påstande i lukningsfasen, er der tegn på, at filialen muligvis befinder sig tilbage i indkodningsfasen, da GIA gennem ovenstående nævnte også bekræfter, at procedurer ikke blev fulgt fuldkommen ved oprettelse af kunder.

Den anden mulige placering i Burns og Scapens institutionaliseringsteori opstår på baggrund af whistleblowerens påstande om medarbejdere, der potentielt set modarbejder de hvidvaskforebyggende foranstaltninger, som bliver vedtaget i filialen. Eftersom GIA bekræfter, at der er en potentiel risiko for kunde/medarbejder samarbejde, er der dermed også en potentiel risiko for, at en del af filialens compliancemedarbejdere kan være årsag til, at filialen befinder i

institutionaliseringsfasen, eftersom der kan være tale medarbejdere, der har tilpasset sig forholdene før Danske Banks opkøb, og derfor modarbejder efterfølgende tiltag. Påstandene og risiciene angående medarbejdere indikerer, at der kan eksistere forhold i filialen, som sidder så tungt på medarbejderne, at nogle medarbejdere muligvis modarbejder/ignorerer de tiltag, som filialen har indført siden Danske Banks overtagelse i 2008. Sampo Pank er en bank, der historisk havde tætte forhold med Rusland, hvorfor den eksisterende risiko for kunde/medarbejder samarbejde, kan være påvirket af bankens tidligere rødder til den gamle Sovjetunion.

Som tidligere nævnt er det dog op til læser, om man vil tolke filialen som værende i institutionaliseringsfasen grundet en potentiel risiko for medarbejdernes modarbejde af hvidvaskbyggende foranstaltninger eller placere filialen i indkodningsfasen, da foranstaltningerne ikke bliver fulgt som forventet.

I marts 2014 fremlagde GIA en revisionsrapport om non-resident kunder i den estiske filial. Her fik filialen den dårligste rating ud af tre, hvoraf GIA fremhævede, at flere kunder skulle reviewes og der skulle foretages indsamling af dokumentationer, der kan dokumentere de reelle ejere. Situationen blev også bekræftet igennem et eksternt konsulentbureau, der i april afgav en rapport om interne hvidvaskningsprocedurer og kontroller. Rapporten fra det eksterne konsulentbureau fremhævede, at der var mangler i forhold til uklare instrukser vedrørende kontoaftaler og kundekendskabsspørgeskemaer. Derudover havde filialen utilstrækkelig overvågning af transaktioner. Konsulentbureauet nævnte dog at filialen generelt fulgt procedurer ved godkendelse af nye kunder og åbning af nye konti. Rapporten havde dog i alt 17 bemærkninger til kontrolområdet, hvoraf alle blev vurderet til at være væsentlige eller kritiske (Bruun & Hjejle, 2018, s. 55-56).

På baggrund af ovenstående af rapporten fra det eksterne konsulentbureau, vil det ikke være forkert, at fortsat placere den estiske filials compliancefunktion i vedtagelsesfasen. Rapporten indikerer nemlig, at de nuværende kundekendskabsfunktioner generelt fungerer uden større bemærkninger, men det er tidligere oprettede kunder, der har været årsag til de kritiske bemærkninger. Områder der står overfor kritik var eksempelvis uklare instrukser, hvorfor ansvaret her ikke kan pålægges compliancefunktionen. Hvis filialens compliancefunktion har fulgt de beskrevne processer, hvilket det eksterne konsulentbureau bekræfter (dog kun indenfor oprettelse af nye kunder og konti hertil), er der således tale om et issue med de angivne instrukser, hvorfor filialen derfor befinder sig i vedtagelsesfasen, da funktionen reelt set har fulgt det beskrevne. Et andet område der stod for kritik

var manglende overvågning af transaktioner. Da det ikke vides, hvor stor en andel af de væsentlige bemærkninger, der vedrørte overvågningsområdet, vil dette ikke retfærdiggøre at placere compliancefunktionen i indkodningsfasen.

GIA fortsatte sine undersøgelser henover sommeren og den 1. juli 2014 blev det noteret, at der ikke var større kommentarer på kvaliteten af dokumentationen af nye non-resident kunder oprettet siden marts 2014 (hvilket var måneden før GIAs seneste revisionsrapport). Der var dog kritik af filialens løbende kundereview. GIA mente, at der var klare tegn på forbedret performance ved oprettelse af nye kunder, men at der fortsat var behov for større fokus på review af eksisterende kunder (Bruun & Hjejle, 2018, s. 58).

Udover GIAs bemærkninger foretog det estiske finanstilsyn en inspektion af filialen i juni og juli 2014, hvorefter filialen modtog udkastet til rapporten den 11. september 2014. Her anførte finanstilsynet, at man ved on-site inspektionen kunne konstatere, at kunde- og transaktionsovervågning ikke fungerede i Danske Banks estiske filial (Bruun & Hjejle, 2018, s. 61-62). I forhold til den tidligere usikkerhed om væsentlighed på mangler på overvågningsområdet, får vi gennem GIA og det estiske finanstilsyn bekræftet, at der er tale om en væsentlig mangel, og derfor bør compliancefunktionen igen placeres i indkodningsfasen.

På baggrund af kritikken fra det estiske finanstilsyn i den endelige inspektionsrapport fra 12. december 2014 (udkastet til rapporten var udsendt den 11. september 2014), blev der foretaget en neutralt formuleret handlingsplan mellem den estiske filial og Danske Bank koncernen. Der blev i forbindelse med dette indsendt en endelig handlingsplan til det estiske finanstilsyn den 30. januar 2015. Ifølge handlingsplanen var alle 17 kritiske mangler, som det eksterne konsulentbureau havde angivet, blevet korrigeret/eliminerede (Bruun & Hjejle, 2018, s. 63-64). Ifølge Bruun & Hjejle rapporten, er der ingen indikationer på, at der blev indsendt bekræftende dokumentation på, at de 17 mangler var korrigerede/eliminerede. Der kan på baggrund af denne handlingsplan derfor ikke tages stilling til, om den estiske filials compliancefunktion igen kan placeres i vedtagelsesfasen, hvorfor compliancefunktionen fortsat på dette tidspunkt befinder sig i indkodningsfasen.

Efter filialens implementering af nye politikker vedrørende non-resident kunder, udarbejdede GIA en revisionsrapport den 19. juni 2015 (ca. 6 måneder efter det estiske finanstilsyns endelige inspektionsrapport). Her fik filialen igen den dårligste rating ud af tre, hvorfor der fortsat var tegn på problemer med compliancefunktionen. GIA anerkendte de foretagne ændringer, og bekræftede også,

at der var sket væsentlige forbedringer på dokumentation siden problemerne blev fremhævet i 2014. Den helt store kritik var af den manglende gennemgang af kundernes aktivitetsområder og transaktionsmønstre, som krævede yderligere indsats. Især revurdering af højrisiko kunder krævede fortsat forbedring, hvilket også var en bemærkning i tidligere revisionsrapport fra 2014, hvor GIA fremhævede mangler på løbende kundereview (Bruun & Hjejle, 2018, s. 71).

Eftersom GIA fortsat afgav den dårligste rating i revisionsrapporten, er dette en klar indikation på at forbedringerne siden 2014 ikke har været tilstrækkelige, hvorfor compliancefunktionen i den estiske filial heller ikke forsvarligt ville kunne placeres i andre faser end i indkodningsfasen. I midten af 2015 blev det efterfølgende også vurderet, at non-resident porteføljen skulle lukkes, hvorfor compliancefunktionen dermed mistede ansvaret for dette område. Således kan det konkluderes, at compliancefunktionen i den estiske filial i 2007 (inden omdannelse til filial) startede i indkodningsfasen og sluttede i indkodningsfasen i 2015, eftersom de forskellige tiltag igennem årene aldrig blev fuldkommen implementeret i filialen, hvorefter det blev besluttet at lukke non-resident porteføljen.

3.3.3 Delkonklusion

Det kan på baggrund af whistleblowerforholdene konkluderes, at Danske Bank har handlet forholdsvis forsvarligt på denne front, da man har holdt whistlebloweren anonym i fire år. Som nævnt tidligere, kan det være svært efter sagens omfang at holde oplysninger anonyme, eftersom interessen fra medier og undersøgelsesniveauet var stigende ift. afdækningen af Danske Bank sagen i Estland. Derudover er ingen tegn på, at Danske Bank har brudt hvidvasklovens § 36, selvom Wilkinson stoppede hos Danske Bank umiddelbart efter indlevering af den sidste whistleblowerrapport.

I forhold til institutionaliseringen af filialens compliancefunktion ender filialen tilbage i indkodningsfasen grundet påstandene fra whistlebloweren, hvoraf flere af disse blev bekræftet af GIA. Dette resulterede ved udgangen af lukningsfasen, at non-resident porteføljen blev lukket, og compliancefunktionen for non-resident porteføljen i den estiske filial mistede sit ansvar på området, og dermed afsluttede hvidvaskforløbet på laveste det niveau ift. Burns & Scapens institutionaliseringsgrad.

Kapitel 4. Diskussion

4.1 De tre forsvarslinjer – Kan de forbedres?

I følgende afsnit diskuteres de fejlende forsvarslinjer og mulighederne for fremtidige ændringer.

I undersøgelsen af Danske Bank koncernen og koncernens tre forsvarslinjer (afhandlingens afsnit 3.2.6), er det konkluderet, at den samlede forsvarsmekanisme har været mangelfuld i forhold til at minimering af risikoen for hvidvask, hvilket stiller spørgsmålet om, hvordan de tre forsvarslinjer kan forbedres, således at lignende episoder i Estland fremadrettet kan undgås.

4.1.1 Første forsvarslinje

I analysen blev det konkluderet, at Danske Banks daværende første forsvarslinje manglede effektive foranstaltninger imod hvidvask. Ligeledes var der utilstrækkeligt med kontrol af filialens overholdelse af retningslinjer og personalet på første forsvarslinje manglede den nødvendige uddannelse indenfor hvidvaskområdet.

Der er iblandt eksperter stor enighed om, at den første linje har den vigtigste rolle i kampen mod hvidvask, hvilket fremsætter behovet for at placere de meste relevante foranstaltninger her (Arndorfer & Minto, 2015, s. 7). Vigtigheden skyldes dels kundekontakten, der hovedsageligt foretages igennem denne linje og dels betydningen denne linje besidder i bankens indtjeningen, da størstedelen af omsætningen genereres herfra.

Derfor kan der fra ledelsens side være et stort pres, hvilket kan ske i form af et ønske om større indtjeningen eller mere sikkerhed ved udførelsen af flere kontroller. Foreliggende situationer fremsætter spørgsmålet, om mere fokus på indtjeningen, fjerner fokus fra foretagelsen af kontrollerne imod hvidvask eller om det overhovedet kan lade sig gøre, at køre begge jævnsidigt, således at større fokus på indtjening medfører flere kontroller imod hvidvask.

I hvidvaskeepisoden hos Danske Banks estiske filial fokuserede filialen, ifølge det estiske finanstilsyn, mere på indtjeningen end kontroller: *”Havde større fokus på sin indtjening end på sine forpligtelser i henhold til AML-reglerne, selvom filialen opererede i et ekstremt risikabelt kundesegment i forhold til AML-risiko”* (Finanstilsynet, 2018a, s. 10). Ovennævnte forhold belyser, at den estiske filial, i

forbindelse med første forsvarslinjes arbejde, kan have haft mere fokus på indtjeningen velvidende om tilstedeværelsen af risikoen. Denne risiko kunne have været formindsket, hvis der ligeledes med det øgede fokus på større indtjening, kunne sættes større fokus på sikkerhedsforanstaltninger. Det estiske finanstillsyns holdning ift. den estiske filial, er med til at bekræfte, at en øget fokus på indtjeningen fjerner fokuset fra andre vigtige områder såsom sikkerheden. Ligeledes med Danske Banks estiske filial har andre finansielle virksomheder stået i samme situation, hvor fokus på indtjening har formindsket fokus på sikkerheden. Det var bl.a. banken, UBS, der havde manglende fokus på kontroller, hvilket beskrives som følgende: ” *One of the reasons for the financial difficulties faced by UBS during the US subprime crisis was insufficient controls and financial reporting systems in the context of expanding derivatives trading positions on US residential mortgage-backed securities at the investment bank* ” (Arndorfer & Minto, 2015, s. 7).

Foreliggende forhold frembringer spørgsmålet om, hvordan den første forsvarslinje kan forbedres, således lignende episoder kan undgås. Her skal det dog understreges, at der altid vil være en form for iboende risiko for at lignende episoder gentager sig, da man aldrig kan eliminere risici fuldkommen, selv med de mest effektive kontroller. Ligeledes vil der altid være pres fra interessenter, da virksomhedens fortsatte indtjening spiller en stor rolle for investorer og bestyrelsen, hvilket dermed konstant sætter et pres på ledelsen og den første forsvarslinje. Derimod kan der ligeledes opstå situationer, hvor fokus på sikkerhedsforanstaltninger overgår andre faktorer, hvilket kan skabe ineffektivitet i første forsvarslinjes udførte arbejde og dermed skade virksomhedens indtjening. Derfor kræver det, at der findes balance imellem indtjening, optimering og sikkerforanstaltninger, eftersom den ene ikke kan fungere effektivt uden den anden.

I den udarbejdede undersøgelse af Arndorfer & Minto fremsættes en løsning, som kan forbedre effektiviteten af den første forsvarslinjes udførelse af kontroller: ” *A way forward could be to introduce a compensation system comprising a low proportion of a flexible bonus element, coupled with the achievement of a mandatory control objective before any bonus is paid out* ” - (Arndorfer & Minto, 2015, s. 7).

Et lignende forslag kunne komme i form af implementering af et bonusprogram, der skal være med til at skabe mere fokus på udførelsen af kontroller som f.eks. kundekendskabsprocedurer. Her kunne Danske Bank koncernen indføre en ordning, der belønner filialerne med de mest effektive

hvidvaskforanstaltninger og foretager opfølgning med de filialer, der er ineffektive i udførelsen af kontrollerne. Ordningen kunne baseres på et system, der registrerer når kontrollen foretages samt registrerer i tilfældet af manglende udførelse af kontrollerne. Dermed vil der i koncernen skabes større overblik over de enkelte filialers effektivitet. De negative aspekter ved indførelsen af sådan et bonusprogram kan dog ikke ignoreres, da det kan indebære store omkostninger at implementere den beskrevne ordning, hvilket i sidste ende kan påvirke bankernes indtjening. Desuden vil det være uetisk at skabe en form for konkurrence for udførelsen af obligatoriske kontroller, der i princippet skal udføres. Det vil såfremt være med til at flytte fokus fra betydningen i udførelsen af kontrollerne til blot at udføre kontrollerne for belønningens skyld, der således kan resultere i flere oversete risikofaktorer.

Ydermere har der i den estiske filial været manglende kontrol og træning indenfor AML-procedurene, som kan have været årsag til filialens manglende overholdelse af hvidvasklovens forskrifter. Effektiviteten af disse afhænger af, at alle led i organisationen koordinerer med hinanden. Derfor vil et effektivt forsvar altid starte i toppen af organisationen, hvor bestyrelsen tilrettelægger den rette selskabsledelse, som efterfølgende skal fungere som fundamentet for compliance og risk management og afslutningsvis den første forsvarslinje. Derudover er det vigtigt at sprede en korrekt selskabsledelse på tværs af koncernen, således at alle forretningsenheder har samme forståelse af koncernens fremsatte retningslinjer og derved kan fungere så ensartet som muligt. For at dette skal lykkes og derved skabe en mere synkroniseret koncern, kan digitalisering af systemer være behjælpelig. Ved at digitalisere dele af den første forsvarslinje kan lovændringer lettere tilpasses de enkelte filialer og ændringer i selskabsledelsen, risikostyringen og compliance kan lettere nå ud til de enkelte første forsvarslinjefunktioner. Til dette har bl.a. IBM fremsat deres løsning på optimering af risiko og reguleringsudfordringer (Kelly, 2019), der potentielt kan være med til at skubbe branchen i retning af mere digitalisering og derfor formindske risikoen for menneskelige fejl.

4.1.2 Den anden forsvarslinje

I analyseafsnittet blev det konkluderet, at den anden forsvarslinje arbejdede med andre risikostyringer, herunder overvågnings- og rapporteringsprocedurer end de fremlagte af koncernen. Disse mangler blev ligeledes ikke noteret som en compliancerisiko, hvilket kan have efterladt ledelsen i København ubevidst omkring forholdene i den estiske filial.

For at kunne skabe en mere effektiv anden forsvarslinje, skal en complianceafdeling være uafhængig fra organisationen. Manglende uafhængighed kan medføre til at kritiske kontrolfunktioner indlejres i organisationen og derved mister uafhængigheden, hvilket begrænser effektiviteten af complianceafdelingens arbejde (Arndorfer & Minto, 2015, s. 7). Compliance funktionen i den estiske filial, kan have manglet denne uafhængighed.

Ovenstående kan meget vel være årsagen til, at compliancefunktionen i den estiske filial fejlede, da selv de uafhængige overvågningsopgaver blev indlejret i filialen på baggrund af filialens egne procedurer og dermed ude af koncernens rækkevidde, således at den uafhængige kontrolværdi mistes. For at bevare denne uafhængighed kan compliancefunktionens byrde lettes, således at arbejdsopgaver der potentielt kan påvirke uafhængigheden adskilles. Ifølge BCBS varetager en compliancefunktion alt fra rådgivning til overvågning (BCBS, 2005, s. 13-15), hvilket kan skabe operationelle udfordringer. Det kan derved være relevant at adskille de rådgivningsmæssige opgaver fra overvågningsopgaverne (CAPRASSE, LAURENT, & REED, n.d). De rådgivningsmæssige opgaver kan resultere i, at compliancefunktionen forbliver mindre uafhængig og derved påvirker de overvågningsmæssige opgaver, som kræver uafhængighed. Derfor vil en klar adskillelse af disse arbejdsopgaver sikre, at compliance funktionens uafhængighed ikke påvirkes af de rådgivningsmæssige opgaver, således at denne arbejdsopgave forbliver uafhængig og ikke indlejres i organisationen.

En anden løsning kunne være at adskille den anden forsvarslinje fra filialerne i de enkelte lande, hvor de enkelte enheder ikke får indflydelse i funktionens arbejde. Grunden til at dette kan være fordelagtig er, at der i forvejen er en del udfordringer ved koncerner, der operer på flere markeder, hvor der kan forekomme flere regulativudfordringer, da loven konstant er under forandring. Det kan yderligere være vanskeligt at implementere og tilpasse en compliancefunktion hos de enkelte lande, således at de specifikt koncentrerer sig på det bestemte marked (BCBS, 2008, s. 11-12).

Ovenstående løsning kan bl.a. udføres ved at skabe en mere centraliseret funktion på tværs af koncernen, der udfører compliance- og risk management opgaver, således at koncernens ledelse har lettere ved at skabe et overblik over risiciene hos de enkelte filialer. Derimod kan en mere centraliseret anden forsvarslinje hæmme informationsdelingen blandt filialerne, hvilket kan være grundet den daglige ledelses mulige modvilje til at levere de påkrævede oplysninger fuldstændigt til den

centraliserede enhed. Dermed er der risiko for at den centraliserede funktion placeres "out of the loop", altså holdt udenfor, eftersom den daglige ledelses interesser for at indgive alle oplysninger kan være begrænset, da den daglige ledelse ikke har indflydelse over, hvordan oplysninger vil blive præsenteret over for koncernledelsen. Desuden kan funktionens utilstrækkelige indblik i de enkelte filialers risikofaktorer, i henhold til hvidvaskningsloven, medføre at risici der specifikt er bundet til de enkelte filialer overses.

En mere kortsigtet løsning for optimering af compliance funktionen, kan ske ved ansættelse af flere kvalificerede medarbejdere, der varetager hvidvaskopgaverne i denne forsvarslinje. Denne løsning virker til at være faldet i god jord hos bankerne, eftersom der i den finansielle branche er sat mere fokus på at udvide compliance funktionen og dermed også den anden forsvarslinje. Danske Bank følger ligeledes med i denne udvikling. Ifølge Finansforbundet, ønsker Danske Bank i 2019, at ansætte 600 nye medarbejdere, der specifikt varetager opgaver indenfor compliance (Villadsen, 2019). Desuden er de omtalte ansættelser, ifølge Finansforbundets juridiske direktør, kun begyndelsen, hvorfor denne vækst i ansættelser står til at fortsætte i de kommende år (Villadsen, 2019). De negative aspekter ved omtalte løsning er, at der i takt med stigende ansættelser vil komme større omkostninger, hvilket kan ende ud i, at kunderne betaler for de stigende omkostninger (Iversen & Brahm, 2016). Større omkostninger kan medføre, at flere kunder søger hen til andre finansielle virksomheder. Ydermere kan tendensen til at ansætte flere flytte fokus fra at ansætte kvalificerede kandidater, til i stedet at ansætte således de fremsatte kvoter opfyldes. Det kan fremadrettet medføre, at flere ukvalificerede personer ansættes til varetagelsen af opgaver i anden forsvarslinje, hvilket dermed fortsat bibeholder en øget risiko for at lignende hvidvaskepisoder, som Danske Banks, kan gentage sig igen.

4.1.3 Tredje forsvarslinje

Ligeledes med de andre forsvarslinjer har den tredje forsvarslinje i Danske Banks Estiske filial været mangelfuld. Hovedårsagerne til foreliggende var, at den estiske filials interne revision ikke var tilstrækkelig integreret med koncernens interne revision og at denne funktion manglede uafhængighed fra den daglige ledelse, hvilket spillede en rolle i funktionens ineffektivitet.

Effektiviteten af denne funktion opnås igennem uafhængigheden fra organisationen, der har til formål at skabe en mere objektiv vurdering af kontrollerne i banken i forhold til de forrige forsvarslinjer. Uafhængigheden effektiviserer funktionens arbejde, men derimod er den ligeledes med til at besværliggøre overvågningen af funktionen.

Ifølge Arndorfer & Minto, afhænger funktionens effektivitet af den som varetager rollen og dennes forståelse for organisationens risikoområde (Arndorfer & Minto, 2015, s. 8). Fejlvurderet eller ubemærkede risikoområder kan medføre til at fokus sættes på forkerte områder og dermed overskygger områder med høj risiko. For at løse dette problem, fremsætter Arndorfer & Minto, at der fremadrettet skal være en form for øget sammenspil mellem den eksterne og interne revisor. Løsningen vil medføre, at den eksterne revisor kan give en uafhængig selvstændig vurdering af de tre forsvarslinjer, således at der i stedet for en enkelt selvstændig enhed, nu er to enheder, der varetager den uafhængige overvågning, hvilket kan skabe mere sikkerhed i forhold til alle forsvarslinjers effektivitet. Ydermere kan den eksterne revisor overvåge effektiviteten af den interne revisor, hvilket kan være med til at rette fokus på nødvendige risikoområder og ligeledes sikre, at den interne revisor forbliver uafhængig.

Opsummering

Sammenfattende kan det siges, at et konkret svar på den fremtidelige løsning, er særdeles udfordrende at determinere, når branchen konstant er under udvikling. De fremlagte mulige løsninger kan være med til, at episoder som i Estland undgås. Det kan dog ikke ignoreres, at branchens konstante udvikling skaber nye uforudsete trusler.

Jenitha John, formanden for certificering og leder af arbejdsgruppen for three lines of defence (IIA, 2018), deler samme bekymring, da hun vurderer, at de tre forsvarslinjer ikke holder for evigt og derfor skal opdateres. Desuden understreger hun, at modellen har brug for mere fleksibilitet, således at flere virksomheder får muligheden for at bruge den. Forsvarsmekanismen skal kunne tage hensyn til forandringer der opstår i organisationen. Ifølge Naohiro Mouri, formand for IIA, er formålet ikke at erstatte den eksisterende model, men at sikre at den imødekommer forskellighederne på tværs af organisationer (IIA, 2018). Det kan derfor med sikkerhed siges, at de kommende par år vil bane vejen

for nye initiativer til forbedring og måske forny den eksisterende best practice model, der kan starte en forandring af den finansielle branche.

4.2 Har journalistikken fejlet ved afdækningen af Danske Bank-sagen?

Henover sommeren 2019, har journalisten Flemming Rose langet hårdt ud efter Berlingske og avisens afdækning af Danske Bank sagen. Rose har kritiseret Berlingske for ikke at være kritiske overfor de modtagne oplysninger fra utroværdige kilder (som fx Bill Browder, som vil nævnes længere ned i teksten), og dermed foretage ”Flokjournalistik”. Flokjournalistik skal forstås som en større gruppe journalister, som foretager en magtdemonstration mod svage modkandidater. Dette kan være en organisation, politiker eller anden offentlig figur. I dette tilfælde er det således Danske Bank, der anses for at være målet (Rose, 2019).

Årsagen bag Flemming Roses kritik fremstår hovedsageligt af en påstand om, at Bill Browder har været Berlingskes hovedkilde til afdækningen af Danske Bank sagen. Derfor er det naturligvis også relevant at vide, hvem Bill Browder egentlig er. Bill Browder er en forretningsmand fra USA, der tidligere har haft milliardforretninger i Rusland. Browder har efterfølgende stået for skud af den russiske regering, hvorefter Browder har spillet en aktiv rolle i hvidvaskdebatten og anmeldt en række banker til myndighederne. Det er på baggrund af disse forhold, at Rose kritiserer Berlingske, da påstanden her er, at Browder havde økonomiske motiver til sin ageren (Sommer, 2019).

Ud over kritikken af Browder, kritiserer Rose også en manglende dokumentation for hvidvask i Berlingskes afdækning. Ifølge Rose har Berlingske ikke afdækket et eneste tilfælde af hvidvask man blot henledt offentligheden til en række ”mistænkelige bevægelser af penge gennem den estiske filial”. Dermed kritiserer Rose, at der selv i juni 2019, endnu ikke er dokumenteret et eneste tilfælde af hvidvask af Berlingske, og efter forespørgsel på dette, har Berlingske erhvervsredaktør Peter Benson, ifølge Rose, henvist til Bruun & Hjejles rapport om non-resident porteføljen. Kritikken stopper dog ikke her, eftersom Bruun & Hjejle også står for skud grundet deres tidligere udførte opgaver for Danske Bank, hvorfor det blev kritiseret, om advokatfirmaet kunne betragtes som uvildig (Rose, 2019).

På baggrund af ovenstående kritik har en mindre gruppe journalister fra Berlingske forsvaret afdækningen, og i forbindelse med dette også afdækket kildekritikken. Gruppen bestående af Michael

Lund, Simon Bendtsen, Eva Jung og Peter Suppli Benson, fremhæver i deres replik ifm. Roses påstande, at Berlingskes arbejde har været i mere end to år, baserer sig på dokumentation fra en lang række kilder, og ikke blot Browder, som det påstås. På baggrund af tavshedspligten, kan Berlingske ikke udtale sig om, hvem kilderne er, hvorfor det naturligvis er svært at vurdere, hvem disse kilder er, og hvilken rolle/motiver disse har haft ift. Danske Bank sagen. Her fremhæver Berlingskes journalister også, at mange transaktioner allerede var modtaget langt inden Browders involvering gennem Magnitskij-sagen. Samtlige dokumentationer Berlingske har modtaget, er blevet trykprøvet for at sikre, dokumentation ægthed, og derudover er mange banktransaktioner også analyseret med eksperter på området, ifølge de fire journalister fra Berlingske. Journalisterne fra Berlingske mener på baggrund af dette, at Rose har mangler indsigt i den omfattende afdækning af Danske Bank sagen, som Berlingske har foretaget (Lund, Bendtsen, Jung, & Benson, 2019).

Det kan på baggrund af nævnte påstande diskuteres, hvorvidt Berlingskes afdækning har været flokjournalistik eller om samtlige oplysninger er opstået via troværdige kilder. Derudover kan man naturligvis ikke komme udenom Browders motiver i forhold til hans kamp mod Rusland, men hvis de givne oplysninger til Berlingske baserer sig på ægte dokumentationer, bør Browders motiver så have større betydning, end hvis han var mere neutral? Det kan som sagt ikke benægtes, at Browder gerne ser skade på Rusland, men hvis dette er på baggrund af faktiske kriminelle handlinger, er det vel heller ikke forkert, at han hiver dette frem.

På baggrund af de mange anonymiteter og hemmeligholdte dokumenter, er det naturligvis meget svært at vurdere, om Berlingskes afdækning af sagen har været baseret på troværdige kilder, eller om disse kilder blot har være med til at blusse op i en situation som måske ikke burde være så stort. Det er naturligvis unægteligt at sige, at Danske Bank har fejlet, da både tilsyn og Danske Bank har stået frem og fortalt, at situationen ikke har været acceptabel. Har journalistikken været med til at skade Danske Bank i sådan en grad, at banken på nuværende tidspunkt oplever en større mistillid af offentligheden end, hvis sagen havde været dækket igennem andre kilder som fx direkte gennem tilsynsmyndighederne?

Opsummering

Denne diskussion er naturligvis meget interessant, eftersom denne afhandling også baserer sig på kilder fra bl.a. Bruun & Hjejle og Berlingske, hvormed der naturligvis også i kildekritikken er nævnt de risiciene bag oplysningerne i afhandlingen ift. afvigelser fra virkeligheden. Indtil sagens direkte afgørelse i retten, er det således en umulig opgave at fremhæve de ”ægte” oplysninger, hvorfor der kan stilles kildekritiske spørgsmålstejn til samtlige artikler/rapporter vedrørende Danske Bank, om det end er fra Berlingske, Bruun & Hjejle eller denne afhandling. Det er naturligvis derfor vigtig, at gøre enhver læser opmærksom på disse forhold, da dette ellers kan skifte offentlighedens syn på sagen til et misvisende billede, når sagen engang er afsluttet. Derfor fremhæver denne diskussion også alvorligheden af kildekritik, og hvordan manglen på dette kan gøre uretfærdig skade på individer, organisationer, lande el.lign.

Kapitel 5. Konklusion

Afhandlingen har således været igennem forholdene i Danske Bank på både koncernniveau og estisk filialniveau igennem hvidvaskssagens angivne forløb 2006-2015. I forbindelse med dette har afhandlingen således klargjort, hvilke faktorer, der eventuelt har haft indflydelse på sagens udvikling, og hvordan sagens forløb er gået den forkerte retning for Danske Bank.

I 2006 opkøbte Danske Bank den finske Sampo Bank, der på opkøbstidspunktet havde en estisk filial, ’Sampo Bank’, som var en del af Danske Banks opkøb. Opkøbet betød for Danske Bank, at koncernen var på vej ind i et marked, man tidligere ikke havde kendskab til, da Danske Banks tidligere markeder var stærkt omfattet af det nordiske og vesteuropæiske markeder. Ved Danske Banks erhvervelsesfase var den estiske afdeling et datterselskab, hvilket betød at datterselskabet på daværende tidspunkt var en juridisk uafhængig enhed fra Danske Bank. Desuden befandt datterselskabet sig i Estland, der dermed var udenfor den danske hvidvasklov, eftersom dansk hvidvasklov kun er gældende, hvis værtslandets hvidvasklov er lempeligere end EU-direktivernes angivne forskrifter. Eftersom Estland er et EU-land, antages det ikke, at lovkravene her har været lempeligere. Dette har igennem afhandlingens analyse umiddelbart ikke været opfattelsen, eftersom det estiske finanstilsyn over flere år, advarede Danske Bank om de eksisterende forhold vedr. non-resident porteføljen i Estland. Dermed omfattede Danske Banks pligt ift. risikostyring i det estiske datterselskab kun at sikre, at datterselskabet opfyldte de estiske hvidvaksregler jf. hvidvasklovens § 31.

Ved erhvervelsesfasen havde datterselskabet ikke tilstrækkeligt kendskab til non-resident porteføljen og den potentielle risiko som porteføljen indebar iflg. det estiske finanstillsyn. På trods af det estiske finanstillsyns bekymring ift. risikovurderingen, valgte Danske Bank alligevel ikke at implementere koncernens IT-plattform ind i datterselskabet, hvilket var Danske Banks oprindelige plan, eftersom koncernen vurderede implementeringen til at være for omkostningsfuld. Den manglende implementering kan således have været årsag til, at koncernens kendskabsgrad til datterselskabets aktiviteter og underliggende foranstaltninger var begrænset, da flere af datterselskabets systemer var på estisk og/eller russisk, hvormed dette indikerer, at Danske Bank koncernen ikke opfyldte hvidvasklovens § 31.

I 2008 blev datterselskabet i Estland omdannet til filial, hvilket betød, at filialens aktiviteterne dermed var forbundet direkte til koncernen, og det tidligere datterselskab havde således mistet sin juridiske uafhængighed, eftersom filialen ikke længere var juridisk uafhængig af Danske Bank koncernen i Danmark. Dette betød således, at koncernen fremadrettet juridisk ville stå direkte til ansvar for filialens aktiviteter. Filialen skulle således også være i overensstemmelse med koncernens politikker, procedurer og kontroller jf. hvidvasklovens § 9, stk. 1-2. Finanstillsynet påpeger, at filialen i Estland ikke var integreret i koncernens risikovurdering og kontrolsystemer, hvormed filialen opererede med væsentlige anderledes risikotagen, og dermed også var i stand til at kontrollere sig selv. En af årsagerne til at dette ikke blev bemærket af Danske Bank koncernen, kan være på baggrund af GIAs rapporter, som under driftsfasen leverede forholdsvis positive feedback om hvidvaskpraksis i filialen.

På baggrund af afvigelserne mellem filialens og koncernens risikostyring var dette bl.a. årsag til, at risikoprofilen i non-resident porteføljen har været fejlvurderet af Danske Bank. Eksempelvis indeholdte non-resident porteføljen mellemmand, der repræsenterede ukendte kunder og dermed havde filialen ikke indsat korrekte sikkerhedsforanstaltninger. Derudover befandt der kommanditselskaber i porteføljen, som havde samme direktører og adresser i Danmark. Dette burde have rejst røde flag hos Danske Bank, og dermed også have været årsag til at Danske Bank skulle have underrettet SØIK og EFIU. Afvigelsen muliggjorde derudover, at filialen kunne operere med lempeligere FX-lines, der anvendes som valutalån til udenlandske kunder og dermed have lettere adgang til hvidvask gennem disse valutalån. Non-resident porteføljen udgjorde kun 2-4 pct. af kundemassen, men de russiske kunder i porteføljen udgjorde 35 pct. af filialens indtjening, hvilket burde have vækket opmærksomhed hos Danske Bank koncernen, eftersom den russiske centralbank

også advarede om flere konti omfattet af porteføljen. På baggrund af fejlvurderingen af non-resident porteføljens risikovurdering opstod en opfattelse i koncernen, at porteføljen risiko blev imødegået med tilstrækkelige kundekendskabsprocedurer. Det medførte til at Danske Bank ikke havde den nødvendige kendskab til kunderne, og derfor kun delvis opfyldte kravene til hvidvasklovens § 11.

De mangelfulde kundekendskabsprocedurer var årsag til, at der eksisterede utilstrækkelig viden om kunder, deres reelle ejere, interesser, likvider midlers oprindelser, screening af kunder og en manglende reaktion fra filialens side ift. de mistænkelige kunder og transaktioner. De manglende kundeoplysninger og de undervurderede risici var dermed årsag til, at undersøgelses- og underretningspligterne ikke blev opretholdt efter forventning og dermed en misligholdelse af hvidvasklovens §§ 25-26.

For at sikre at koncernens foranstaltninger imod besvigelser, hvidvask og anden form for ugerninger fungerer efter forventningerne, har Danske Bank implementeret forsvarsmekanismen 'de tre forsvarslinjer'. De tre forsvarslinjer danner en samlet fælles forsvarsmekanisme, der i fællesskab overvåger processerne fra forretningsenhederne til direktionen og dermed minimerer risikoen for hvidvask. Foreliggende opnås kun i tilfældet af, at alle tre forsvarslinjer fungerer effektivt, hvilket ifølge Finanstilsynet og SØIK ikke har været tilfældet, da der pointeres at alle forsvarslinjer har indeholdt mangler, hvor nogle af manglerne har været så væsentlige, at disse åbnede muligheden for brugen af filialen til kriminelle aktiviteter.

De fremhævede mangler starter i første forsvarslinje med blandt andet manglende effektive foranstaltninger. Ligeledes var der utilstrækkeligt med kontrol af filialens overholdelse af retningslinjerne og manglende uddannelse af personalet, der medfører i overtrædelse af hvidvasklovens § 8, stk. 1.

Efterfulgt af den første forsvarslinje, har den anden forsvarslinje i Estland indeholdt mangler, da den har arbejdet med andre risikostyrings-, overvågnings- og rapporteringsprocedurer end koncernen. Da disse mangler ikke blev noteret som compliancerisici, kan ledelsen have været ubevidst omkring forholdene i filialen. Ligeledes manglede personalet uddannelse indenfor hvidvaskområdet, hvilket overtræder hvidvasklovens § 8, stk. 6.

Den tredje og sidste forsvarslinje har i den estiske filial ikke været tilstrækkeligt integreret i koncernen, hvilket kan have medført, at filialen arbejdede med andre politikker, strukturer og risikoforståelse. Herudover rapporterede den estiske filials interne revision til ledelsen, hvilket kan modarbejde uafhængighedsprincippet jf. Bek. nr. 1912 § 18, stk. 1.

Igennem hele hvidvasksagens forløb forsøgte både koncern og datterselskab/filial at forbedre foranstaltningsforholdene hos den estiske filial. Implementeringsgraden var dog væsentligt udfordret, eftersom Sampo Pank, ifølge Burns og Scapens teori, befandt sig i indkodningsfasen ved erhvervelsestidspunktet i 2007. Dermed havde datterselskabet allerede ved opkøbstidspunktet udfordringer med at overholde de gældende procedurer ift. national lovgivning og internationale standarder. Efter omdannelsen fra datterselskab fik Danske Bank i Danmark bl.a. påbud fra Finanstilsynet, hvormed banken ville forbedre samtlige foranstaltninger mod hvidvask og blive ”best in class”. Dette lykkedes delvis undervejs for den estiske filial som under driftsfasen indtrådte i vedtagelsesfasen og var på vej mod reproduktionsfasen. Dette var dog indtil whistlebloweren Howard Wilkinson aflagde en whistleblowerrapport om forholdene i filial, hvormed GIA kunne bekræfte, at foranstaltningerne i den estiske filial var fejlende. Dette resulterede i, at Danske Bank aldrig fik implementeret hvidvaskforebyggende foranstaltninger i sådan en grad, at filialen fulgte disse som rutiner, hvormed filialen endte tilbage i indkodningsfasen. Efterfølgende mistede filialen ansvaret for porteføljen, eftersom det blev besluttet, at porteføljen skulle lukkes og dermed blev nedlagt mellem udgangen af 2015 til foråret 2016.

De svigtende forhold i Danske Banks forsvarslinjer kan være grundet, at Danske Banks nuværende forsvarsmekanisme ikke er udviklet i forhold til udviklingen i Danske Banks organisation. Dette kan have været årsag til, at de tre forsvarslinjer i Danske Bank ikke har kommunikeret som tidligere forventet, eftersom udviklingen kan have forårsaget, at kommunikationsmønsteret har ændret sig, hvormed videregivelser af meddelelser ikke når den korrekte modtager. Formanden for certificering og leder af arbejdsgruppen for de tre forsvarslinjer, Jenitha John er bekymret for, at effektiviteten af forsvarsmekanismen ’de tre forsvarslinjer’ ikke holder for evigt, og derfor skal opdateres. Etersom branchens konstante udvikling er med til at skabe nye uforudsete trusler, er der således også behov for, at modellen har brug for mere fleksibilitet, eftersom mekanismen skal kunne tage hensyn til forandringer i organisationen.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at Danske Bank sagen endnu ikke er afsluttet og mange af sagens oplysninger er opstået på baggrund af Berlingskes afdækning af sagen, samt Bruun & Hjejles indsigt i sagen. Årsagen til fremhævelsen af kilder er, at Berlingske bl.a. har anvendt Bill Browder, som menes at have personlig gavn ved at gøre skade på de russiske kunder som indgik i non-resident porteføljen, grundet Browders dårlige forhold til Rusland. Derudover kritiseres Bruun & Hjejle for deres rolle afdækningen af sagen, grundet deres tidligere forhold med Danske Bank, hvor Bruun & Hjejle foretog kommunikationsopgaven med Finanstilsynet på vegne af Danske Bank ifm. hvidvasksagen. Indtil sagens direkte afgørelse i retten er det således en umulig opgave at fremhæve de faktiske oplysninger, hvorfor der kan stilles kildekritiske spørgsmålstejn til samtlige artikler/rapporter vedrørende Danske Bank, om det end er fra Berlingske, Bruun & Hjejle eller denne afhandling.

Kapitel 6. Perspektivering

Danske Bank sagen er en sag af særlig art og størrelse, da der ikke tidligere hverken i dansk eller europæisk historie, har været tale om hvidvasksskandaler i denne størrelse. Danske Bank er heller ikke alene i denne sag, men er på nuværende tidspunkt den mest sårbare af de europæiske banker i den forstand, at det internationale fokus ligger hovedsageligt på Danske Bank. Af hensyn til sagens karakter og størrelse vil afhandlingen derfor perspektivere Danske Bank sagen op imod de amerikanske banker op til finanskrisen i 1999-2007.

Finanskrisen var, som Danske Bank sagen, en sag af helt særlig art og størrelse, som man ikke havde set de seneste mange årtier. Finanskrisen blev igangsat af de amerikanske bankers likviditetsproblemer, da bankerne over en længere periode havde udstedt mange boliglån til amerikanere med en utilstrækkelig indkomst til at kunne tilbagebetale lånet (Council on Foreign Relations, 2018).

De amerikanske banker fik i 1999 tilladelse til at operere på nye områder som forsikring og investering, efter at daværende præsident Bill Clinton underskrev en lempelse af Glass-Steagall Act of 1933, der på daværende tidspunkt begrænsede bankernes forretningsområder (Council on Foreign Relations, 2018). Dermed var der tale om et helt nyt marked for de amerikanske banker, hvilket delvis kan minde om Danske Banks indtrædelse i Baltikum. Selvom Danske Bank indtrådte i Baltikum med

formålet at drive samme forretning som i Danmark, var erfaringen i Baltikum var ikke eksisterende, hvorfor markedet kan sidestilles med de amerikanske bankers indtrædelse i nye finansielle områder.

Dette tillod Wallstreet bankerne at udstede mere risikable lån, da renten i mellem 2000-2001 var faldende, eftersom IT-krisen havde afgivet et mindre slag på den amerikanske økonomi. Disse risikable lån var med til at holde indtjeningsniveauet kørende hos bankerne, da man derved selv i krisetidspunkter, fortsat kunne udstede subprime lån, eftersom den faldende rente blot betød bedre vilkår for låntageren (Council on Foreign Relations, 2018). Disse lån var dog med flexrenter og var senere hen årsag til udviklingen af finanskrisen. Danske Bank kunne som de amerikanske banker indtage nye kunder i deres non-resident portefølje i Estland, eftersom kontroller og procedurer ikke blev fulgt korrekt. Både Danske Banks estiske filial og de amerikanske banker under finanskrisen fik lov til at indtage nye kunde og udstede lån i en årrække før problemerne kom frem. Og det er denne tidsmæssige aspekt, der var med til give begge sager den størrelse som tiltrak international opmærksomhed.

Inden finanskrisen, handlede de amerikanske banker med meget risikable lån. De såkaldte ”subprime-lån” og ”NINJA-lån (No Income, No Job, No Assets)” blev udstedt til amerikanske borgere, der ikke havde de nødvendige indtægter til at kunne tilbagebetale lånet (Merie, 2018). Disse kunder blev ikke kontrolleret ift. deres indtægt, da bankerne var mere interesserede i fortjenesten bag udstedelsen af lånene, da disse lån efterfølgende blev sammenlagt i større bunker og solgt til investeringsselskaber som obligationer (Council on Foreign Relations, 2015). I Danske Bank blev der taget imod højrisiko kunder i non-resident porteføljen med en falsk sikkerhed om, at der var opsat de nødvendige kontroller for at kunne håndtere risiciene ved disse kunder. Ligesom de amerikanske banker under krisen ikke kontrollerede indtægtsforholdene hos låntagerne, kontrollerede Danske Banks estiske filial ikke alle indtægtskilder ved de mange transaktioner, der kørte igennem bankens non-resident kunder.

Forskellen mellem de to sager er, at Danske Bank blev advaret flere gange undervejs af tilsynsmyndigheder. Den amerikanske finansielle sektor eller de amerikanske tilsynsmyndigheder kunne på intet tidspunkt se krisen komme, før det var for sent. En af årsagerne hertil var, at de tre anerkendte kreditvurderingsfirmaer Standard and Poor’s, Moody’s og Fitch Ratings gav de subprime-fyldte obligationer AAA-rating, hvilket betød, at obligationerne lå i den bedste klasse ift. sikkerhed

(Council on Foreign Relations, 2015). Det er muligvis også dette, der var årsag til, at den finansielle krise kunne udvikle sig i sådan et omfang, at det påvirkede resten af verden.

Hvis der tages udgangspunkt i DiMaggio og Powells isomorfismer (DiMaggio & Powell, 1983) og Burns og Scapens institutionaliseringsgrad (Burns & Scapens, 2000), ville den gældende isomorfisme igen være tvangsisomorfismen, da ændringsbehovet for både Danske Bank og amerikanske banker ville være på baggrund af opfyldelse af compliance. Når der ses på institutionaliseringsgraden ift. compliance ville både Danske Bank og de amerikanske banker placeres i indkodningsfasen, eftersom begge parter ikke opfylder complianceforhold fuldkommen, som er påkrævet af parterne. Derimod kan de amerikanske bank også muligvis placeres i institutionaliseringsfasen, eftersom bankerne kan have prioriteret fortjeneste over compliance, og således have vilje til at modarbejde de complianceregler, der var gældende her. Situationen ift. placering under indkodnings-/institutionaliserings var selvsamme dilemma som placering af Danske Banks estiske filial, hvilket nævnes i afsnit 3.3.2.

Placering ift. institutionaliseringsgraden kan dog diskuteres, eftersom hverken de amerikanske bankers eller Danske Banks estisk filials intentioner vides, hvormed det ikke ville være muligt at konkludere, om baggrunden for deres handlinger således var at modarbejde de gældende complianceregler.

Der er således mange tegn på ligheder mellem de amerikanske banker under finanskrisen og Danske Bank sagen i Estland. Den store forskel er muligvis, at Danske Bank blev advaret undervejs af tilsynsmyndigheder, og dermed have tilsynene allerede opmærksomhed på forholdene, hvorimod finanskrisen var meget mere spontant, eftersom hverken banker, rating-virksomheder eller tilsyn bemærkede forholdene. Det kan kun tænkes, hvilket omfang Danske Bank og mange andre europæiske banker ville være i mht. hvidvasksagerne, hvis tilsynsmyndighederne ikke var opmærksomme over forholdene i Baltikum.

Litteraturliste

- 107th Congress. (2001, Oktober 26). *USA PATRIOT ACT*. Retrieved from U.S. Government Printing Office: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-107publ56/html/PLAW-107publ56.htm>
- Andersen, I. (2019). *Den skinbarlige virkelighed* (Vol. 6). Samfundslitteratur.
- Anti-Money Laundering Forum. (2009). *4.1 History of the European Union Anti-Money Laundering and Financing of Terrorism Directives*. Retrieved from Anti-Money Laundering Forum: <https://www.anti-moneylaundering.org/Europe.aspx>
- Arndorfer, I., & Minto, A. (2015). *The “four lines of defence model” for financial institutions*. Retrieved from Bank for international settlement: <https://www.bis.org/fsi/fsipapers11.pdf>
- BCBS. (2005, April). *Compliance and the compliance function in banks*. Retrieved from BIS: <https://www.bis.org/publ/bcbs113.pdf>
- BCBS. (2008, August). *Implementation of the compliance principles - A survey*. Retrieved from BIS: <https://www.bis.org/publ/bcbs142.pdf>
- BCBS. (2010). *Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk*.
- BCBS. (2011, December). *The internal audit function in banks*. Retrieved from BIS: <https://www.bis.org/publ/bcbs210.pdf>
- BCBS. (2017, Juni). *Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism*. Retrieved from bis.org: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d405.pdf>
- Beierholm. (2019). *Datterselskaber*. Retrieved from Beierholm: <https://www.beierholm.dk/ydelser/raadgivning/internationalt/datterselskaber/>
- Bendtsen, S., Lund, M., & Jung, E. (2018, september 27). Her er hvidvaskskandalens mystiske danske kunder. *Berlingske*.
- BIS. (n.d.). *About BIS - overview*. Retrieved from BIS: <https://www.bis.org/about/index.htm>
- Board of Banking Supervision. (1995, Juli 18). *REPORT OF THE BOARD OF BANKING SUPERVISION INQUIRY INTO THE CIRCUMSTANCES OF THE COLLAPSE OF BARINGS*. Retrieved from GOV.UK:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/235622/0673.pdf

Bruun & Hjejle. (2018). *Rapport om non-resident porteføljen i Danske Banks estiske filial*. Hentet fra <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2018/9/rapport-om-non-resident-portefoljen-i-danske-banks-estiske-filial-.la=da.pdf>

Burns, J., & Scapens, R. (2000, Marts). Conceptualizing Management Accounting Change: An Institutional Framework. *Management Accounting Research*, pp. 3-25.

CAPRASSE, D., LAURENT, J., & REED, W. (n.d). *Three lines of defence: How to take the burden out of compliance*. Retrieved from PwC:
https://www.pwc.com/gx/en/insurance/pdf/three_lines_of_defence.pdf

Christensen, L., Rohde, C., Rikhardsson, P., & Batt, C. E. (2016). Financial crisis and administrative controls: An institutional theory perspective. In L. Christensen, *Quality of information – The role of internal controls and materiality* (p. 111). Copenhagen Business School, LIMAC PhD School.

Christina, T., & Ruth, N. (2014). *Retskilder & Retsteorier* (4. ed.).

Council on Foreign Relations. (2015, Februar 19). *The Credit Rating Controversy*. Retrieved from Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/background/credit-rating-controversy>

Council on Foreign Relations. (2018). *The U.S. Financial Crisis*. Retrieved from Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/timeline/us-financial-crisis>

Dam, C. R. (2019, marts 4). *Nordea om hvidvask i dansk afdeling: Vi er kede af det*. Retrieved from DR: <https://www.dr.dk/nyheder/penge/nordea-om-hvidvask-i-dansk-afdeling-vi-er-kede-af-det>

Danmarks Statistik. (2017). *Begreber og definitioner*. Retrieved from Danmarks Statistik:
<https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/indvandrere-og-efterkommere/indhold>

Danske Bank . (2018, september). *Group Compliance Policy*. Retrieved from Danskebank :
<https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2017/5/compliance-policy.pdf>

- Danske Bank. (2006a). Fondsbørsmeddelelse. Retrieved from <https://danskebank.com/da-dk/Presse/nyheder/Pages/sm09112006.aspx>
- Danske Bank. (2006b, August 10). *Intern revision*. Retrieved from Danske Bank: <https://www-2.danskebank.dk/CGInternrevision>
- Danske Bank. (2008). *DanskeBank* . Retrieved from Corporate Responsibility 2008 : <https://www.danskebank.com/da-dk/ir/Documents/2008/Q4/CR-report-2008.pdf>
- Danske Bank. (2013). *Corporate Governance Rapport 2013*. Retrieved from DanskeBank: https://danskebank.com/da-dk/om-os/Corporate-Governance/Documents/Governance_rapport_2013_DK.pdf
- Danske Bank. (December 2018). *Facts - what is money laundering*. Hentet fra Danske Bank: <https://danskebank.com/about-us/corporate-governance/investigations-on-money-laundering>
- De Europæiske Fællesskabers Tidende. (1991, juni 28). *Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering*. Retrieved from EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:EN:HTML>
- De Europæiske Fællesskabers Tidende. (2001, december 4). *EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV 2001/97/EF af 4. december 2001 om ændring af Rådets direktiv 91/308/EØF om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af*. Retrieved from EUR-Lex: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:57ce32a4-2d5b-48f6-adb0-c1c4c7f7a192.0001.02/DOC_1&format=PDF
- De Europæiske Fællesskabers Tidende. (2005, oktober 26). *EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV 2005/60/EF*. Retrieved from EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005L0060&from=EN>
- De Europæiske Fællesskabers Tidende. (2015, maj 20). *EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV (EU) 2015/849 af 20. maj 2015*. Retrieved from EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>

- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983, April). The Iron Cage Revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, pp. 147-160.
- EBA. (2019, april 17). *EBA closes investigation into possible breach of Union law by the Danish and Estonian supervisory authorities*. Retrieved from eba.europa.eu: <https://eba.europa.eu/-/eba-closes-investigation-into-possible-breach-of-union-law-by-the-danish-and-estonian-supervisory-authorities>
- Erhvervsministeret. (2015, 12 22). *Bekendtgørelse om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder m.v. samt finansielle koncerner*. Retrieved from retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2015/1912>
- Erhvervsministeret. (2016, 06 30). *Bekendtgørelse om ledelse og styring af pengeinstitutter m.fl.* Retrieved from retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181745>
- Erhvervsministeret. (2018, december 10). *Endelig besvarelse af spørgsmål 6 alm. del stillet af udvalget den 6. oktober efter ønske fra Morten Bødskov (S)*. Retrieved from Folketinget: <https://www.ft.dk/samling/20181/almDEL/ERU/spm/6/index.htm>
- Erhvervsministeriet. (1993, juni 9). *Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge(* 1)*. Retrieved from retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=66361>
- Erhvervsministeriet. (2017, juni 8). *Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme (hvidvaskloven)*. Retrieved from retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=191822>
- Ernst & Young. (2013). *Remaking financial services: risk management five years after the crisis A survey of major financial institutions*.
- Europa-Kommissionen. (n.d.). *Typer af EU-love*. Retrieved from Europa-Kommissionen: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_da

- EUROPEAN COMMISSION - Press Release Database. (2004, juni 26). *EU-U.S. declaration on combating terrorism, Dromoland castle*. Retrieved from europa.eu:
http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-04-205_en.htm
- European Commission. (2016, december 13). *Applying EU law*. Retrieved from European Commission: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law_en
- Europæiske Union. (2019, marts 7). *Forordninger, direktiver og andre retsakter*. Retrieved from Europæiske Union: https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_da
- FATF. (1990). *Financial Action Task Force on Money Laundering*. Retrieved from <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/1990%20ENG.pdf>
- FATF. (2001). *FATF IX Special Recommendations*. FATF. Retrieved from <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>
- FATF. (2004). *The 40 Recommendations, published October 2004*. Retrieved from Fatf: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/the40recommendationspublishedoctober2004.html>
- FATF. (2014, oktober 24). *Improving Global AML/CFT Compliance: on-going process – 24 October 2014*. Retrieved from FATF-GAFI.org: <http://www.fatf-gafi.org/countries/a-c/argentina/documents/fatf-compliance-oct-2014.html>
- FATF. (2018). *INTERNATIONAL STANDARDS ON COMBATING MONEY LAUNDERING AND THE FINANCING OF TERRORISM & PROLIFERATION - The FATF Recommendations*. Retrieved from <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202012.pdf>
- FATF. (2019a). *How is money laundered?* Retrieved from FATF: <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>
- FATF. (2019b). *Who we are*. Retrieved from FATF: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/#d.en.11232>

- FATF. (2019c). *What is Money Laundering?* Retrieved from FATF: <http://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>
- FATF. (2019d). *FATF Members and Observers*. Retrieved from FATF: <https://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>
- Federal Bureau of Investigation. (28. marts 2005). *Solving Scarface - How the Law Finally Caught Up With Al Capone*. Hentet fra The Federal Bureau of Investigation: https://archives.fbi.gov/archives/news/stories/2005/march/capone_032805
- Federal Bureau of Investigation. (u.d.). *Al Capone*. Hentet fra FBI: <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/al-capone>
- FERMA / ECIIA. (2010). *Guidance on the 8th EU Company Law Directive article 41*.
- Fiechter, J., Ötcher-Robe, I., Ilyina, A., Hsu, M., Santos, A., & Surti, J. (2011, marts 11). *Subsidiaries or Branches: Does One Size Fit All?* Retrieved from IMF.org: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2011/sdn1104.pdf>
- Finanstilsynet. (2011, november 2). *Påbud – GE Money Bank Danmark, filial af GE Money Bank AB*. Retrieved from Finanstilsynet: <https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Tilsynsreaktioner/Paabud/2011/Hvidvask-12-19-Paabud-GE-Money-Bank>
- Finanstilsynet. (2012a, januar 6). *Påbud – Arbejdernes Landsbank*. Retrieved from Finanstilsynet: <https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Tilsynsreaktioner/Paabud/2011/Lov-om-hvidvask-12-25-Paabud-Arbejdernes-Landsbank>
- Finanstilsynet. (2012b, juli 11). *Påbud på hvidvaskområdet - Danske Bank*. Retrieved from Finanstilsynet: <https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Tilsynsreaktioner/Paabud/2012/HVL-12-13-19-25-paabud-danske-bank>
- Finanstilsynet. (2018a, maj 3). *Danske Banks Ledelse og Styring i hvidvasksagen i den estiske filial*. Retrieved from Finanstilsynet.dk: <https://www.finanstilsynet.dk/~media/Nyhedscenter/2018/DB-afgorelse-030518-pdf.pdf?la=da>

- Finanstilsynet. (oktober 2018b). *Finanstilsynets vejledning om lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme (hvidvaskloven)*. Hentet fra <https://www.finanstilsynet.dk/~media/Tilsyn/hvidvask/Vejledning-til-hvidvaskloven-oktober-2018.pdf?la=da>
- Finanstilsynet. (2018c). *Danske Banks Ledelse og Styring i hvidvasksagen i den estiske filial*. Retrieved from <https://www.finanstilsynet.dk/~media/Nyhedscenter/2018/DB-afgorelse-030518-pdf.pdf?la=da>
- Finanstilsynet. (2019a). *Redegørelse om Finanstilsynets tilsyn med Danske Bank i forhold til Estland-sagen*. Retrieved from <https://www.finanstilsynet.dk/~media/Nyhedscenter/2019/Redegrelse-om-Finanstilsynets-tilsyn-med-Danske-Bank-i-forhold-til-Estlandsagen-med-bilag.pdf>
- Finanstilsynet. (2019b, maj 2). *Risikovurdering af lande*. Retrieved from Finanstilsynet: <https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Information-om-udvalgte-tilsynsomraader/Hvidvask/Risikovurdering-af-lande>
- Finantsinspektionen. (2019, januar 30). *Svar på redegørelsen om Finanstilsynets tilsyn med Danske Bank*. Retrieved from Folketinget: <https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/eru/spm/195/svar/1569502/2037018.pdf>
- Froomkin, S. M. (1997). *Offshore Centres and Money Laundering* (2. udg., Årg. 1). Journal of Money Laundering Control.
- IIA. (2013). *THE THREE LINES OF DEFENSE IN EFFECTIVE RISK MANAGEMENT AND CONTROL*. Retrieved from <https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/PP%20The%20Three%20Lines%20of%20Defense%20in%20Effective%20Risk%20Management%20and%20Control.pdf>
- IIA. (2018, 12 5). *The Institute of Internal auditors Nort America*. Retrieved from <https://na.theiia.org/news/Pages/IIA-Launches-Global-Review-of-Three-Lines-of-Defense.aspx>
- Ingves, S. (2007, Juli 23). *Stefan Ingves: Regulatory challenges of cross-border banking – possible ways forward*. Retrieved from Bank for International Settlements (BIS) : <https://www.bis.org/review/r070724a.pdf>

- International Money Laundering Information Bureau. (u.d.). *HISTORY OF MONEY LAUNDERING*. Hentet fra International Money Laundering Information Bureau: http://www.imlib.org/page1_hist.html
- Iversen, C., & Brahm, K. (2016, september 28). Kunderne betaler: Banker ansætter hundredvis af højtlonnede til at bekæmpe hvidvask. *Finans*. Retrieved from Finans: <https://finans.dk/finans/finans/ECE9036528/kunderne-betaler-banker-ansætter-hundredvis-af-højtloennede-til-at-bekæmpe-hvidvask/?ctxref=ext&fbclid=IwAR0c51PJCSocxke6lKNT12QuJ5mASUkkLEUIzOeuwIQK6F6WjYDEKkS7NQi>
- Kelly, J. (2019, februar 13). *Reimagining the first line of defense with next-gen GRC*. Retrieved from IBM: <https://www.ibm.com/blogs/insights-on-business/banking/reimagining-the-first-line-of-defense-with-next-gen-grc/>
- Lund, M., & Bendtsen, S. (2018, september 2008). Den britiske bankmand, der pustede liv i Danske Banks hvidvask-mareridt. *Berlingske*. Retrieved from <https://www.berlingske.dk/virksomheder/den-britiske-bankmand-der-pustede-liv-i-danske-banks-hvidvask-mareridt>
- Lund, M., Bendtsen, S., Jung, E., & Benson, P. S. (2019, august 7). Berlingske: Flemming Roses kritik af hvidvasksagen er en dyb vildfarelse - kopierer den allerede kendte, primært russiske kritik af Browder. *Børsen*, pp. https://borsen-dk.esc-web.lib.cbs.dk:8443/nyheder/opinion/artikel/1/385595/berlingske_flemming_roses_kritik_af_hvidvasksagen_er_en_dyb_vildfarelse_-_kopierer_den_allerede_kendte_primaert_russiske_kritik_af_browder.html?hl=YTo0OntpOjA7czoxMzoiRmxlbW1pbmcgU.
- Madinger, J. (2006). *Money Laundering - A Guide for Criminal Investigators* (2. udg.). CRC Press.
- Meade, T. A. (2009). *A History of Modern Latin America: 1800 to the Present*. Wiley-Blackwell.
- Merie, R. (2018, September 10). *A guide to the financial crisis — 10 years later*. Retrieved from The Washington Post: https://www.washingtonpost.com/business/economy/a-guide-to-the-financial-crisis--10-years-later/2018/09/10/114b76ba-af10-11e8-a20b-5f4f84429666_story.html?noredirect=on&utm_term=.3ccd6f9d1ba6

- Monroe, B. (2018, september 21). *DANSKE BANK REVEALS ESTONIAN BRANCH MAY HAVE LAUNDERED \$230 BILLION AS CEO STEPS DOWN*. Retrieved from Association of Certified Financial Crime Specialists: <https://www.acfcs.org/news/419424/Danske-Bank-reveals-Estonian-branch-may-have-laundered-230-billion-as-CEO-steps-down.htm>
- Morris-Cotterill, N. (1999). *A brief history of money laundering*. Hentet fra Money Laundering Risk Management and Compliance: <https://web.archive.org/web/20160224181114/http://www.coumtermoneylaundering.com/public/content/brief-history-money-laundering>
- Morris-Cotterill, N. (2015). *Background*. Hentet fra Money Laundering Risk Management and Compliance: <https://web.archive.org/web/20160302203836/http://www.coumtermoneylaundering.com/public/content/background>
- Olsen, S. M., & Lund, M. (2017, december 21). Danske Bank accepterer hvidvask-bøde på 12,5 mio. kr. *Berlingske*. Retrieved from <https://www.berlingske.dk/virksomheder/danske-bank-accepterer-hvidvask-boede-paa-125-mio.-kr>
- Olsen, W. P., & Gentenaar, K. (2010). Anti-Money Laundering - The USA PATRIOT Act. I W. P. Olsen, *The Anti-Corruption Handbook - How to Protect Your Business in the Global Marketplace* (s. 105-109). John Wiley & Sons, Inc.
- Politikken. (2017, juni 1). *Trump trækker USA ud af den globale klimaaftale*. Retrieved from Politikken: <https://politiken.dk/udland/art5976525/Trump-trækker-USA-ud-af-den-globale-klimaaftale>
- Qureshi, W. A. (2017). An Overview of Money Laundering in Pakistan and Worldwide: Causes, Methods, and Socioeconomic Effects. *University of Bologna Law Review*, 300-333.
- Rose, F. (2019, august 7). Hård kritik af dækningen af hvidvasksagen: Måske skulle Bruun & Hjejle have haft Cavlingen? *Børsen*. Retrieved from https://borsen-dk.esc-web.lib.cbs.dk:8443/nyheder/opinion/artikel/1/385543/haard_kritik_af_daekningen_af_hvidvasksagen_maaske_skulle_bruun_hjejle_have_haft_cavlingen.html?hl=YTo0OntpOjA7czo xMzoiRmxlbW1pbmcgUm9zZSI7aToxO3M6NDoiUm9zZSI7aTo2O3M6ODoiRmxlbW1pb

- Sellerup, I.-S. (2016, januar 8). Whistleblower: Jeg følte mig som et grønt rumvæsen. *Danmarks Radio*. Retrieved from <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/fyn/whistleblower-jeg-foelte-mig-som-et-groent-rumvaesen>
- Sommer, N. (2019, august 20). Medierne på grillen: Har pressen hvidvasket de forkerte? *Børsen*, pp. <https://borsen-dk.esc-web.lib.cbs.dk:8443/nyheder/avisen/artikel/11/231442/artikel.html?hl=YTo0OntpOjA7czoxMzoiRmxlbW1pbmcgUm9zZSI7aToxO3M6NDoiUm9zZSI7aTo2O3M6ODoiRmxlbW1pbmciO2k6OTtzOjQ6InJvc2UiO30>,.
- Statsadvokaten for SØIK. (2015). *Hvidvask i Danmark*. Retrieved from Anklagemyndigheden: <https://anklagemyndigheden.dk/sites/default/files/inline-files/hvidvasksekretariatet-den-nationale-risikovurdering-2015.pdf>
- Statsadvokaten for SØIK. (2018, november 28). *Danske Bank A/S, cvr.nr. 61 12 62 28, sigtes for overtrædelse af hvidvaskloven*. Retrieved from Danskebank: <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/pdf/news-insights/company-announcements/2018/dk/sigtelse-28-november-2018-.la=da.pdf>
- The IIA Research Foundation. (2003). *Internal Audit Reporting Relationships: Serving Two Masters*. Retrieved from IIA: <https://na.theiia.org/iia/PDF/Public%20Documents/Internal%20Audit%20Reporting%20Relationships%20Serving%20Two%20Masters.pdf>
- Touryalai, H. (2015, September 15). *Watching Netflix's Narcos? Here's Pablo Escobar In Forbes' First-Ever Billionaire Issue In 1987*. Retrieved from Forbes: <https://www.forbes.com/sites/halahtouryalai/2015/09/15/watching-netflixs-narcos-heres-pablo-escobar-in-forbes-first-ever-billionaire-issue-in-1987/#7b14b7ef4369>
- Transparency International. (2006-2018). *Corruption Perception Index*. Retrieved from <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>
- Transparency International. (2007, september 25). *CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2007*. Retrieved from Transparency International: https://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2007/0

Trinity College, University of Toronto. (1989, juli 16). *Economic Declaration*. Retrieved from Trinity College, University of Toronto:
<http://www.g8.utoronto.ca/summit/1989paris/communique/index.html>

UNODC. (2019). *Money-Laundering and Globalization*. Retrieved from United Nations Office on Drugs and Crime: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>

Villadsen, B. (2019, marts 19). *600 nye job i Danske Bank*. Retrieved from Finansforbundet:
<https://www.finansforbundet.dk/da/nyheder-aktuelt/Sider/600nyejobidanskebank.aspx>

virk.dk. (u.d.). *Hvad er hvidvask?* Hentet fra virk: <https://indberet.virk.dk/hvad-er-hvidvask>

Yin, R. K. (2003). *Applications of Case Study Research*. SAGE.